

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2012. I betänkandet behandlas också motioner som rör statens budget för 2012.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna. Det innebär att utskottet ställer sig bakom att 54 476 283 000 kronor anvisas till 105 anslag inom utgiftsområdet.

Utskottet behandlar målstrukturen och resultatredovisningen i budgetpropositionen med fokus på form och struktur och gör ett antal iakttagelser som regeringen har att beakta i sitt fortsatta arbete.

Regeringen föreslår som mål för utgiftsområde 16 att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.

När det gäller barn- och ungdomsutbildning föreslår regeringen flera insatser. Ett statsbidrag om 502 500 000 kronor föreslås för en fortsatt satsning på kompetensutveckling för lärare, förskollärare, fritidspedagoger och rektorer, det s.k. Lärarlyftet. För att täcka kostnaderna för en karriärutvecklingsreform inom läraryrket föreslås ett statsbidrag som fullt utbyggt 2016 uppgår till 880 miljoner kronor per år. Den särskilda satsningen på matematik, naturvetenskap och teknik föreslås fortsätta med 200 miljoner kronor per år. Ett statsbidrag om 250 miljoner kronor för 2012 föreslås för en fortsatt läsa-skriva-räkna-satsning. För att stärka elevhälsan föreslås en satsning 2012–2015 på sammanlagt över 600 miljoner kronor, varav 54 miljoner kronor för 2012. För statsbidraget till kommuner för maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet föreslås 3 660 000 000 kronor.

Regeringen föreslår en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med ca 5 000 platser 2012 och beräknar en ökning med ca 1 000 platser 2013. Vidare föreslås en tillfällig satsning på yrkeshögskolan med ca 1 000 platser 2012. Satsningen beräknas uppgå till ca 500 platser 2013.

Genom omfördelningar av medel mellan lärosäten föreslås en utbyggnad av utbildningarna till läkare, tandläkare, sjuksköterska, specialistsjuksköterska och civilingenjör och en oförändrad dimensionering av utbildningarna till lärare och förskollärare.

För att stärka kvaliteten i högskoleutbildningen föreslås höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi motsvarande 400 miljoner kronor 2013 som finansieras genom att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag fr.o.m. 2013 till följd av en justering i beräkningsgrunden för anslagsmedel som innebär att ersättning inte ska ges för inaktiva studenter.

Vidare föreslås totalt 20 miljoner kronor avsättas 2012 för stöd till lärosäten som vill gå samman.

Till följd av riksdagens beslut om en forsknings- och innovationssatsning på 5 miljarder kronor under 2009–2012 föreslås 1,1 miljarder kronor tillföras för 2012 (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4).

I betänkandet finns två reservationer (S). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet redovisar respektive partis budgetalternativ i var sitt särskilt yttrande. I bilaga 2 ges en översikt över regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för 2012 inom utgiftsområde 16.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning	11
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden	13
Inledning	13
1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning	14
2 Mål för utgiftsområdet	17
Förslag till mål för utgiftsområde 16	17
3 Barn- och ungdomsutbildning	18
Inledning	18
Resultat	19
Utbildningspolitiska mål för barn- och ungdomsutbildning	26
Anslag och bemyndiganden gällande barn- och ungdomsutbildning	28
1:1 Statens skolverk	29
1:2 Statens skolinspektion	31
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	32
1:4 Sameskolstyrelsen	35
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	36
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	42
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	44
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	46
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	47
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	48
1:11 Förstärkning av basfärdigheter	50
Förslag till nya anslag i motioner	51
4 Vuxenutbildning	52
Inledning	52
Resultat	53
Hävande av riksdagsbindning som rör utbildning i teckenspråk	54
Anslag och bemyndiganden gällande vuxenutbildning	55
1:12 Bidrag till vissa studier	55
1:13 Myndigheten för yrkeshögskolan	56
1:14 Utveckling av vuxenutbildning m.m.	58
1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning	58
1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.	62
5 Universitet och högskolor	63
Inledning	63
Resultat	63
Utbildningspolitiskt mål för högre utbildning	68
Anslag m.m. gällande universitet och högskolor	70
2:1 Högskoleverket	70
2:2 Verket för högskoleservice	74

Anslag för grundutbildning vid universitet och högskolor	74
Anslag för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor	78
Hävande av riksdagsbindning som rör Institutet för social forskning	80
Hävande av riksdagsbindning som rör Institutet för fortbildning av journalister	81
2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	82
2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	83
2:71 Särskilda åtaganden för universitet och högskolor	88
2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	89
Förslag till nya anslag i motioner	91
6 Forskning	93
Inledning	93
Resultat	94
Anslag och bemyndiganden gällande forskning	95
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	96
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	100
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	100
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	101
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	103
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	104
3:7 Institutet för rymdfysik	104
3:8 Kungl. biblioteket	105
3:9 Polarforskningssekretariatet	105
3:10 Sunet	106
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	106
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	107
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	108
7 Gemensamma ändamål	109
Inledning	109
Resultat	109
Anslag gällande gemensamma ändamål	109
4:1 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	110
4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	110
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	111
4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	112
8 Utskottets sammanfattande ställningstagande till förslagen för budgetåret 2012	113
Reservationer	114
1. Utbildningspolitiska mål för grundskolan och gymnasiekompetens, punkt 2 (S)	114
2. Utbildningspolitiskt mål för högre utbildning, punkt 3 (S)	115
Särskilda yttranden	116
1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (S)	116
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (MP)	120

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (SD)	122
4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (V)	125
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	128
Propositionen	128
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	130
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionens förslag	134
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets anslagsförslag	140
<i>Bilaga 4</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16	145

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Mål för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Riksdagen godkänner målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 1.

2. **Utbildningspolitiska mål för grundskolan och gymnasiekompetens**

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ub457 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:Ub458 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 5 och

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 i denna del.

Reservation 1 (S)

3. **Utbildningspolitiskt mål för högre utbildning**

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ub460 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 och

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 i denna del.

Reservation 2 (S)

4. **Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

a)

Riksdagen anvisar för budgetåret 2012 anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 19 och avslår motionerna

2011/12:Fi241 av Gustav Fridolin m.fl. (MP) yrkandena 14 och 16,

2011/12:Fi242 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8,

2011/12:Ub280 av Lars-Axel Nordell (KD),

2011/12:Ub283 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 1,

2011/12:Ub284 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:Ub285 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 3 och 4,

2011/12:Ub286 av Rossana Dinamarca m.fl. (V),

2011/12:Ub288 av Rossana Dinamarca m.fl. (V),

2011/12:Ub353 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2011/12:Ub459 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkandena 2, 6, 7, 9 och 10,

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 1,

2011/12:Ub476 av Lars Ohly m.fl. (V),

2011/12:Ub488 av Richard Jomshof och Per Ramhorn (båda SD),

2011/12:Ub494 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 2,
2011/12:Ub495 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkandena 1 och 5,
2011/12:Ub509 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD),
2011/12:Ub516 av Richard Jomshof och Kent Ekeroth (båda SD) yrkandena 2 och 3,
2011/12:Ub521 av Richard Jomshof m.fl. (SD) och
2011/12:MJ336 av Helena Leander (MP) yrkande 2.

b)

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation inte längre ska gälla. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 2.

c)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 000 000 kronor 2013 och 2014. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 3.

d)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 312 000 000 kronor 2013–2015. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 4 och avslår motion 2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 4.

e)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2013. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 5.

f)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 401 000 000 kronor 2013–2015. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 6 och avslår motion 2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 5.

g)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2013–2018. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 7 och avslår motion

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 6.

h)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m. besluta om stöd för studerande med funktionshinder vid folkhögskolor, universitet och högskolor som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 kronor 2013. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 8.

i)

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för social forskning inte längre ska gälla. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 9.

j)

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för fortbildning av journalister inte längre ska gälla. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 10.

k)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2013–2015. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 11.

l)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 000 kronor 2013–2017. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 12.

m)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 besluta om kapitaltillskott på högst 300 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 13.

n)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 och 2013 besluta om medlemskap i vissa konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om finansiering av årliga medlemsavgifter till konsortierna. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 14.

o)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 873 000 000 kronor 2013–2017. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 15.

p)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 910 000 000 kronor 2013–2022. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 16.

q)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor 2013–2022. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 17.

r)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapitaltillskott på högst 19 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 punkt 18.

Stockholm den 6 december 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S)¹, Oskar Öholm (M), Thomas Strand (S)², Jan Ericson (M), Caroline Helmersson Olsson (S)³, Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S)⁴, Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S)⁵, Nina Lundström (FP), Jabar Amin (MP)⁶, Yvonne Andersson (KD), Richard Jomshof (SD)⁷, Rossana Dinamarca (V)⁸, Michael Svensson (M) och Björn von Sydow (S)⁹.

¹⁻⁹ Avstår från ställningstagande under punkt 4.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas regeringens proposition 2011/12:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2012. Utskottet behandlar även motioner från den allmänna motionstiden 2011 som gäller statens budget för 2012.

Regeringen föreslår 105 anslag inom utgiftsområdet. Det innebär att ca 22 procent av de 483 anslag som regeringen föreslår inom statsbudgetens 27 utgiftsområden finns inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Riksdagen beslutade den 23 november 2011 om ramar för vart och ett av de 27 utgiftsområdena (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:FiU1, rskr. 2011/12:32). I och med detta beslut har ramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning lagts fast till 54 476 283 000 kronor. I riksdagens behandling av utgiftsområdet för 2012 får detta belopp inte överskridas. I detta betänkande tar utskottet ställning till hur anslagen inom utgiftsområde 16 ska fördelas inom den ram som riksdagen har fastställt. Samtliga anslag inom utgiftsområdet fastställs i enlighet med 5 kap. 12 § riksdagsordningen genom *ett* beslut.

Utbildningsutskottet beslutade i maj 2011 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder, utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. I bilaga 4 i betänkandet finns en promemoria från gruppen som beskriver regeringens mål för 2012 och resultatredovisning för 2010 i budgetpropositionen för 2012 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Betänkandet disponeras så att frågan om uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning tas upp inledningsvis. Därefter behandlas propositionens förslag om mål för utgiftsområdet. Budgetpropositionens förslag om anslag m.m. samt motionerna tas sedan upp i följande avsnitt:

- 3 Barn- och ungdomsutbildning
- 4 Vuxenutbildning
- 5 Universitet och högskolor
- 6 Forskning
- 7 Gemensamma ändamål
- 8 Utskottets sammanfattande bedömning av förslagen för budgetåret 2012

Utskottets förslag – som överensstämmer med regeringens förslag – till beslut om anslag för 2012 under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 3. En översikt av regeringens förslag till anslag och oppositionspartiernas avvikelser i förhållande till regeringens förslag finns i bilaga 2.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Regeringen föreslår också att riksdagen ska godkänna ett mål för utgiftsområdet. Vidare föreslås bl.a. ett antal bemyndiganden för olika anslag. Regeringens förslag till beslut framgår av betänkandets bilaga 1.

Utskottets överväganden

Inledning

Utbildningsutskottet behandlar i det följande regeringens förslag i budgetpropositionen för 2012 vad gäller utgiftsområde 16 samt motioner som berör budgeten för detta utgiftsområde.

Utgiftsområdet omfattar skolväsendet, annan pedagogisk verksamhet, vuxenutbildning och annan yrkesutbildning, högre utbildning och forskning samt myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet.

De offentliga kostnaderna för området uppgick 2010 till ca 287 miljarder kronor, inklusive studiestöd (redovisas under utg.omr. 15 Studiestöd, se bet. 2011/12:UbU2) och medel från kommuner och landsting. Delar av de medel som kommuner och landsting avsätter för utbildning finansieras genom de generella statsbidragen till kommunerna. Huvudmannaskapet för den verksamhet som ingår i utgiftsområdet delas mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän.

Det finns ett generellt system för automatisk pris- och löneomräkning (PLO) av beslutade anslagsnivåer för myndigheters verksamhet. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för denna omräkning (prop. 1991/92:100, bet. 1991/92:FiU20, rskr. 1991/92:128). De kostnader som räknas om är löner, lokalhyror och övriga förvaltningskostnader. Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda utgiftsgrupperna. Varje anslag har en s.k. realekonomisk fördelning som visar vad anslaget används till, t.ex. löner, lokalkostnader, övrig konsumtion, transfereringar (bl.a. statsbidrag) samt räntor och amorteringar. Beroende på anslagets kostnadssammansättning kan utfallet av pris- och löneomräkningen variera mellan anslagen. Utfallet framgår under varje anslag som pris- och löneomräknas inom utgiftsområde 16.

Enligt 6 kap. 1 § första stycket budgetlagen (2011:203) får regeringen, för det ändamål och intill det belopp som riksdagen beslutat för budgetåret, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter under senare budgetår än det budgeten avser. Inom utgiftsområde 16 finns elva förslag om beställningsbemyndiganden under olika anslag. Förslagen innebär således att regeringen ska få göra åtaganden under 2012 som medför utgifter under 2013 eller därefter. För varje bemyndigande anges ett högsta belopp samt hur många år framåt åtagandena får avse. Regeringen föreslår också i två fall att riksdagen ska bemyndiga regeringen att besluta om kapitaltillskott.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att samtliga motionsförslag om anslagsnivåer innebär höjningar jämfört med regeringens förslag. Riksdagen har fastställt ramen för utgiftsområdet i enlighet med regeringens förslag. Därmed kan inte något förslag som ligger över propositionens förslag ligga till grund för riksdagens beslut.

1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning

Inledning

Utbildningsutskottet beslutade i maj 2011 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder, utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. I bilaga 4 i betänkandet finns en promemoria från gruppen som beskriver regeringens mål för 2012 och resultatredovisning för 2010 i budgetpropositionen för 2012 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. I promemorian görs också en närmare uppföljning av regeringens redovisning i propositionen av lärarutbildningen och beslutet att införa en lärarlegitimation. Regeringens beskrivning av politikens inriktning och budgetförslag i propositionen behandlas inte i detta sammanhang.

I promemorians kapitel 1 beskrivs utskottens arbete med uppföljning och utvärdering samt regeringens resultatredovisning till riksdagen. Kapitel 2 beskriver regeringens mål för utgiftsområdet. Inledningsvis beskrivs strukturen för regeringens förslag till mål för 2012 och val av delmål och indikatorer för barn- och ungdomsutbildningen, vuxenutbildningen, universitet och högskolor samt forskningen. Kapitlet avslutas med uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning rörande strukturen för mål och delmål samt val av indikatorer. I kapitel 3 redogörs för resultatredovisningen för 2010 uppdelat på utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet, resultatredovisningens indelning, nationella styrdokument och EU-mål, regeringens resultatindikatorer, regeringens analys och slutsatser för utgiftsområdet samt regeringens sammanfattande resultatbedömning. Kapitlet avslutas med uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning avseende resultatredovisningens struktur och innehåll. I kapitel 4 redogörs för regeringens redovisning av lärarutbildningen och lärarlegitimationen i budgetpropositionen för 2012 samt Högskoleverkets och Skolverkets statistikansvar för dessa frågor. Avslutningsvis redovisas uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning avseende statistikuppgifter för att kunna följa den nya lärarutbildningen och införandet av en lärarlegitimation för lärare och förskollärare. I kapitel 5 redovisas budgetpropositionens resultatindikatorer för utgiftsområdet. För närmare beskrivningar av budgetpropositionens innehåll i dessa delar hänvisas till promemorian i bilaga 4.

Utskottet behandlar i detta avsnitt målstrukturen och resultatredovisningen i budgetpropositionen och fokuserar på form och struktur, t.ex. hur mål förhåller sig till varandra och resultatredovisningens indelning. Det innebär att utskottets diskussion i detta avsnitt inte avser innehållet i målen eller de uppnådda resultaten.

Mål för 2012 och resultatredovisning för 2010 i budgetpropositionen

I propositionen föreslår regeringen ett mål för utgiftsområde 16 och redogör för delmålen för de fyra verksamhetsområdena inom utgiftsområdet (barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, universitet och högskolor samt forskning). Utöver målet för utgiftsområdet och delmålen för verksamhetsområdet finns mål för verksamheterna som fastställts i lagar och andra författningar. Vidare finns EU:s gemensamma utbildningsmål.

Resultatredovisningen för 2010 görs utifrån de fyra verksamhetsområdena. Resultatet av olika insatser redovisas uppdelat mellan olika skolformer och utbildningsnivåer. Ett stort antal indikatorer används inom utgiftsområdet, t.ex. lärartäthet, tillgänglighet, genomsnittskostnaden per barn eller elev, målgrupper, utbildningarnas kvalitet i relation till deras mål och syften, lärarnas kompetens, studieresultat, genomförandegrad, antal deltagare och deltagarnas upplevelse av måloppfyllelse. Flertalet indikatorer jämförs med motsvarande resultat för föregående år. Kapitel 5 i promemorian sammanfattar de indikatorer som regeringen redovisar för utgiftsområdet.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis framhålla att diskussionen om mål och resultat bör ses ur ett långsiktigt perspektiv. Utskottets överväganden bör ses som iakttagelser som regeringen har att beakta i sitt fortsatta arbete, men utskottet har förståelse för att allt inte går att åtgärda på kort sikt. I det följande diskuterar utskottet inledningsvis utgiftsområdets mål för 2012 och därefter resultatredovisningen för 2010.

Utskottet inser att det är svårt att ge en överblick över målstrukturen inom utgiftsområdet. För att öka förståelsen vore det ändå värdefullt att få ta del av regeringens syn på hur olika mål och indikatorer förhåller sig till varandra och på hur riksdagen kan få en samlad uppföljning och resultatredovisning av målet för utgiftsområdet.

Det är viktigt med relevanta och uppföljningsbara indikatorer för delmålen för att kunna göra en samlad bedömning av måloppfyllelsen för utgiftsområdet. Det är dock enligt utskottet inte helt entydigt vilka indikatorer regeringen avser att följa. Det framstår i propositionen som att det för vissa utbildningsformer och verksamheter antingen helt saknas indikatorer (specialskola, sameskola och forskning) eller bara finns en enda indikator som regeringen avser att följa (förskola).

När det gäller resultatredovisningen vill utskottet framhålla att den är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. För att få en god förståelse och ett relevant beredningsunderlag är det angeläget att resultatredovisningen har en tydlig struktur. Det skulle underlätta riksdagens ställningstagande till förslag om t.ex. ny resurstilldelning eller åtgärder för en

effektivare medelsanvändning om resultatredovisningen ger en helhetsbild av regeringens syn på resultaten inom verksamhetsområdena (barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, högskoleverksamhet och forskning).

Uppföljningen av EU:s gemensamma utbildningsmål redovisas för sig i resultatredovisningen för 2010 och inte i anslutning till de olika verksamhetsområdena. En sådan struktur på redovisningen kan också bidra till att det är svårt att få en helhetsbild över resultatet. Regeringens avsikt att i kommande års budgetpropositioner följa måluppfyllelsen för barn- och ungdomsutbildningen, bl.a. med hjälp av resultat från internationella studier som indikator, skulle enligt utskottet kunna tyda på att regeringen avser att integrera sådan redovisning i resultatredovisningen för de olika verksamhetsområdena framöver.

I resultatredovisningen för barn-, ungdoms- och vuxenutbildningen ingår också en redogörelse för olika statliga insatser, t.ex. beslut om uppdrag och tillsättning av utredare. Denna information är enligt utskottet värdefull, men läsbarheten skulle öka om den genomgående särredovisades.

Anslagen inom utgiftsområde 16 står för ca 20 procent av de totala offentliga kostnaderna för utbildning och forskning. En huvuddel av finansieringen görs med kommunala medel, även om de generella statsbidragen till kommunerna bidrar med en icke oväsentlig andel av finansieringen. Därutöver finansieras också viss utbildning inom utgiftsområdena 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Regeringen tar upp frågan om att finansiering sker från skilda håll, men utskottet vill peka på att det kan finnas utrymme för regeringen att utveckla detta resonemang och tydligare försöka beskriva i vilken mån anslagen inom utgiftsområde 16 har bidragit till att nå de uppsatta målen.

Som framgår av kapitel 5 i promemorian använder regeringen ett stort antal resultatindikatorer. Utskottet menar att det i grunden är bra med många indikatorer som ger en god helhetsbild, men att det också är viktigt att regeringen är tydlig med vilka indikatorer som den anser vara centrala för att kunna följa måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag skulle därmed bli tydligare för riksdagen.

Det är positivt att resultatutvecklingen i flertalet fall jämförs med motsvarande indikator för föregående år. För att underlätta en uppföljning och bedömning av den långsiktiga resultatutvecklingen vill utskottet peka på att statistik för en längre tidsperiod med fördel kan redovisas för vissa centrala resultatindikatorer med samma jämförelseperiod.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att det finns en mängd uppgifter i budgetpropositionen om uppnådda resultat inom utgiftsområdet men att redovisningen kan utvecklas. Utskottet vill understryka vikten av relevanta och uppföljningsbara indikatorer för att kunna göra en samlad bedömning av måluppfyllelsen för utgiftsområdet. En tydlig målstruktur

och en tydlig koppling mellan mål och valda indikatorer är också viktigt för helhetsbilden. Utskottet ser fram emot att regeringen i kommande budgetpropositioner tar steg i den riktning som här skisserats.

2 Mål för utgiftsområdet

Förslag till mål för utgiftsområde 16

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Enligt budgetlagen (2011:203) ska en redovisning av de resultat som uppnått i verksamheten lämnas i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Därför föreslår regeringen att ett mål beslutas för utgiftsområde 16. Regeringen förslår lyder:

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.

Utgiftsområdet delas in i fyra verksamhetsområden: barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, högskoleverksamhet och forskning. Under varje verksamhetsområde i budgetpropositionen redovisas regeringens val av delmål och indikatorer som kommer att ligga till grund för regeringens bedömning av måluppfyllelsen för utgiftsområdet.

Utskottets ställningstagande

Alltsedan mål- och resultatstyrningen infördes i statsförvaltningen har en dialog pågått mellan riksdagen och regeringen om hur styrningen bör utvecklas. Riksdagen har konsekvent efterfrågat en nära koppling mellan budgetförslaget och de resultat som uppnått samt att målen ska vara mätbara och uppföljningsbara, att resultatredovisningen ska följa budgetens indelning och att resultatredovisningen ska innehålla tidsserier och resultatindikatorer.

I och med budgetpropositionen för 2001 introducerades en enhetlig verksamhetsstruktur för den statliga verksamheten med en indelning i politikområden inom ramen för rådande utgiftsområden (prop. 2000/01:1). För varje politikområde fastställde riksdagen ett eller flera mål. Med utgångspunkt i politikområden skedde sedan en ytterligare indelning i verksamhetsområden. I och med budgetpropositionen för 2009 utgick strukturen för statsbudgeten med politik- och verksamhetsområden (prop. 2008/09:1). Med anledning av den ändringen föreslog regeringen att dåvarande mål för

de båda politikområdena Utbildningspolitik och Forskningspolitik skulle upphöra att gälla. Riksdagen beslutade enligt detta, och målen för de två politikområdena utgick ur budgetpropositionerna för 2010 och 2011.

I den nya budgetlagen (2011:203), som trädde i kraft den 1 april 2011, preciseras i 10 kap. 3 § att regeringen i budgetpropositionen ska lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat och att redovisningen ska vara anpassad till de utgiftsområden som riksdagen har beslutat att statens utgifter ska hänföras till. I och med budgetpropositionen för 2012 föreslår regeringen därför som mål för utgiftsområde 16 att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Det är enligt utskottets mening ett väl formulerat mål för det som är och bör vara den övergripande och långsiktiga ambitionen för svensk utbildnings- och forskningspolitik.

Utskottet välkomnar redovisningen av delmål och indikatorer för verksamhetsområdena inom utgiftsområdet (barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, universitet och högskolor samt forskning) eftersom de kommer att ligga till grund för granskningen av målpuppfyllelsen.

Utskottet föreslår mot denna bakgrund att riksdagen godkänner det föreslagna målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Utskottet behandlar motioner om utbildningspolitiska mål inom utgiftsområdets olika verksamhetsområden i avsnitten 3 Barn- och ungdomsutbildning och 5 Universitet och högskolor nedan.

3 Barn- och ungdomsutbildning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2012 inom området barn- och ungdomsutbildning (anslagen 1:1–1:11) jämte motioner. Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter behandlas motioner om utbildningspolitiska mål för barn- och ungdomsutbildning. Avslutningsvis behandlas anslag och bemyndiganden gällande barn- och ungdomsutbildning.

Ansvar för skolan delas mellan riksdagen, regeringen, kommunen, myndigheterna på skolområdet samt den enskilda skolan. Riksdagen och regeringen anger mål och riktlinjer för arbetet i skolan. Dessa gäller för alla skolor i Sverige och ska garantera att utbildningen dels har hög kvalitet, dels är likvärdig i hela landet. Huvudmannen ansvarar för genomförandet av skolverksamheten inom de ramar som staten anger i skollagen, läroplaner och andra förordningar. Huvudmannen har stor frihet att avgöra hur skolan ska organiseras för att de nationella målen ska uppnås. Kommunen ansvarar för att skolorna får de resurser och de förutsättningar som behövs för en likvärdig skola. Den ska även ta hand om uppföljning och utvärder-

ing av skolan. Myndigheterna stöder arbetet med att öka kvaliteten och måloppfyllelsen i utbildningssystemets alla delar. I den enskilda skolan ska all personal bidra till att skolans mål uppfylls, även om huvudansvaret vilar på rektor och lärare.

Barn- och ungdomsutbildningen består av förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass och skola. Förskoleverksamhet bedrivs i form av förskola, pedagogisk omsorg och öppen förskola. Skolbarnsomsorg bedrivs i form av fritidshem, pedagogisk omsorg och öppen fritidsverksamhet. Vidare omfattar barn- och ungdomsutbildningen förskoleklass, grundskola, obligatorisk särskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Riksdagen har beslutat om en ny skollag (2010:800) som tillämpas på barn- och ungdomsutbildning fr.o.m. den 1 juli 2011. Enligt den nya skollagen är förskola en egen skolform som, tillsammans med fritidshemmet, ingår i skolväsendet. Utanför skolväsendet bedrivs annan pedagogisk verksamhet i form av pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidshemsverksamhet. Begreppen förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg utmönstras därmed. Vidare har särskolan delats upp i två separata skolformer, grundsärskola och gymnasiesärskola. I det följande avsnittet, som sammanfattar propositionens resultatredovisning, används fortfarande den äldre terminologin eftersom resultaten avser 2010 och läsåret 2010/11.

Resultat

Förskoleverksamhet

Antalet barn i förskoleverksamhet har ökat med 17 procent mellan 2005 och 2010. Ökningen beror både på att barnkullarna har blivit större och att andelen barn i befolkningen i åldern 1–5 år som deltar i förskoleverksamhet har ökat.

Hösten 2010 var 86,1 procent av alla barn i befolkningen i åldern 1–5 år inskrivna i antingen förskola eller pedagogisk omsorg. För barn i åldern 3–5 år är andelen som är inskrivna i förskola större än 90 procent. Sammanlagt var 458 000 barn inskrivna i förskolan, vilket är en ökning med knappt 3 procent jämfört med föregående år.

Hösten 2010 fanns i genomsnitt 5,4 barn per anställd i förskolan jämfört med 5,3 barn ett år tidigare. Den genomsnittliga gruppstorleken har ökat något, från 16,8 under hösten 2009 till 16,9 hösten 2010. Hösten 2010 arbetade 85 600 årsarbetare i förskolan, vilket är knappt 1 900 fler än 2009. Samtidigt har andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning ökat med en halv procentenhet, till 54,4 procent, jämfört med 2009. Personal med barnskötarutbildning utgjorde 38 procent av de anställda i förskolan hösten 2010, vilket är knappt en procentenhet lägre jämfört med

föregående år. Könsfördelningen bland de anställda i förskolan är fortsatt mycket ojämn. Andelen kvinnor uppgick hösten 2010 till 97 procent. Denna andel har varit i stort sett konstant under senare år.

Hösten 2010 gick 19 procent av alla barn i förskolan i en förskola med enskild huvudman, en andel som är oförändrad jämfört med föregående år. Hösten 2010 fanns ca 18 800 barn i åldern 1–5 år i pedagogisk omsorg, vilket var knappt 1 600 färre än föregående år. Av dessa gick nästan alla barn (98 procent) i familjedaghem. Cirka 0,5 procent av barnen deltog i flerfamiljslösningar medan 1,5 procent deltog i andra varianter av pedagogisk omsorg. Hösten 2010 fanns sammanlagt 457 öppna förskolor. Verksamheten erbjöds i 175 kommuner. Under de senaste fem åren har antalet öppna förskolor varierat mellan 440 och 480.

Den totala kostnaden för förskolan beräknas uppgå till knappt 53,4 miljarder kronor 2010. Det innebär en ökning med 4,0 procent jämfört med föregående år. Kostnadsökningen beror bl.a. på att det genomsnittliga antalet inskrivna barn har ökat med 2,6 procent, men också på att den genomsnittliga kostnaden per barn beräknas ha ökat med 1,4 procent till 112 500 kronor.

Skolbarnsomsorg

Hösten 2010 var 82,0 procent av det totala antalet barn i åldern 6–9 år och 15,3 procent av det totala antalet barn i åldern 10–12 år inskrivna i någon form av skolbarnsomsorg. Det sammanlagda antalet inskrivna barn var ca 380 000. Hösten 2010 gick 10,2 procent av alla barn i fritidshem i ett enskilt fritidshem.

Personaltätheten i fritidshemmen har minskat ytterligare och hösten 2010 fanns det i genomsnitt 21,5 barn per årsarbetare jämfört med 20,9 året innan. Även gruppstorlekarna fortsatte att öka. Antalet inskrivna barn per avdelning var 38,1 barn hösten 2010, vilket kan jämföras med 36,0 året före. Under 2010 var 19,3 procent av de anställda i fritidshemmen män. Den senaste tioårsperioden har denna andel ökat med fem procentenheter.

Under 2010 genomförde Statens skolinspektion en kvalitetsgranskning av innehållet i fritidshemmens verksamhet (rapport 2010:3). Under granskningen besöktes 77 fritidshem i 17 kommuner. Skolinspektionen konstaterade att det pedagogiska uppdraget måste ges större tyngd och att många anställda inte uppfattat att fritidshemmet har ett lärandeuppdrag enligt läroplanen. I majoriteten av de granskade fritidshemmen anpassades verksamheten i alltför liten grad efter barnens behov, och deras möjlighet att få stöd var begränsad. Det framkom också att säkerheten och tillsynen över barnen behövde ses över på vissa håll.

Den totala kostnaden för fritidshem beräknas uppgå till knappt 12,4 miljarder kronor 2010, vilket är en ökning med 2,9 procent från föregående år. Det genomsnittliga antalet inskrivna barn ökade med 4,1 procent mellan 2009 och 2010, varför den genomsnittliga kostnaden per barn beräknas ha minskat med 1,3 procent till 33 900 kronor per barn.

Förskoleklass

Läsåret 2010/11 gick 95,8 procent av alla sexåringar i förskoleklass. Nio procent av eleverna gick i en förskoleklass med fristående huvudman.

Medan personalantalet endast ökat marginellt har antalet elever i förskoleklass ökat med drygt 3 procent läsåret 2010/11 jämfört med 2009/10. Detta innebar att antalet årsarbetare per 100 barn fortsatte att sjunka till 6,2 läsåret 2010/11 jämfört med 6,3 föregående läsår. I förskoleklass var 94 procent av den undervisande personalen kvinnor.

Den totala kostnaden för kommunal förskoleklass beräknas uppgå till drygt 4,5 miljarder kronor 2010. Detta var en ökning med drygt 0,7 procent sedan 2009. Antalet elever ökade 2010 med drygt 2 procent medan kostnaden per elev minskade med 1,5 procent till 48 400 kronor per barn.

Grundskolan

Lsåret 2010/11 gick 886 000 elever i grundskolan, vilket är en minskning med ca 5 000 elever jämfört med läsåret innan. Elevantalet har minskat kontinuerligt sedan läsåret 2001/02 och beräknas minska till ca 880 000 elever läsåret 2011/12. Därefter beräknas elevantalet åter att öka. Andelen elever som går i fristående grundskolor har ökat kontinuerligt och uppgick läsåret 2010/11 till knappt 12 procent, vilket är en ökning med knappt en procentenhet jämfört med föregående läsår. Andelen elever som gick i fristående grundskolor varierade stort mellan kommunerna. De allra flesta av eleverna i fristående skolor, 86 procent, gick i skolor med allmän inriktning, 8 procent gick i skolor med konfessionell inriktning och 4 procent gick i skolor med waldorfinriktning. Övriga elever gick antingen i internationella skolor (2 procent) eller på riksinternat (2 promille).

För första gången på fem år sjönk det genomsnittliga meritvärdet läsåret 2009/10 efter att successivt ha ökat sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet började tillämpas läsåret 1997/98. Våren 2010 var det genomsnittliga meritvärdet 209, vilket var en poäng lägre jämfört med våren före. Precis som tidigare läsår hade flickorna ett betydligt högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna. Våren 2010 fick flickorna 220 i meritvärde och pojkarna 198. Både flickornas och pojkarnas genomsnittliga meritvärde har sjunkit sedan föregående läsår med 0,5 respektive 1,0 poäng.

Våren 2010 var andelen grundskoleelever som uppnådde behörighet till gymnasieskolans nationella program drygt 88 procent, vilket var den lägsta andelen sedan våren 1998. Det var en högre andel behöriga till gymnasie-

skolan av flickorna (89,2 procent) jämfört med pojkarna (87,2 procent). Jämfört med föregående läsår har andelen behöriga minskat för såväl flickor (0,7 procentenheter) som pojkar (0,4 procentenheter).

Skillnaderna mellan olika elevgruppers slutbetyg var våren 2010, precis som tidigare år, stora. Påverkansfaktorer är framför allt föräldrarnas utbildningsbakgrund men även kön och utländsk bakgrund. Den sistnämnda faktorn har främst påverkan om eleven invandrat efter sju års ålder.

Elever i fristående grundskolor hade generellt sett högre meritvärde än elever i kommunala skolor och andelen elever med högutbildade föräldrar var högre i fristående skolor. Skillnaderna i det genomsnittliga meritvärdet varierade även mellan olika kommuner, från 155 till 248.

Läsåret 2010/11 rapporterades 181 412 grundskoleelever vara berättigade till modersmålsundervisning, vilket motsvarar 20 procent av samtliga elever. Detta innebär att andelen berättigade till modersmålsundervisning fortsatte att öka. Andelen av de berättigade eleverna som deltog i modersmålsundervisning var 55 procent, vilket var något högre jämfört med föregående läsår. Andelen elever som läste ett minoritetsspråk ökade med drygt 4,5 procentenheter jämfört med året innan och uppgick läsåret 2010/11 till 42 procent.

I grundskolan tjänstgjorde läsåret 2010/11 85 880 lärare, varav 76 procent var kvinnor och 24 procent var män. Var elfte lärare var född utomlands. Av samtliga lärare, omräknat till heltidsanställningar, hade 86 procent en pedagogisk högskoleexamen, vilket är detsamma som föregående år. Av de tillsvidareanställda lärarna hade 90 procent en pedagogisk högskoleexamen. I kommunala skolor hade 88 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen. Motsvarande andel i fristående grundskolor var 70 procent.

Samtidigt som antalet lärare omräknat till heltidstjänster i princip har varit oförändrat jämfört med föregående läsår så har elevantalet minskat med en halv procentenhet läsåret 2010/11, vilket innebär att lärartätheten ökade något. Antalet lärare (omräknat till heltidstjänster) per 100 elever i grundskolan var 8,3. Lärartätheten varierade dock mycket mellan skolor och huvudmän.

Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan beräknas uppgå till knappt 68 miljarder kronor 2010. Därtill kommer kostnader för skolskjuts på drygt 2,5 miljarder kronor. I jämförelse med 2009 har den totala kostnaden för grundskolan minskat med 0,7 procent. Även antalet elever minskade 2010. Kostnaden per elev ökade med 1,3 procent till 85 900 kronor. Den största delkostnaden utgjordes av kostnader för undervisning och uppgick till 43 700 kronor per elev, vilket var en ökning med 0,8 procent jämfört med föregående år.

Sameskolan

År 2010 gick 174 elever i sameskolan, varav 50 i förskoleklass. Antalet elever ökade jämfört med föregående år, då 159 elever var inskrivna i sameskolan. Sammanlagt 182 elever deltog i integrerad samisk undervisning vid elva grundskolor, vilket är en ökning med 65 elever jämfört med 2009.

Förskola, förskoleklass och fritidshem finns i anslutning till alla fem sameskolor. Under 2010 gick 112 barn i förskola vid en skolenhet med sameskola, vilket var en minskning med sex barn jämfört med 2009. Antalet elever i fritidshem vid sameskolorna ökade däremot från 60 under 2009 till 70 under 2010.

Sameskolstyrelsen hade 78 personer (63 årsarbetare) anställda 2010, vilket innebar en liten ökning i antalet årsarbetare jämfört med föregående år. Av de anställda var 86 procent kvinnor och 14 procent män. Personalomsättningen visar att 22 procent av personalen slutade under 2009 och 23 procent nyanställdes. Det råder stor brist på utbildade förskollärare, barnskötare och lärare som behärskar något av de samiska språken i tal och skrift samt har kunskap om den samiska kulturen.

Den totala kostnaden för sameskolan, förskola och skolbarnsomsorg uppgick 2010 till 54,0 miljoner kronor. Kommunernas avgifter finansierar platser inom sameskolans förskola, förskoleklass och skolbarnsomsorg. Kostnaden per elev i sameskola uppgick, inklusive barn i förskoleklass, till 181 167 kronor 2010, vilket är en minskning med ca 8 procent sedan 2009. Minskningen beror främst på det ökade elevantalet.

Specialskolan

Läsåret 2010/11 gick 501 elever i specialskolan, vilket var en elev mindre än föregående läsår. Under de senaste fem läsåren har andelen elever i specialskolan minskat med 17 procent.

Våren 2010 var 44 procent av de elever som ingår i betygsstatistiken behöriga till gymnasieskolans nationella program. Under den senaste tioårsperioden har denna andel varierat mellan 26 och 48 procent.

Antalet tjänstgörande lärare i specialskolan uppgick läsåret 2010/11 till 243. Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen var 84 procent, en ökning med tre procentenheter jämfört med föregående år. Andelen lärare som hade specialpedagogisk utbildning var 33 procent. Lärartätheten, mätt i antalet heltidstjänster per 100 elever, uppgick till 42,0, vilket var en minskning med 1,9 heltidstjänster per 100 elever jämfört med föregående läsår.

Statens skolinspektion genomförde mellan oktober 2010 och januari 2011 en riktad tillsyn av samtliga skolenheter inom specialskolan. Skolinspektionen konstaterade bl.a. att alla elever inte ges förutsättningar att uppnå målen och att specialskolans kunskapsresultat måste förbättras. Vidare behöver, enligt inspektionen, resultatuppföljningen fördjupas och rektorernas ledarskap utvecklas.

Undervisningskostnaden i specialskolan uppgick under 2010 till 360,5 miljoner kronor. Ungefär 74 procent av denna kostnad finansieras genom Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsanslag, medan resten i huvudsak utgörs av ersättning från elevernas hemkommuner. Detta förhållande var i stort sett oförändrat jämfört med 2009. Kostnaden per elev uppgick under 2010 till 720 000 kronor, vilket var en ökning med en knapp procent sedan föregående år.

Särskolan

Antalet elever i den obligatoriska särskolan fortsatte att minska läsåret 2010/11. Jämfört med läsåret innan har antalet elever minskat med mer än 4 procent till 12 100. Sedan läsåret 2003/04, då det fanns flest elever i den obligatoriska särskolan, har elevantalet minskat med 19 procent.

Av samtliga elever i den obligatoriska särskolan läsåret 2010/11 togs 34 procent av eleverna emot i träningsskolan och 66 procent i grundsärskolan. Av de elever som var mottagna i grundsärskolan var 19 procent integrerade i grundskolan, dvs. gick minst halva tiden tillsammans med elever i grundskolan. Denna andel har sedan 1993 varit relativt stabil kring 20 procent. Andelen elever som var integrerade i grundskolan varierade stort mellan kommunerna. Drygt 4 procent av eleverna i den obligatoriska särskolan gick i fristående särskolor.

Antalet lärare i den obligatoriska särskolan minskade med drygt 5 procent (heltidstjänster) läsåret 2010/11 och uppgick till 4 600 lärare. Även lärartätheten minskade, från 27,6 till 26,8 lärare per 100 elever. Andelen lärare (heltidstjänster) med pedagogisk högskoleexamen var 88 procent. Andelen har varit relativt stabil under den senaste tioårsperioden. Andelen lärare med specialpedagogisk högskoleexamen har däremot samtidigt minskat kontinuerligt från 48 till 35 procent.

Statens skolinspektion har under 2010 granskat hur kommunerna tar sitt ansvar för handläggning och utredning inför beslut om mottagande i särskolan. Skolinspektionen har konstaterat stora brister i kommunernas underlag och har lämnat förslag till regeringen på hur mottagandet i särskolan kan bli mer rättssäkert.

Lsåret 2010/11 gick 9 300 elever i gymnasiesärskolan, vilket är en minskning med 1,4 procent jämfört med föregående läsår. Nästan alla elever gick i kommunalt drivna gymnasiesärskolor. 65 procent av eleverna gick en yrkesutbildning på ett nationellt eller specialutformat program medan 20 procent gick i yrkesträning och 16 procent i verksamhetsträning på ett individuellt program.

I gymnasiesärskolan har lärartätheten ökat från 22,8 till 23,0 heltidsanställningar per 100 elever från läsåret 2009/10 till läsåret 2010/11. Andelen lärare (omräknat till heltidsanställningar) med pedagogisk högskoleexamen var oförändrat 80 procent medan andelen lärare med specialpedagogisk högskoleexamen minskade från 26 till 24 procent.

Den totala kostnaden för den obligatoriska särskolan i kommunal regi beräknas för 2010 ha uppgått till drygt 3,6 miljarder kronor. Hemkommunernas kostnader beräknas ha uppgått till knappt 4,3 miljarder kronor, inklusive skolskjuts. Detta var en minskning med knappt 4 respektive 3 procent jämfört med 2009. Kostnaden per elev beräknas ha ökat med drygt 3 procent jämfört med föregående år. Den totala kostnaden för den kommunala gymnasiesärskolan beräknas för 2010 ha uppgått till drygt 2,2 miljarder kronor 2009, vilket var en minskning med 0,3 procent sedan föregående år. Inklusive skolskjuts beräknas kostnaderna för 2010 ha uppgått till knappt 2,8 miljarder kronor. Kostnaden per elev beräknas ha varit oförändrad mellan 2009 och 2010.

Gymnasieskolan

Antalet elever i gymnasieskolan har fortsatt att minska från 396 000 elever 2008/09, då antalet var större än någonsin tidigare, till 385 700 elever läsåret 2010/11. Andelen elever i fristående gymnasieskolor har under den senaste femårsperioden ökat från 15 till 24 procent.

Av de elever som började gymnasieskolan hösten 2007 hade 68,4 procent fått slutbetyg läsåret 2009/10, dvs. inom tre år. Efter ytterligare ett år har andelen ökat till 76,0 procent. Av alla elever som fick slutbetyg under läsåret 2009/10 uppnådde 86,8 procent grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå, vilket innebär att andelen minskat jämfört med det föregående läsåret, då andelen var 90,3 procent.

Lsåret 2010/11 gick 8 procent av gymnasieeleverna på individuellt program. I årskurs 1 var andelen 15 procent, vilket motsvarar 22 000 elever. I årskurs 2 gick 5 600 elever på ett individuellt program, och i årskurs 3 var antalet 3 800 elever. Av eleverna på individuella program läsåret 2010/11 var 57 procent män och 43 procent kvinnor. Hälften av eleverna hade utländsk bakgrund.

Antalet lärare (omräknat till heltidsanställningar) var i stort sett oförändrat 2010/11 jämfört med läsåret före och uppgick till drygt 31 100. Lärartätheten ökade därmed från 7,9 till 8,1 heltidsanställningar per 100 elever. Andelen lärare (omräknat till heltidsanställningar) med pedagogisk högskoleexamen läsåret 2010/11 var liksom föregående läsår 75 procent. I de kommunala gymnasieskolorna hade i genomsnitt 79,7 procent av lärarna en pedagogisk högskoleutbildning 2010/11. I de fristående gymnasieskolorna var motsvarande andel 2010/11 58,2 procent. Av de tjänstgörande lärarna i gymnasieskolan var 49,4 procent kvinnor och 50,6 procent män.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman beräknas för 2010 ha uppgått till knappt 27,7 miljarder kronor, vilket var en minskning med 3,1 procent jämfört med föregående år. Den totala kostnaden per elev beräknas ha varit 93 000 kronor 2010. Det var en ökning

med 1,0 procent jämfört med året innan. Kostnaden per elev för undervisning beräknas ha uppgått till 43 700 kronor, vilket var en ökning med 1,1 procent jämfört med 2009.

Utbildningspolitiska mål för barn- och ungdomsutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utbildningspolitiska mål för grundskola och gymnasiekompentens.

Jämför reservation 1 (S).

Propositionen

Propositionen innehåller inte något förslag till riksdagsbeslut i denna del. Regeringen anför i propositionen att den vill att följande mål ska gälla för barn- och ungdomsutbildningen:

Svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt.

Regeringen avser att följa måluppfyllelsen med hjälp av följande indikatorer som kommer att redovisas i kommande års budgetpropositioner:

- Deltagande i förskola.
- Resultat på nationella prov, betyg, meritvärden, nationella utvärderingar och internationella studier.
- Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program.
- Andel elever i gymnasieskolan som fullföljt gymnasieskolan och fått grundläggande behörighet alternativt examen inom 3 år.
- Överströmning från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program i gymnasieskolan.
- EU-målsindikatorn om fullföljd gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–24 år.
- Lärares behörighet.

Det EU-mål som regeringen har antagit för svensk del till 2020 är att andelen unga vuxna som inte har fullföljd gymnasieutbildning och som inte befinner sig i utbildning ska uppgå till mindre än 10 procent. Andelen svenska 18–24-åringar som inte hade fullföljd gymnasieutbildning och som inte befann sig i utbildning låg 2009 på drygt 10 procent, vilket är strax över EU:s riktmärke. Statistiska centralbyrån kommer under 2011 att ändra sättet att mäta i förhållande till riktmärket eftersom utfallet har förändrats en del under den senaste tioårsperioden till följd av förändrade definitioner.

Motionerna

Socialdemokraterna begär i kommittémotion 2011/12:Ub457 yrkande 3 ett tillkännagivande om utbildningspolitiskt mål för grundskolan, i kommittémotion 2011/12:Ub458 yrkande 5 ett tillkännagivande om ett utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens samt i kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 2 i denna del ett tillkännagivande om utbildningspolitiska mål för grundskolan och för gymnasiekompetens.

Socialdemokraternas mål för grundskolan är att alla elever ska nå målen i grundskolan. Som ett mål på vägen ska andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program till år 2020 halveras från dagens 12 procent till 6 procent. Sverige ska vara bland de tio främsta länderna i matematik, naturvetenskap och läsförståelse och bland de fem främsta länderna när PISA mäter kreativitet.

Socialdemokraternas mål för gymnasiekompetens är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. Som ett mål på vägen ska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det till år 2020 halveras från dagens dryga 10 procent till 5 procent. I dag är det drygt 10 procent av 18–24-åringar som inte har avslutat sina gymnasiestudier och som inte studerar för att göra det. Det av regeringen satta målet att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara högst 10 procent år 2020 är enligt Socialdemokraterna ett alldeles för lågt ställt mål.

Vidare anförs i motionerna att staten och kommunerna gemensamt behöver ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spurras att lyckas ännu bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att en skola med hög kvalitet som ger goda resultat och som är likvärdig är avgörande för såväl Sverige som den enskilda individen. Ett antal skolreformer som genomförs nu har beslutats i detta syfte.

Enligt utskottets mening ska grundskolan ge alla elever möjlighet att nå de nationella målen. Av den nya skollagen (2010:800), som tillämpas på utbildning fr.o.m. den 1 juli 2011, framgår bl.a. att syftet med utbildningen är att barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och att hänsyn ska tas i utbildningen till barns och elevers olika behov.

Utskottet vill påminna om att stora insatser nu görs för att höja lärarnas kompetens och läraryrkets status. Lärarutbildningen görs mer specialiserad mot de ämnen och årskurser lärare ska undervisa i. Behörighetskraven skärps, och legitimation för lärare och förskollärare införs för att säkerställa att den som undervisar barn och ungdomar har rätt kompetens. Satsningar görs på lärarfortbildning och rektorsutbildning. Resultatuppfölj-

ningen förbättras genom obligatoriska nationella prov i grundskolan i ett stort antal ämnen. Statens skolinspektion ges möjlighet att kombinera kritik mot brister med vite, till såväl kommunala som fristående skolor. Förskolan blir en del av skolväsendet och dess pedagogiska uppdrag stärks.

Gymnasieskolan är en frivillig skolform, även om den i realiteten är en förutsättning för att ungdomar ska få arbete eller kunna studera vidare. Av dem som avslutade sina studier på grundskolenivå läsåret 2009/10 gick 99 procent vidare till gymnasieskolan. Riksdagen har beslutat om reformer som bl.a. syftar till att färre elever ska hoppa av sin gymnasieutbildning och att fler ska fullfölja den med godkända betyg. En ny gymnasieskola med yrkesprogram eller högskoleförberedande program har införts, och lärlingsutbildning införs som en ordinarie utbildningsform inom gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8, prop. 2010/11:104, 2010/11:UbU17, rskr. 2010/11:305).

Skolverket har i uppdrag att genomföra reformerna genom olika former av stöd och verktyg, nya föreskrifter och allmänna råd samt utbetalning av statsbidrag inom prioriterade områden.

Regeringen redovisar i propositionen sitt mål om en utbildning av hög och likvärdig kvalitet, som ger alla barn och elever förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Det är, enligt utskottets mening, ett väl formulerat mål för de utbildningspolitiska ambitionerna när det gäller svensk barn- och ungdomsutbildning.

Utskottet kommer att noga kunna följa utvecklingen av och resultaten i den nya skolan och den nya gymnasieskolan genom bl.a. regeringens redovisning av ett antal indikatorer i kommande års budgetpropositioner. De två indikatorer som framhålls i motionerna – andel behöriga till gymnasieskolans nationella program och andel 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning – är två av de indikatorer som regeringen avser att använda för att följa måluppfyllelsen.

Utskottet avstyrker därmed motionerna.

Anslag och bemyndiganden gällande barn- och ungdomsutbildning

Regeringen föreslår elva anslag rörande barn- och ungdomsutbildning om sammanlagt ca 7,4 miljarder kronor. Det största anslaget är 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet*, som utgör närmare hälften av de föreslagna medlen. Anslaget används för statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa. Vänsterpartiet föreslår ytterligare medel till detta anslag.

Det finns fyra förvaltningsanslag, 1:1 *Statens skolverk*, 1:2 *Statens skolinspektion*, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och 1:4 *Sameskolstyrelsen*. De två sistnämnda myndigheterna har även intäkter från

avgiftsbelagd verksamhet. Vänsterpartiet föreslår ett högre belopp på anslaget 1:1 *Statens skolverk* och Miljöpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten*.

Övriga sex anslag är transfereringsanslag som används för att finansiera olika statliga insatser eller utbetala statsbidrag i olika syften. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår högre belopp till anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet*. Miljöpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* Socialdemokraterna föreslår ett högre belopp på anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslagsbelopp för 2012 för de två återstående anslagen, 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* och 1:11 *Förstärkning av basfärdigheter*.

Regeringen föreslår bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för fyra anslag, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* och 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*. Regeringens förslag till bemyndigande rörande anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* har lett till ett motionsyrkande från Socialdemokraterna om ett högre belopp. Regeringens förslag till bemyndigande rörande anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* har lett till ett motionsyrkande från Socialdemokraterna om ett högre belopp. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till bemyndiganden för de två övriga anslagen.

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

1:1 Statens skolverk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 375 996 000 kronor till anslaget 1:1 Statens skolverk. Därmed bifalls propositionen och motionerna avslås.

Jämför särskilt yttrande 4 (V).

Propositionen

Anslaget används för Skolverkets förvaltningskostnader. Skolverket är förvaltningsmyndighet för det offentliga skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt för annan pedagogisk verksamhet som anordnas av det allmänna. Skolväsendet omfattar förskola, förskoleklass, grundskola, grundsär-

skola, specialskola, sameskola, fritidshem, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Skolverket ska bidra till måluppfyllelsen inom barn- och ungdomsutbildningen samt vuxenutbildningen genom att svara för uppföljning, utvärdering och utveckling av skolväsendet. I detta ingår även att utforma styrdokument för dessa verksamheter.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:1 *Statens skolverk* för 2012 anvisar 375 996 000 kronor.

Utgifter för vissa permanenta uppgifter som Skolverket är ålagt att utföra föreslås fr.o.m. 2012 finansieras från anslaget. Därför föreslås anslaget ökas med 1 700 000 kronor för Skolverkets it-portal och med 5 miljoner kronor för nationella programråd 2012. Av samma skäl föreslås anslaget också ökas med 48 miljoner kronor för 2012 för nationella prov. Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås minskas med samma belopp.

Skolverket föreslås få 2 miljoner kronor 2012 för att utveckla presentationen av information om skolresultat för föräldrar, lärare och elever på ett användarvänligt sätt.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 3 387 000 kronor (1,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2011/12:Ub476 i denna del att Skolverket ska fördela ett nytt bidrag om 1 miljard kronor som innebär en satsning på ökat stöd till skolor med elever som har störst behov av hjälp för att kunna nå målen och få den kunskap som de har rätt till.

I kommittémotion 2011/12:Ub286 föreslår Vänsterpartiet ett tillkännagivande om riktlinjer om fördelning av pengar till skolan. I avvaktan på att regeringen tillsätter den parlamentariskt sammansatta kommitté om en utvärdering av de senaste decenniernas skolreformer som riksdagen har beslutat ska enligt motionen Skolverket få i uppdrag att skyndsamt ta fram allmänna råd om hur kommunerna ska fördela pengar till skolorna utifrån elevernas bakgrund och behov. Utgångspunkten bör vara det uppdrag om en fördjupad studie av hur kommunerna fördelar sina resurser till kommunala grundskolor som Skolverket ska redovisa den 15 december 2011. Resultaten från studien föreslås i motionen ligga till grund för nya riktlinjer för Skolverkets resursfördelning. Eftersom det nya statsbidrag på 1 miljard kronor årligen från 2012 som föreslås i partimotion 2011/12: Ub476, den s.k. skolmiljarden, ska gå till de skolor som har störst behov av mer resurser för att eleverna ska kunna nå målen, kan Skolverket tillämpa de nya riktlinjerna vid fördelningen av dessa resurser.

Utskottets ställningstagande

Sveriges möjligheter att bli världsledande på utbildningsområdet förutsätter att alla barn och ungdomar, oavsett bakgrund, ges förutsättningar att uppnå skolans nationella mål och utvecklas så långt möjligt. Utskottet vill påminna om att flera av statens insatser riktar sig till de elever som har svårast att nå målen. En ny specialläroutbildning har införts. Inom lärofortbildningssatsningen läser en stor andel av deltagarna kurser i specialpedagogik. Även statsbidragen till sommarskola och förstärkning av basfärdigheterna läsa, skriva och räkna riktar sig främst till de elever som har svårast att nå godkända resultat. Under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslår regeringen en särskild satsning på skolor i utsatta områden för att förbättra deras resultat.

Det är dock inte enbart den totala mängd resurser som tilldelas skolan som är relevant. Utskottet menar att det även är relevant att fördelningen av resurser sker på ett sätt som gynnar måluppfyllelsen och välkomnar därför att Skolverket i augusti 2011 fick i uppdrag att kartlägga resursfördelningen. Skolverket ska undersöka om kommunerna anpassar resursfördelningen utifrån elevers behov av särskilt stöd och efter elevernas socioekonomiska bakgrund (exempelvis föräldrarnas utbildningsnivå, inkomst och härkomst) samt vilka befogenheter rektorer har för att besluta om fördelningen av resurser på skolnivå. Uppdraget ska redovisas i december 2011 och kommer då att ge fördjupad kunskap om hur resurser fördelas i den svenska skolan.

Anslaget 1:1 *Statens skolverk* används uteslutande för Skolverkets förvaltningskostnader. Utskottet anser att den ordningen ska bestå.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker motionerna.

1:2 Statens skolinspektion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 350 957 000 kronor till anslaget 1:2 Statens skolinspektion. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Skolinspektionens förvaltningskostnader. Skolinspektionen ansvarar för kvalitetsgranskning av och tillsyn över skolväsendet m.m. Skolinspektionen ansvarar vidare för s.k. tillståndsprövning. Det innebär att myndigheten beslutar om godkännande av enskilda som huvudmän för fristående skolor samt om återkallande av sådant godkännande. Anslaget används även för verksamhetskostnader för barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för budgetåret 2012 anvisar 350 957 000 kronor.

Till följd av ett stort inflöde av ansökningar om start av fristående skolor och av att den prövning som görs av varje ansökan blir alltmer komplicerad föreslår regeringen att anslaget för 2012 ökas med 3 miljoner kronor i syfte att förkorta handläggningstiderna.

För utveckling av myndighetens kompetens och metoder för att granska yrkesutbildning på ett relevant sätt föreslås anslaget ökas med 5 miljoner kronor 2012.

Regeringen föreslår vidare att anslaget ökas med 500 000 kronor 2012 till följd av ökad ärendemängd i och med det planerade införandet av anmälningsskyldighet för missförhållanden inom skolväsendet m.m. Anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* föreslås minskas med samma belopp.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 3 364 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 689 471 000 kronor till anslaget 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 000 000 kronor 2013 och 2014.

Därmed bifalls propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande medan en motion avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslag

Anslaget används för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningskostnader. Myndigheten är huvudman för specialskolan och förskoleklasser och fritidshem som bedrivs vid en skolenhet med specialskola. Myndigheten ansvarar för statens specialpedagogiska stöd till barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder och för utbildning i specialskolan. I myndighe-

tens uppdrag ligger också att främja tillgången till läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Dessutom fördelar myndigheten vissa statsbidrag. Anslaget används även för produktionsstöd för läromedelsframställning samt för visst internationellt arbete.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för budgetåret 2012 anvisar 689 471 000 kronor.

Statskontoret har på regeringens uppdrag (rapport 2010:1) utrett kommunernas ersättning för elever i specialskolan. Regeringen avser att fr.o.m. den 1 juli 2012 höja kommunernas ersättning för elever i specialskola, vilket beräknas innebära att Specialpedagogiska skolmyndighetens intäkter ökar med 23 miljoner kronor för 2012. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 23 miljoner kronor 2012.

Av dessa medel föreslås att anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* ökas med 17 miljoner kronor under 2012 för att finansiera en särskild satsning i syfte att stärka förutsättningarna för samtliga skolhuvudmän att nå ökad måluppfyllelse för elever med vissa funktionsnedsättningar.

Vidare avser regeringen under 2012 att återkomma till riksdagen med en proposition som bl.a. innehåller förslag om att en elev i grundskolan eller grundsärskolan under vissa förutsättningar ska ha rätt att få sin utbildning delvis inom specialskolan och ges en utökad rätt till undervisning i teckenspråk. Dessa förslag innebär ökade kostnader för kommunerna. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen föreslås därför att anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ökas med 4 miljoner kronor 2012.

Från och med den 1 juli 2012 ansvarar Specialpedagogiska skolmyndigheten som skolhuvudman för att nyanställda och nytexaminerade lärare och förskollärare genomgår en introduktionsperiod. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 25 000 kronor 2012.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 6 840 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Avgiftsbelagd verksamhet

Myndigheten har intäkter från läromedelsförsörjning samt ersättning från kommuner för elever i specialskola. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Det ekonomiska målet är i denna del att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten. Avgifterna avser också ersättning från kommuner för elever i förskoleklasser och fritidshem vid en skolenhet med specialskola. Denna ersättning får disponeras av myndigheten. Det ekonomiska målet är i denna del full kostnadstäckning. Avgifterna avser slutligen intäkter från Folkbildningsrådet för verksamhet som gäller administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor. Dessa intäkter disponeras av myndigheten. Det ekonomiska målet för administrationen av förstärkningsbidrag till folkhögskolor är full kostnadstäckning. Kostnader

som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag. Den avgiftsbelagda verksamheten, där intäkterna får disponeras av myndigheten, beräknas för 2012 uppgå till 160 miljoner kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Specialpedagogiska skolmyndigheten behöver kunna lämna förhandsbesked till förlag på den kommersiella marknaden. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 000 000 kronor 2013 och 2014.

Motionen

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att ytterligare 3 miljoner kronor ska anvisas anslaget 1:3 *Specialpedagogiska myndigheten*. Myndigheten ska få i uppdrag att ansvara för en nationell samordning och likvärdig utbildning för alla döva och hörselskadade elever samt elever med dövblindhet. Arbetet ska leda till bättre omvärldsbevakning, resultatuppföljning och kvalitetssäkring. Behov av mer stimulansbidrag behöver utredas.

Utskottets ställningstagande

Av skollagen framgår att specialskolan ingår i skolväsendet. Specialskolan finns för elever som på grund av sitt funktionshinder eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan. Utskottet påminner om beslutet att 2008 bilda en ny myndighet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, genom sammanslagning av ett antal skolmyndigheter (prop. 2007/08:50, bet. 2007/08:UbU13, rskr. 2007/08:161). Specialpedagogiska skolmyndigheten är huvudman för specialskolan. Utbildningen bedrivs vid fem skolenheter med regionala upptagningsområden (regionskolor) och tre skolenheter för elever från hela landet (riksskolor). Myndigheten ansvarar även för att ge specialpedagogiskt råd och stöd till skolhuvudmän.

Utskottet påminner om att ovan nämnda beslut även innebar en ändring av ansvarsfördelningen mellan myndigheter inom skolväsendet där vissa uppgifter överfördes från Skolverket till en ny myndighet, Skolinspektionen. Skolverket ansvarar för styrning och utvecklingsinsatser inom skolväsendet och följer upp och utvärderar skolväsendet på nationell nivå. Skolverket har också ett samlat ansvar för handikappfrågor i sektorn. Skolinspektionen har tillsyn över skolväsendet och granskar kvaliteten i utbildningen. Hösten 2010 genomfördes en riktad tillsyn av specialskolan då inspektionen bl.a. granskade om alla elever gavs förutsättningar att nå de nationella målen.

En särskild utredare har haft regeringens uppdrag att föreslå hur en flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp ska kunna förverkligas. I betänkandet Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (SOU 2011:30) föreslås ett antal åtgärder som syftar till att öka valfriheten, höja kvaliteten i undervisningen och förbättra resultaten. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition i frågan under 2012.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag till anslag och avstyrker motionen. Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till bemyndigande.

1:4 Sameskolstyrelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 26 964 000 kronor till anslaget 1:4 Sameskolstyrelsen. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslag

Anslaget används för Sameskolstyrelsens verksamhet. Sameskolstyrelsen är huvudman för sameskolorna och förskoleklasser och fritidshem som bedrivs vid skolenheter med sameskola.

Sameskolstyrelsens uppgift är att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning och att bidra till att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen. Utbildningen bedrivs vid sameskolor samt i integrerad samisk undervisning i kommunal grundskola. Sameskolstyrelsen ska vidare främja och utveckla samisk undervisning och bör bistå vid uppsökande verksamhet bland samer samt informera om sameskolan och samisk undervisning i skolväsendet i övrigt. Sameskolstyrelsen får även efter avtal med en kommun ta över ansvaret för kommunens uppgifter inom förskolan.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för budgetåret 2012 anvisar 26 964 000 kronor.

Enligt Sameskolstyrelsens prognoser väntas elevantalet i sameskolan, särskilt vid vissa skolenheter, öka de närmaste åren. För 2012 bedömer regeringen att de kostnader som denna ökning medför kan täckas inom ramen för myndighetens anslag. Regeringen kommer dock att noga följa utvecklingen.

Från och med den 1 juli 2012 ansvarar Sameskolstyrelsen som skolhuvudman för att nyanställda och nytexaminerade lärare och förskollärare genomgår en introduktionsperiod. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 25 000 kronor 2012.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 270 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifterna avser ersättning från kommuner för elever i sameskola samt förskoleklasser och fritidshem vid skolenheter med sameskola. Ersättningens storlek ska fr.o.m. den 1 juli 2011 beräknas efter samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola, förskoleklass eller fritidshem. Dessutom avser avgifterna intäkter från kommuner för vilka Sameskolstyrelsen efter avtal bedriver samisk förskola. Intäkterna disponeras av myndigheten. Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag. Den avgiftsbelagda verksamheten, där intäkterna får disponeras av myndigheten, beräknas för 2012 uppgå till 28 480 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 856 676 000 kronor till anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 312 000 000 kronor under 2013–2015.

Därmed bifalls propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande medan motionerna avslås.

Jämför särskilda yttranden 1 (S), 2 (MP) och 4 (V).

Propositionen

Anslag

Anslaget används för att främja utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget finansierar främst insatser för att stödja och stimulera skolhuvudmännens verksamhetsutveckling inom dessa områden samt annat centralt initierat utvecklingsarbete inom utbildningssystemet. Stödet avser verksamheter med såväl kommunal som annan huvudman.

Anslaget används även för administration, uppföljning och utvärdering av vissa särskilda uppdrag och satsningar, för vissa utredningar inom skolområdet samt för bidrag till vissa organisationer.

Medel på anslaget ska bl.a. användas till statlig rektorsutbildning och försöksverksamhet med lärlingsutbildning. Även insatser för att genomföra de senaste årens reformer inom förskola, fritidshem, grundskola, gymnasieskola och motsvarande skolformer samt insatser inom matematik, naturvetenskap och teknik liksom Sveriges deltagande i internationella studier finansieras genom anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för budgetåret 2012 anvisar 856 676 000 kronor.

För införandet av karriärtjänster för lärare föreslås anslaget ökas med 26 miljoner kronor 2012. Därefter beräknas anslaget ökas med 187 miljoner kronor 2013, 468 miljoner kronor 2014, 749 miljoner kronor 2015 samt 880 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016.

För Skolverkets uppdrag att genomföra en informationskampanj om lärar- och förskolläraryrkena och de nya lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna föreslås anslaget ökas med 13 miljoner kronor 2012.

För att finansiera en fortsatt satsning på matematik, naturvetenskap och teknik föreslås anslaget ökas med 200 miljoner kronor 2012. Vidare beräknas anslaget ökas med 200 miljoner kronor per år för detta ändamål även under 2013–2015.

För att finansiera en bonus till skolor i utsatta områden föreslås anslaget ökas med 20 miljoner kronor 2012 och beräknas ökas med 20 miljoner kronor årligen 2013–2014.

För att finansiera en satsning på elevhälsa ökas anslaget med 54 miljoner kronor 2012, och beräknas ökas med 156 miljoner kronor 2013 och med 210 miljoner kronor 2014 och 2015.

Till stöd för yrkeslärares fortbildning föreslår regeringen att anslaget ökas med 17 miljoner kronor 2012.

Anslaget föreslås ökas med 10 miljoner kronor 2012 i syfte att stärka kvaliteten i den gymnasiala yrkesutbildningen.

För kartläggning av situationen för barn med behov av särskilt stöd, stöd till flerspråkig utveckling och en enkät till föräldrar föreslår regeringen att anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2012.

Anslaget föreslås ökas med 2 miljoner kronor under 2012 för att finansiera en utvärdering av hur skolhuvudmän lever upp till skollagens krav på garanterad undervisningstid.

Anslaget har finansierat verksamheten vid Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom vid Örebro universitet. Till följd av att verksamheten inte längre ska bedrivas som en s.k. särskild inrättning (En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor, prop. 2009/10:149) bedömer regeringen att anslaget inte längre bör användas för

detta. Regeringen avser att stödja skolornas arbete kring idrott och hälsa på andra sätt, t.ex. genom uppdrag till Statens skolverk att erbjuda utbildningsinsatser för att stödja utvecklingen av ämnet idrott och hälsa.

I budgetpropositionen för 2007 avsattes medel för bl.a. funktionshindrade elever. Regeringen föreslår att vissa av dessa medel 2012 bl.a. ska finansiera de ökade kostnaderna för gymnasiesärskolan till följd av den planerade propositionen om en ny gymnasiesärskola. Resterande medel föreslås fördelas till andra insatser inom utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet, t.ex. till insatser för funktionshindrade elever. Regeringen bedömer att så bör ske även kommande år.

I syfte att förstärka anslaget föreslås att anslaget ökas med 18 miljoner kronor 2012, varav 10 miljoner kronor föreslås finansieras genom en minskning av anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.*

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 11 830 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Överföring till andra anslag

Utgifter för permanenta uppgifter som Skolverket är ålagda att utföra föreslås fr.o.m. 2012 finansieras genom myndighetens förvaltningsanslag. Därför föreslås anslaget minskas med 1 700 000 kronor för Skolverkets it-portal och med 5 miljoner kronor för nationella programråd 2012. Av samma skäl föreslås finansieringen av nationella prov flyttas, och anslaget föreslås därför minska med 48 miljoner kronor 2012. Dessa medel föreslås tillföras anslaget 1:1 *Statens skolverk*.

Ersättning för att genomföra en introduktionsperiod för nyutexaminerade lärare lämnas till skolhuvudmännen. Anslaget föreslås därför minskas med 128 miljoner kronor 2012. För samma syfte föreslås anslagen 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och 1:4 *Sameskolstyrelsen* ökas med 25 000 kronor 2012 och anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner föreslås ökas med 127 950 000 kronor 2012.

För att finansiera ökade insatser för entreprenörskapsfrämjande verksamhet i högre utbildning föreslår regeringen att anslaget minskas med 4 miljoner kronor 2012. Det under utgiftsområde 24 Näringspolitik uppförda anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling m.m.* föreslås ökas med motsvarande belopp.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Statens skolverk behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för sitt utvecklingsarbete. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 312 000 000 kronor under 2013–2015.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 1 i denna del att anslaget ökas med 50 miljoner kronor. Vidare föreslås att riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 362 miljoner kronor 2013–2015 (yrkande 4). Socialdemokraternas förslag innebär att anslaget och bemyndigandet ökas med 50 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. De skolor som har allra svårast att nå målet att alla elever ska nå målen i skolan behöver utvecklas i snabbast takt. Medlen avser satsningar i syfte att attrahera de bästa lärarna till skolor med de största utmaningarna och ge mer betalt till de lärare som i dessa skolor tar på sig ett större ansvar för skolans och elevernas utveckling.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att anslaget ökas med 798 miljoner kronor. Miljöpartiet satsar 500 miljoner kronor på en s.k. lärarstrategi, 60 miljoner kronor för ämnesundervisning på modersmål, 140 miljoner kronor för utökad rätt till modersmålsundervisning, 50 miljoner kronor för studie- och yrkesvägledning, 54 miljoner kronor för förstärkt elevhälsa och 20 miljoner kronor till bonus för skolor i utsatta områden. Samtidigt minskas regeringens karriärutvecklingsreform med 26 miljoner kronor.

Miljöpartiet föreslår vidare i partimotion 2011/12:Fi241 yrkande 14 ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ett program för ökad kvalitet i grundskolan. Vidare föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ett utökat program för kompetens-, karriär- och löneutveckling för lärare (yrkande 16). Miljöpartiet vill satsa på nya karriärmöjligheter för lärare och på kompetensutveckling av lärare för att eleverna i skolan ska garanteras utbildning av högsta kvalitet. Partiet vill också ta till vara elevernas språkresurser genom att likställa studier i modersmålet med studier i moderna språk och införa försök med ämnesundervisning i modersmål. Förslagen avser hur de medel som Miljöpartiet föreslår för 2012 ska användas.

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub288 ett tillkännagivande om att Skolverket bör få i uppdrag att kartlägga personalens utbildningsbakgrund och utbildningsbehov i skolbespisingarna. I motionen föreslås en satsning för bättre skolmat. Skolverkets kartläggning ska ligga till grund för fördelning av ett bidrag för bl.a. utbildning av skolkökspersonal. I kommittémotion 2011/12:Ub284 yrkande 1 föreslår Vänsterpartiet ett tillkännagivande om feministiskt självförsvar för alla flickor från årskurs 7. I partimotion 2011/12:Ub476 i denna del föreslår Vänsterpartiet att anslaget ökas med 52 miljoner kronor. Anslaget ökas med 50 miljoner kronor

för att höja kvaliteten i skolbespisningarna och med 2 miljoner kronor för att alla grund- och gymnasieskolor ska erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor fr.o.m. årskurs 7.

Utskottets ställningstagande

Sedan 1998 har staten i olika former granskat kvaliteten i det decentraliserade skolväsendet. 2008 inrättades Skolinspektionen som en ny myndighet för kvalitetsgranskning och tillsyn. Enligt den nya skollagen (2010:800) ska Skolinspektionen granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av myndighetens eller en kommuns tillsyn. I behandlingen av den nya lagen uttalade utskottet att en likvärdig skola kräver att kvaliteten i verksamheten kan säkerställas och välkomnade en tydlig reglering av detta i den nya lagen (bet. 2009/10:UbU21 s. 181 f.).

För att få riktigt bra kvalitet på undervisningen behövs det enligt utskottets mening riktigt bra lärare. Riksdagen har beslutat en rad reformer i syfte att stärka läraryrket. En ny lärar- och förskolläraryrkesutbildning startade hösten 2011 och ett legitimationssystem för lärare och förskollärare har nyligen införts (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248, prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Som ett karriärsteg för lärare och förskollärare kan Skolverket enligt den nya skollagen utnämna lektorer.

Vad gäller möjligheten till karriär- och löneutveckling för lärare vill utskottet upplysa om att en karriärutvecklingsreform för läraryrket aviseras i propositionen. Syftet ska vara att premiera de bästa lärarna. Det ska finnas utvecklingssteg för yrkesskickliga lärare inom hela grund- och gymnasieskolan som ska beskrivas i skollagen tillsammans med eventuella behörighetskrav. Beslut om vem som ska anställas liksom ansvarsområden och arbetsinnehåll samt anställningsvillkor ska bestämmas av huvudmannen efter samråd med de fackliga organisationerna. Reformen ska inte innebära en övergång till statlig lönepolitik, utan utgångspunkten ska vara att lönesättningen för lärare är en fråga för parterna. Reformen ska genomföras i samförstånd mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Frågan om olika kompetensutvecklingsinsatser behandlas nedan under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*.

I fråga om bonus till skolor i utsatta områden som incitament för att förbättra resultaten föreslår utskottet att riksdagen anvisar det belopp som regeringen föreslår.

Kurser som innebär fördjupning i ämnet moderna språk är enligt högskoleförordningen (1993:100) meritkurser, dvs. sådana kurser som ger meritpoäng vid antagning till högskoleutbildning. I fråga om meritpoäng för kurser i ämnet modersmål vill utskottet peka på att elever som läser modersmål kan pröva för betyg enligt kursplanerna för moderna språk i sitt modersmål. En förutsättning för att en kommun ska få erbjuda prövningar

i en kurs är att det bedrivs undervisning i kommunen. Man kan pröva i en annan kommun än den egna. Om prövningen görs under gymnasietiden kan betyget ge meritpoäng.

Av språklagen (2009:600) följer att den som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska och att den som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Det är det allmänna som ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk, t.ex. genom rätten till modersmålsundervisning enligt skolförfattningarna. I Sverige finns skolor som erbjuder undervisning på annat språk än svenska. I fråga om försök med ämnesundervisning på modersmål vill utskottet peka på att det också pågår forskning om tvåspråkig undervisning för att höja elevernas skolresultat (svenska och arabiska) som finansieras av Vetenskapsrådet.

Vad gäller studie- och yrkesvägledning anser utskottet det vara en självklarhet att alla elever ska ges kunskaper och förutsättningar att göra väl underbyggda studie- och yrkesval. I den nya skollagen anges också att elever i alla skolformer, utom förskolan och förskoleklassen, ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Utskottet delar regeringens bedömning att kravet på att studie- och yrkesvägledningskompetens ska finnas innebär en tydlig markering av huvudmannens ansvar för att eleverna får tillgång till studie- och yrkesvägledning, samtidigt som organisationen även fortsättningsvis är en lokal fråga (prop. 2009/10:165 s. 278 f.). Skolverket stöder kommunernas arbete med att utveckla kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen.

När det gäller förstärkning av elevhälsan anser utskottet att regeringens förslag är väl avvägt. Förslaget avser framför allt statsbidrag till kommuner och skolhuvudmän för personalförstärkningar i form av fler skolläkare, skolsköterskor, skolkuratorer, skolpsykologer, speciallärare och specialpedagoger. Vidare ska Skolverket få i uppdrag att utforma och genomföra utbildningsinsatser för elevvårdande personal.

När det gäller skolmåltider vill utskottet anföra följande. I den nya skollagen finns en bestämmelse om att eleverna ska erbjudas näringsriktiga skolmåltider. Livsmedelsverket har nyligen fått i uppdrag att i samverkan med Skolverket t.o.m. våren 2014 genomföra en informationsinsats om de svenska näringsrekommendationerna och erbjuda utbildningsinsatser till ansvarig personal för att stimulera till ett nytänkande om skolmåltidens innehåll och utformning. Livsmedelsverket ska även inrätta ett nationellt kompetenscentrum med syfte att stödja och stimulera kommuner i deras arbete med att ta fram handlingsprogram för den offentliga måltiden för förskola och skola.

När det gäller kränkande behandling i skolan vill utskottet anföra följande. Av första kapitlet i den nya skollagen framgår att all utbildning ska baseras på forskning och beprövad erfarenhet, vilket även omfattar värdegrundsarbete och annan verksamhet som syftar till att förebygga diskrimi-

nering, mobbning och annan kränkande behandling. I 6 kap. skollagen finns bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling. Bestämmelser om detta finns även i diskrimineringslagen (2008:567). Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag till anslag och avstyrker fem motioner. Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till bemyndigande och avstyrker en motion.

1:6 Särskilda insatser inom skolområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 443 267 000 kronor till anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor under 2013.

Därmed bifalls propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande medan motionerna avslås.

Jämför särskilda yttranden 2 (MP) och 4 (V).

Propositionen

Anslag

Anslaget används huvudsakligen för särskilda insatser inom skolområdet, vilka bl.a. omfattar undervisning som anordnas på sjukhus samt insatser i skolväsendet för personer med funktionsnedsättning. Anslaget används även för bidrag till specialanpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever från hela landet som anordnas i Stockholms, Göteborgs, Kristianstads och Umeå kommuner enligt 15 kap. 9 § skollagen (2010:800) samt till omvårdnad och habilitering för dessa elever, för statlig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro kommun för döva och hörselskadade elever och för bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 2012 anvisar 443 267 000 kronor.

Regeringen har gett Utredningen om flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (U 2010:04) i uppdrag att se över ansvarsfördelning för och finansiering av gymnasieutbildning för vissa elever med funktionsnedsättning. Utredaren ska bl.a. beskriva elevgruppernas sammansättning vid riksgymnasierna och se över principerna för ekonomiskt ansvar för dessa elevers skolgång. I avvaktan på utredarens redovisning av

uppdraget bedömer regeringen att de särskilda insatserna inom skolområdet och riksgymnasieverksamheten behövs i motsvarande omfattning som 2011.

Regeringen avser att genomföra en särskild satsning i syfte att stärka förutsättningarna för samtliga skolhuvudmän att nå ökad måluppfyllelse för elever med vissa funktionsnedsättningar. För detta ändamål föreslår regeringen att anslaget ökas med 17 miljoner kronor under 2012.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 6 506 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Specialpedagogiska skolmyndigheten behöver kunna besluta om bidrag som beviljas per läsår till omvårdnad och habilitering för svårt rörelsehindrade elever som deltar i speciellt anpassad gymnasieutbildning. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor under 2013.

Motionerna

Miljöpartiet begär i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att 200 miljoner kronor ska tillföras anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* för ett s.k. skol-ROT för energieffektivisering av skolans lokaler.

Vänsterpartiet begär i partimotion 2011/12:Ub476 i denna del att 800 miljoner kronor tillförs anslaget för att alla grundskolor ska erbjuda eleverna frukost i skolan.

Utskottets ställningstagande

När det gäller bidrag för energieffektivisering av skolans lokaler vill utskottet anföra följande. Statens energimyndighet är förvaltningsmyndighet för frågor om användning och tillförsel av energi. Myndigheten ska verka för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning. Sedan den 1 januari 2010 administrerar Energimyndigheten ett statligt stöd till energieffektivisering i kommuner och landsting. Bakgrunden är EU:s energitjänstedirektiv som säger att den offentliga sektorn ska vara en förebild i att energieffektivisera. Myndigheten genomför även energibesiktningar tillsammans med Boverket i syfte att hjälpa skolor att energieffektivisera sina lokaler.

När det gäller frågan om frukost till elever i grundskolan är det enligt utskottets uppfattning en fråga för huvudmannen vilka måltider som ska serveras i skolan. Utskottet framhåller att det inte finns något i skolförfatt-

ningarna som hindrar kommuner att servera frukost till eleverna, vilket ett antal kommuner och skolor har gjort. Av skollagen (2010:800) framgår att skolmåltider ska vara näringsriktiga och kostnadsfria.

Anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* används framför allt för insatser för elever med funktionsnedsättning. Utskottet anser att den ordningen ska bestå.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag till anslag och avstyrker motionerna. Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till bemyndigande.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 3 660 000 000 kronor till anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m. Därmed bifalls propositionen och motionerna avslås.

Jämför särskilt yttrande 4 (V).

Propositionen

Anslaget används för statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder som ska lämnas till de kommuner som tillämpar maxtaxa. Anslaget används även för Skolverkets kostnader för arbete med administration av rekvisitioner från kommunerna samt uppföljning av reformens olika delar.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet* för budgetåret 2012 anvisar 3 660 000 000 kronor.

Regeringen bedömer att alla kommuner kommer att tillämpa systemet med maxtaxa.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub285 yrkande 3 ett tillkännagivande om en skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid. Vänsterpartiet vill i partimotion 2011/12:Ub476 i denna del genomföra reformer för att öka tillgängligheten och kvaliteten inom förskolan och fritidshemmen. Till följd av förslag om att införa en skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid höjs anslaget med 1 850 miljoner kronor. Till följd av förslag om att öka

personaltätheten och minska gruppstorlekarna på fritidshemmen höjs anslaget med 750 miljoner kronor. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 2 600 miljoner kronor 2012.

Utskottets ställningstagande

Under 2010 tillhandahöll 118 kommuner verksamhet på obekväm arbetstid där ca 4 000 barn i åldern 1–12 år var inskrivna. Av de kommuner som inte anordnade verksamhet under obekväm arbetstid uppgav en majoritet, enligt en undersökning av Skolverket, att orsaken var att det inte efterfrågades. De allra flesta som arbetar på obekväm arbetstid hittar lösningar för barnets omsorg på egen hand. För de föräldrar som inte har den möjligheten är det viktigt att kommunen tar sitt ansvar. Utskottet vill därför påminna om att det görs ett förtydligande i den nya skollagen (2010:800) om att kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Det innebär att en kommun inte utan vidare kan avstå från att tillhandahålla sådan omsorg. Utskottet menar, i likhet med regeringen, att ambitionen måste vara att kunna tillhandahålla kommunalt finansierad omsorg även under s.k. obekväm arbetstid för barn till föräldrar som har behov av det (se prop. 2009/10:165 s. 530 f.). Om kommunen vid en viss tidpunkt inte har någon efterfrågan, måste kommunen ändå planera för att tillhandahålla omsorg när situationen förändras. Det innebär inte någon rättighet att i enskilda fall få omsorg under obekväm arbetstid, men utskottet vill understryka att föräldrar som har behov av omsorg utanför reguljär arbetstid ska få sitt behov prövat av kommunen.

När det gäller elevgrupperna i fritidshem vill utskottet upplysa om bestämmelsen i skollagen som säger att huvudmannen ska se till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt ska erbjudas en god miljö (se 14 kap. 9 §). Som utskottet tidigare uttalat finns det inte skäl att närmare ange gruppstorleken i den nya skollagen (se bet. 2010/11:UbU7 s. 68 f.). Enligt utskottets tidigare uttalanden kan bestämmelsen användas i kommunernas övergripande planeringsarbete som riktmärke för en flexibel resurstilldelning till olika verksamheter. Utskottet kan i sammanhanget hänvisa till att det i Statens skolverks allmänna råd för kvalitet i fritidshemmet anges att barngruppens storlek och personaltäthet är viktiga kvalitetsfaktorer. Enligt Skolverket finns det dock inga belägg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan, och det är alltid nödvändigt att anpassa gruppstorlekar och personaltäthet till de förutsättningar som råder i varje fritidshem.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker motionerna.

1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 141 453 000 kronor till anslaget 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m. Därmed bifalls propositionen och en motion avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslaget används huvudsakligen för

- särskilt verksamhetsstöd till vissa riksrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar
- statsbidrag till riksinternatskolor och s.k. IB-utbildning
- statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå
- statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för budgetåret 2012 anvisar 141 453 000 kronor.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 2 350 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Överföring till andra anslag

För att finansiera den ökning av Statens skolinspektions anslag som behövs till följd av det planerade införandet av anmälningsskyldighet för missförhållanden inom skolväsendet m.m. föreslår regeringen att anslaget minskas med 500 000 kronor 2012. Anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* föreslås ökas med samma belopp.

För att finansiera utvärdering inom utbildningsområdet föreslår regeringen att 2 miljoner kronor 2012 överförs från anslaget till anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering* under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Regeringen föreslår också att anslaget 2012 minskas med 10 miljoner kronor, som förs till anslaget 1:5 *Utveckling inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* som förstärkning.

Motionen

I kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del föreslår Miljöpartiet att anslaget ökas med 100 miljoner kronor. Miljöpartiets uppfattning är att det krävs en tvingande lagstiftning om rätten till barnomsorg även på kvällar, helger och nätter för att möjliggöra för alla att kunna arbeta för att försörja sin familj. För att stödja kommunerna i ett sådant åtagande avsätter partiet 300 miljoner kronor över tre år i ett stimulansbidrag för barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* används huvudsakligen för statligt stöd till vissa särskilda gymnasiala utbildningar och för vissa särskilda elever enligt ovan. Utskottet anser att den ordningen ska bestå. Utskottet behandlar därför frågan om barnomsorg på obekvämt arbetstid under anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* ovan.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker motionen.

1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 102 340 000 kronor till anslaget 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för att betala statsbidrag enligt förordning (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Statsbidrag lämnas till

- huvudmannen för en svensk utlandsskola
- distansundervisning
- kompletterande svensk undervisning
- undervisning vid utländsk skola (internationell skola).

Under anslaget finansieras också bl.a. lönekostnader för nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna.

Statsbidragsbestämmelserna syftar till att ge utlandssvenska barn och ungdomar utbildning som motsvarar förskoleklass, grundskola och gymnasieskola eller undervisning i svenska och om Sverige om de går i en utländsk skola. För att bidrag ska betalas ut för eleven måste en av vårdnadshavarna vistas i utlandet på grund av verksamhet som bedöms väsentlig för det svenska samhället.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för budgetåret 2012 anvisar 102 340 000 kronor.

Anslaget är beroende av elevutvecklingen. Läsåret 2010/11 fanns det 20 svenska utlandsskolor som bedrev undervisning på grundskolenivå. Vid 18 av dessa bedrevs undervisning i förskoleklass och vid 6 skolor även undervisning på gymnasienivå. Totalt deltog 1 401 elever i undervisningen. Året innan deltog 1 143 elever i utbildningen. Totalt 3 859 elever deltog i kompletterande svensk undervisning.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 572 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 2010/11:100, bet. 2010/11:KU32, rskr. 2010/11:321) om att de verksamheter som bedrivs av Riksförbundet Sverigekontakt flyttas till utgiftsområde 5 Internationell samverkan minskas anslaget med 797 000 kronor 2012.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 502 500 000 kronor till anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om kommande utgifter som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 401 000 000 kronor 2013–2015.

Därmed bifalls propositionen och en motion avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S).

Propositionen

Anslag

Medel under anslaget används för att finansiera insatser för att stärka lärares, förskollärares, rektorers och förskolechefers möjlighet till fortbildning. Medlen ska användas till sådan fortbildning som genomförs på uppdrag av Skolverket i enlighet med regeringens uppdrag till myndigheten. Anslaget bekostar även Skolverkets kostnader för administration samt uppföljning av utbildningsinsatserna.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för budgetåret 2012 anvisar 502 500 000 kronor.

Anslaget föreslås ökas med 132 miljoner kronor 2012 som en förstärkning av Lärarlyftet II, inklusive en kompetensutvecklingsinsats för lärare i svenska för invandrare. Satsningen beräknas utökas med 187 miljoner kronor 2013, 337 miljoner kronor 2014 och 200 miljoner kronor 2015.

Regeringen föreslår vidare att anslaget ökas med 40 500 000 kronor under åren 2012–14 för kompetensutveckling för förskollärare och förskolechefer.

Effekten av de skärpta behörighetskraven för lärarna i den nya skollagen kan bli successiv och långdragen. Därför beslutades 2011 satsningen Lärarlyftet II, som syftar till att alla elever ska få sin undervisning av behöriga lärare, dvs. lärare som har såväl goda ämneskunskaper som god ämnesdidaktisk kompetens för den nivå och i det ämne lärarna undervisar. Satsningen riktar sig enbart till lärare med lärarexamen som är anställda utan tidsbegränsning. För att vara berättigad att delta i Lärarlyftet II ska läraren undervisa i ämnet utan att ännu ha rätt utbildning för detta. Lärarlyftet II planeras pågå 2012–2015.

Det blir allt tydligare att det pedagogiska ledarskapet är av stor betydelse för framgångsrika skolor och därmed för elevernas resultat. Det räcker inte med den befattningsutbildning som finns i dag, utan rektorerna behöver ytterligare kompetensutveckling med särskild fördjupning i pedagogiskt ledarskap. Regeringen införde därför 2011 det s.k. Rektorslyftet som pågår fram till 2014.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Skolverket ingår fleråriga avtal med lärosätena om uppdragsutbildning och lämnar förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om kommande utgifter som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 401 000 000 kronor 2013–2015.

Motionen

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 1 i denna del att anslaget ökas med 550 miljoner kronor. I samma motion yrkande 5 föreslås att riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 951 miljoner kronor 2013–2015. Socialdemokraternas förslag innebär att anslaget och bemyndigandet ökas med 550 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Medlen avser kompetensutveckling av lärare, särskilt sfi-lärare, och förskolans personal samt skolledare när det gäller det pedagogiska uppdraget i rektorsrollen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet menar att den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. För att stärka lärarnas kompetens finns sedan 2007 fortbildningssatsningen Lärarlyftet. Satsningen har gett lärare ökade möjligheter att bredda och fördjupa sina ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper. En fortsättning och utökning föreslås av regeringen, det s.k. Lärarlyftet II, som avser lärare, förskollärare, fritidspedagoger, förskolechefer och rektorer. Utskottet delar regeringens bedömning att det är särskilt viktigt att sfi-lärare ges möjlighet att delta i satsningen för att höja sin kompetens och därigenom öka elevernas måluppfyllelse.

Mot bakgrund av Statskontorets slutsatser i sin utvärdering av den statliga satsningen på fortbildning av lärare (2010:12) bedömer utskottet att satsningens omfattning är väl avvägd. Enligt Statskontoret kommer ambitionen att 30 000 lärare ska delta i satsningen inte att förverkligas före utgången av 2011. Knappt 11 000 lärare har utnyttjat möjligheten att fortbilda sig under åren 2007–2009. Alla skolhuvudmän har inte haft kapacitet att ta emot erbjudandet i den takt och omfattning som avsetts. Enligt Statskontorets bedömning innebär det dock inte att den här typen av fortbildning inte behövs. För varje år som satsningen har pågått har deltagandet ökat, vilket enligt Statskontoret tyder på att intresse finns och på att en satsning som den på lärarfortbildning behöver en viss startsträcka. Utskottet delar uppfattningen att det tar tid för en satsning att finna sin form och att det krävs uthållighet för en satsning som den på fortbildning av lärare.

Utskottet menar vidare att en bra rektor är ett viktigt stöd för lärarna och en viktig faktor för skolans resultat. Flera studier visar att rektorer inte är tillräckligt drivande i den pedagogiska utvecklingen på skolan. En obligatorisk befattningsutbildning infördes därför för rektorer 2010. För de rektorer som har genomgått den obligatoriska utbildningen finns en frivillig fortbildning i pedagogiskt ledarskap, det s.k. Rektorslyftet, som pågår till 2014.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslag och avstyrker motionen. Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till bemyndigande och avstyrker motionen.

1:11 Förstärkning av basfärdigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 250 000 000 kronor till anslaget 1:11 Förstärkning av basfärdigheter. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för att stärka skolhuvudmännens arbete med basfärdigheterna läsa, skriva och räkna. Fördelningen av medel till huvudmännen styrs av elevantalet i årskurs 1–3 i grundskolan samt andelen elever som saknar godkända betyg i något av ämnena svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 9 i grundskolan. Under anslaget bekostas även Skolverkets kostnader för arbete med administration, information och uppföljning med anledning av bidraget.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:11 *Förstärkning av basfärdigheter* för budgetåret 2012 anvisar 250 000 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 11 000 kronor (0,003 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Förslag till nya anslag i motioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om nya anslag.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Motionerna

Sverigedemokraterna anslår i sin kommittémotion för utgiftsområde 16, 2011/12:Ub521, 100 miljoner kronor till ett nytt anslag, *Kunskapslyft i svenska*, för 2012 som ett riktat stöd till kommunerna i syfte att förstärka skolornas undervisning i svenska med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskap i svenska.

Sverigedemokraterna begär också att 100 miljoner kronor anvisas till ett nytt anslag, *Matreform*, för 2012 som ett riktat stöd till kommunerna i syfte att höja kvaliteten på skolmaten.

Vidare vill Sverigedemokraterna anvisa 200 miljoner kronor till ett nytt anslag, *Trygghet i skolan*, för 2012 i syfte att genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolskötterskor, skolpsykologer och kuratorer. I den enskilda motionen 2011/12:Ub516 (SD) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska avsätta 1 150 miljoner kronor åren 2012–2015 i samma syfte.

Sverigedemokraterna anslår även 50 miljoner kronor för 2012 till ett nytt anslag, *Antimobbningssatsning*, i syfte att öka skolornas möjligheter att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier. I den enskilda motionen 2011/12:Ub516 (SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska avsätta 500 miljoner kronor åren 2012–2015 i samma syfte.

Slutligen vill Sverigedemokraterna anslå 50 miljoner kronor för 2012 till ett nytt anslag, *Satsning på studievägledning*, i syfte att stärka och effektivisera studievägledningen.

I bilaga 2 *Regeringens och oppositionens förslag* betecknas de nya anslagen 99:4–8.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkandet om ett nytt anslag kallat Kunskapslyft i svenska vill utskottet påpeka att regeringen föreslår att medel anvisas för att stärka huvudmännens arbete med basfärdigheterna läsa, skriva och räkna under anslaget 1:11 *Förstärkning av basfärdigheter* ovan. Utskottet anser att regeringens förslag under det anslaget är väl avvägt.

När det gäller yrkanden om nya anslag kallade Matreform, Trygghet i skolan, Antimobbningssatsning och Satsning på studievägledning behandlar och avstyrker utskottet motionsyrkanden om bl.a. skolmåltider, förstärkning av elevhälsan, arbete för att motverka kränkande behandling i skolan och studie- och yrkesvägledning under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ovan.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna om nya anslag.

4 Vuxenutbildning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2012 inom området vuxenutbildning (anslagen 1:12–16) samt motioner i anslutning till dessa förslag. Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter behandlas regeringens förslag om hävande av riksdagsbindning gällande utbildning i teckenspråk. Anslag och bemyndiganden behandlas sedan.

Vuxenutbildningen består av den kommunala vuxenutbildningen (komvux), vuxenutbildningen för utvecklingsstörda (särvox), svenskundervisningen för invandrare (sfi), yrkeshögskolan, den kvalificerade yrkesutbildningen, vissa kompletterande utbildningar och folkbildningen.

Den nya skollagen (2010:800) ska tillämpas på vuxenutbildning inom skolväsendet fr.o.m. den 1 juli 2012. Enligt den nya skollagen byter särvox och sfi namn till särskild utbildning för vuxna respektive utbildning i svenska för invandrare. I avsnittet om resultat från 2010 och läsåret 2010/11, används dock fortfarande den äldre terminologin.

Målet för den samlade vuxenutbildningen är att alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229).

Resultat

Under 2010 deltog ca 195 300 personer i kommunal vuxenutbildning (komvux), vilket motsvarar 3,4 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år. Föregående kalenderår var andelen 3,3 procent. Den kostnaden för kommunal vuxenutbildning exklusive studiemedel uppgick 2010 till ca 3,8 miljarder kronor. Det innebär en ökning med drygt 124 miljoner kronor, eller 2,5 procent, jämfört med 2009. Kostnaden per heltidsstuderande uppgick under 2010 till 42 400 kronor för gymnasial vuxenutbildning och till 45 000 kronor för grundläggande vuxenutbildning. Kostnaden per heltidsstuderande har därmed minskat med 4,8 procent för gymnasial nivå, medan kostnaden har ökat med 2,4 procent för grundläggande nivå jämfört med föregående år.

Under 2010 ökade antalet studerande inom yrkeshögskolan från 42 300 2009 till drygt 43 300. Utbetalt statsbidrag för yrkeshögskolan uppgick till 1 550 miljoner kronor för 2010. Myndigheten för yrkeshögskolan redovisade drygt 25 500 årsplatser 2010, vilket är en ökning med drygt 2 400 årsplatser sedan föregående år. I antalet platser 2010 ingår platser i såväl yrkeshögskoleutbildningar som kvalificerade yrkesutbildningar beslutade av den tidigare Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning. Den statliga genomsnittskostnaden för en utbildningsplats i yrkeshögskolan 2010 var 58 100 kronor, vilket är en ökning med 400 kronor jämfört med 2009. Ökningen kan förklaras av att yrkeshögskolan har fler utbildningar än tidigare som kräver särskilda lokaler och utrustning. Den genomsnittliga åldern inom yrkesutbildningen är för kvinnor 31 år och för män 28 år. Av Myndigheten för yrkeshögskolans undersökning 2010 framgår att drygt åtta av tio av de som examinerats hade arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad utbildning. Av de övriga var knappt 10 procent arbetslösa och knappt 10 procent studerande. Det är ingen skillnad jämfört med föregående års undersökning. Däremot minskade andelen som angav att deras arbete helt eller till viss del motsvarade den utbildning som de genomgått från knappt nio av tio till drygt åtta av tio.

Kompletterande utbildningar ska tillgodose utbildningsbehov inom skiftande områden, t.ex. konst, dans, teater och musik, hälsa, friskvård, hudvård samt hantverk. Utbildningarna är oftast avgiftsbelagda. Utbildningarna har en enskild huvudman, dvs. de anordnas inte av staten, kommunen eller landsting. Staten ger olika slag av stöd beroende på hur utbildningarnas nationella värde har bedömts. Statens finansiering av de kompletterande utbildningarna uppgick 2010 till drygt 155 miljoner kronor, vilket är

en ökning med 11 miljoner kronor jämfört med 2009. Nära 5 400 personer studerade på kompletterande utbildningar 2010, vilket var knappt 200 personer fler än 2009.

År 2010 anordnades sfi i 260 kommuner. Antalet utbildningsanordnare var 295. Antalet kommuner med färre än 25 elever var sju. Bara 142 kommuner eller kommunalförbund hade fler än 100 elever under 2010. År 2010 deltog totalt 96 100 elever i sfi, vilket var 4 900 fler elever än året innan. Aldrig tidigare har antalet deltagare i sfi varit så högt. Av eleverna var knappt 37 700 nybörjare i sfi. Antalet nybörjare i sfi 2010 var det högsta någonsin. Av det totala antalet elever i sfi 2010 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Kommunernas kostnad för sfi uppgick till 1 855 miljoner kronor 2010. Kostnaden per heltidsstuderande var 37 100 kronor, vilket innebär en ökning med 1 900 kronor jämfört med 2009.

Antalet studerande i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) uppgick 2010 till 4 835 personer, vilket var ett i det närmaste oförändrat antal jämfört med föregående läsår. Den totala kommunala kostnaden för särvox 2010 uppgick till ca 221 miljoner kronor. Det är en ökning med 16 miljoner kronor jämfört med 2009.

Hävande av riksdagsbindning som rör utbildning i teckenspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation inte längre ska gälla. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation inte längre ska gälla.

Regeringen föreslog i propositionen Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m. (prop. 1996/97:162) att riksdagen skulle godkänna det som regeringen förordade om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1997/98:UbU4, rskr. 1997/98:13). I propositionen angav regeringen bl.a. att föräldrar till yngre barn ska prioriteras. Utbildningen ska i första hand ges innan barnet nått skolåldern och bör genomföras inom lop-

pet av fyra år. Utbildningen ska, enligt vad regeringen anförde, vara sammanhållen, bestå av påbyggbara kurser och omfatta 240 timmar om 60 minuter. Utbildningen ska anordnas på regional basis. Vidare framföll regeringen att det dessutom ska finnas en anordnare med hela landet som upptagningsområde.

Förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar måste nu revideras för att bl.a. bättre möta föräldrars behov och önskemål. För att möjliggöra nödvändiga ändringar i förordningen bör därför riksdagsbindningen om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation hävas. Riksdagens tidigare ställningstagande på området ska alltså inte längre gälla. Det ska få ankomma på regeringen att meddela de föreskrifter som behövs.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Anslag och bemyndiganden gällande vuxenutbildning

Regeringen föreslår fem anslag om drygt 2,5 miljarder kronor för vuxenutbildning 2012. Det största anslaget är 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning*, som utgör nära 90 procent av de föreslagna medlen. Samtliga oppositionspartier föreslår i sina motioner ett högre belopp på detta anslag. Det finns ett förvaltningsanslag, 1:13 *Myndigheten för yrkeshögskolan*. Socialdemokraterna, Miljöpartiet samt Sverigedemokraterna föreslår ytterligare medel till detta anslag. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslagsbelopp för 2012 för de tre övriga anslagen.

Regeringens förslag till beställningsbemyndigande rörande anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* har lett till ett motionsyrkande från Socialdemokraterna om ett högre belopp. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 *Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.*

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

1:12 Bidrag till vissa studier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 15 525 000 kronor till anslaget 1:12 Bidrag till vissa studier. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för statsbidrag som lämnas för studier om funktionshinder, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionshinder och studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna. Bidrag betalas i enlighet med förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionshinder. Utnyttjandet av anslaget är främst beroende av efterfrågan.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:12 *Bidrag till vissa studier* för budgetåret 2012 anvisar 15 525 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:13 Myndigheten för yrkeshögskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 101 884 000 kronor till anslaget 1:13 Myndigheten för yrkeshögskolan. Därmed bifalls propositionen, och motioner om andra anslagsnivåer avslås.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP) och 3 (SD).

Propositionen

Anslaget används för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningskostnader, inklusive för att främja validering.

Regeringen föreslår att 101 884 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för budgetåret 2012.

Regeringen aviserade i propositionen Åtgärder för jobb och omställning en tillfällig förstärkning av anslaget med 2 miljoner kronor under 2009–2011 (prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, rskr. 2008/09:183). Anslaget höjdes eftersom satsningen på fler platser inom eftergymnasial yrkesutbildning som inte utgör högskoleutbildning skulle innebära en ökad arbetsbelastning för Myndigheten för yrkeshögskolan. Regeringen prioriterar i den aktuella budgetpropositionen bl.a. åtgärder för att möta inbromsningen av tillväxten, åtgärder för varaktigt högre tillväxt och sysselsättning samt åtgärder för att välfärden ska komma alla till del. För att bidra till detta föreslås att vissa anslag minskas. För 2012 föreslås därför att anslaget minskas med 2 miljoner kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 094 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 1 i denna del föreslås det att Myndigheten för yrkeshögskolan ska få ett högre förvaltningsanslag om 5 miljoner kronor. Bakgrunden är att Socialdemokraterna satsar på fler studieplatser inom ramen för yrkeshögskolan.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att anslaget höjs med 5 miljoner kronor 2012 för att förstärka myndighetens arbete med validering. Sammanlagt tillförs 25 miljoner kronor över tre år.

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub521 i denna del att medel tillförs för 8 000 nya platser till Myndigheten för yrkeshögskolan, och myndigheten bör således få ytterligare 500 miljoner kronor per år. Förslag om tillkännagivanden med samma innebörd finns i partimotion 2011/12:Fi242 (SD) yrkande 8 och i den enskilda motionen 2011/12:Ub283 (SD) yrkande 1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att dagens arbetsmarknad behöver kvalificerad arbetskraft. Arbetslivet visar därför stort intresse för yrkeshögskolan, vilket inte minst visar sig på det sättet att antalet ansökningar om att starta utbildningar ökar. Yrkeshögskolans utbildningsform attraherar också blivande studenter som vill få en kvalificerad yrkesutbildning inom områden där deras yrkeskunnande efterfrågas.

De senaste tre åren har stora satsningar på yrkeshögskolan genomförts med anledning av finanskrisen. Resultaten av dessa satsningar har redan visat sig vara goda; 80 procent av deltagarna får arbete eller startar företag efter avslutad utbildning.

Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för att samordna och stödja en nationell struktur för validering. Myndigheten driver ett projekt, VINN-projektet, under perioden 2010–2011 i samverkan med Arbetsförmedlingen. Syftet är att tidigt kartlägga, bedöma och dokumentera den reella kompetens som en nyanländ har med sig till Sverige så att det blir lättare för honom eller henne att snabbt komma ut i arbete och identifiera eventuella utbildningsbehov. Målgruppen för projektet är nyanlända med introduktionsersättning eller försörjningsstöd eller utan egen försörjning.

Utskottet återkommer till frågan om statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning nedan under anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning*. Anslaget 1:13 *Myndigheten för yrkeshögskolan* används uteslutande för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningskostnader. Utskottet anser att den ordningen ska bestå.

Utskottet finner regeringens förslag väl avvägt och tillstyrker således propositionen och avstyrker motionerna.

1:14 Utveckling av vuxenutbildning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 8 856 000 kronor till anslaget 1:14 Utveckling av vuxenutbildning m.m. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera utvecklingsinsatser inom vuxenutbildningsområdet.

Regeringen föreslår att 8 856 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Utveckling av vuxenutbildning m.m.* för budgetåret 2012.

Regeringen bedömer att utvecklingsinsatserna inom vuxenutbildningen bör bedrivas i motsvarande omfattning som 2011.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 135 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 251 849 000 kronor till anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2013–2018.

Därmed bifalls propositionen och motionerna avslås.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Propositionen

Anslag

Ändamålet med anslaget är att finansiera

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildningar
- statligt stöd för kvalificerad yrkesutbildning

- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan och kvalificerad yrkesutbildning
- statsbidrag för lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken
- statsbidrag för kompletterande utbildningar
- validering av utländsk yrkeskompetens
- statsbidrag för kommunal vuxenutbildning
- vuxenutbildning för utvecklingsstörda och fr.o.m. den 1 juli 2012 särskild utbildning för vuxna, inklusive statsbidrag för lärlingsutbildning inom dessa skolformers gymnasiala vuxenutbildning eller utbildning på gymnasial nivå
- särskilt verksamhetsstöd för idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet
- särskilt verksamhetsstöd för att främja samisk utbildningsverksamhet
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslöjd.

Regeringen föreslår att 2 251 849 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för budgetåret 2012.

Regeringen anför att statligt stöd för kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken kommer att finnas kvar under en övergångsperiod t.o.m. 2013 respektive 2014. Därefter ska motsvarande utbildningsbehov tillgodoses inom yrkeshögskolan. Behovet av anslag för dessa stöd kommer att minska successivt under perioden 2011–2014 samtidigt som yrkeshögskolan utvecklas i motsvarande takt. Regeringen föreslår en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med ca 5 000 platser 2012 och beräknar en ökning med ca 1 000 platser 2013. Den föreslagna satsningen bedöms öka utgifterna för studiestöd med 250 miljoner kronor 2012.

Regeringen föreslår en tillfällig satsning på yrkeshögskolan med ca 1 000 platser 2012 och beräknar att satsningen kommer att uppgå till ca 500 platser 2013. Den föreslagna satsningen bedöms öka utgifterna med 60 miljoner kronor 2012.

För att stimulera kommunerna att bedriva lärlingsutbildning inom den gymnasiala vuxenutbildningen har regeringen inrättat ett särskilt lärlingsstatsbidrag. Satsningen föreslås uppgå till 102 miljoner kronor för 2012. Sammantaget beräknas satsningen motsvara 5 900 årsstudieplatser för perioden 2011–2014. Totalt beräknas satsningen inklusive studiestöd uppgå till 566 miljoner kronor för perioden 2011–2014.

I budgetpropositionen för 2011 angav regeringen att den avser att utöka antalet utbildningsplatser i den kommunala vuxenutbildningen för att ge fler arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år som saknar fullständig grundskole- och gymnasieutbildning möjlighet att komplettera sin utbildning. Totalt ska anslaget enligt beräkningarna tillföras 87,5 miljoner kronor under perioden 2011–2013. Satsningen föreslås för 2012 uppgå till 25 miljoner kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 51 297 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2013–2018. I propositionen anger regeringen att Myndigheten för yrkeshögskolan skriver fleråriga och löpande avtal under budgetåret med utbildningsanordnare. En anordnare av pilotutbildning har t.ex. behov av att anordna utbildningar som nödvändiggör långtgående åtaganden från statens sida under perioden 2013–2018.

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 1 i denna del föreslås det att anslaget ska höjas med 1 659 500 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Vuxenutbildningen utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Ett omfattande kunskapslyft ska ge tiotusentals människor möjlighet att studera på grundskole- och gymnasienivå. I motionen föreslås en investering i 20 000 platser till en kostnad av 1 105 miljoner kronor.

Socialdemokraterna vill vidare införa ett korttidsstudiestöd för arbetstagarer som deltar i kurser inom komvux eller vid folkhögskolor. Studierna kan bedrivas på grundskole- eller gymnasienivå för att uppnå en gymnasieexamen med grundläggande behörighet till högskolan. Stödet ska kunna kombineras med annan branschspecifik utbildning som arbetsgivaren betalar. Stödet ersätter förlorad arbetsförtjänst och uppgår till 90 kronor per timme. Enligt förslaget ska 130 miljoner kronor satsas, vilket räcker till studier på deltid (20 procent) för 5 000 personer.

Kvalificerade yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt utbildad personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilda att få ett kvalificerat arbete. I motionen föreslås en investering i 6 500 platser och 424,5 miljoner kronor avsätts.

I kommittémotion 2011/12:Ub459 (S) framhålls det att Sverige behöver ett nytt kunskapslyft med stora investeringar för att fler ska få möjlighet till utbildning (yrkande 2). Utbildningen inom kommunal vuxenutbildning och yrkesvux samt inom ramen för yrkeshögskolan behöver dimensioneras för att motsvara det behov som finns (yrkandena 6 och 7).

Vidare framhålls vikten av insatser för unga i motionen (yrkande 9). Många människor behöver en möjlighet att kombinera arbete med studier för att höja sin kompetens och ha beredskap för den typ av omställning som arbetslivet ofta kräver, inte minst under lågkonjunkturer. Det ska vara

möjligt att studera vid komvux eller på folkhögskola på deltid parallellt med att man arbetar. Studierna kan bedrivas på grundskole- eller gymnasie-nivå för att uppnå en gymnasieexamen med grundläggande behörighet till högskolan. Det behövs ett tillfälligt kompetensstöd för dem som vill studera vid komvux eller folkhögskolor på deltid, parallellt med sitt arbete (yrkande 10).

Socialdemokraterna föreslår vidare i kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 6 att riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 560 miljoner kronor. Förslaget innebär att bemyndigandet ökas med 1 660 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Därmed kan staten göra åtaganden för större utbildningssatsningar åren efter 2012.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att anslaget ska höjas med 355 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Miljöpartiet satsar på 2 000 fler platser inom den kommunala vuxenutbildningen för unga som behöver läsa upp sin gymnasieexamen. Utöver dessa öronmärkta platser utökas den kommunala vuxenutbildningen med 2 500 platser under 2012 och 2013. Miljöpartiet föreslår att sifbonusen avskaffas och att de 100 miljoner kronor som är avsatta för detta ändamål (inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet) används för att stärka den ordinarie undervisningen i svenska för invandrare. Det behövs fler platser inom yrkeshögskolan. Miljöpartiet skapar 1 000 fler platser per år inom yrkeshögskolan.

Sverigedemokraterna tillför i kommittémotion 2011/12:Ub521 i denna del medel för 9 000 nya komvuxplatser. Anslaget föreslås öka med 396 miljoner kronor.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2011/12:Ub476 i denna del att anslaget ökas med 967 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Vänsterpartiet vill satsa på fler utbildningsplatser för att öka såväl sysselsättningen som människors kunskaper. I förhållande till regeringens förslag blir det drygt 25 000 fler platser på Komvux och 5 000 fler platser på yrkeshögskolan 2012.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att vuxenutbildningen är viktig, både för den enskilda individen och för samhället. Satsningar på vuxenutbildningen är centrala för att nå de grupper bland både ungdomar och äldre som saknar gymnasieutbildning eller behöver komplettering i detta avseende.

Utskottet välkomnar regeringens särskilda satsningar på vuxenutbildningen. Bland dem finns den utökade satsningen på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med ca 5 000 platser 2012 och en

beräknad ökning med ca 1 000 platser 2013. Den tillfälliga satsningen på yrkeshögskolan med ca 1 000 platser 2012, och som beräknas uppgå till ca 500 platser 2013, är också väl motiverad.

Utskottet vill vidare framhålla att yrkeshögskolan kan ses som en viktig pusselbit för en framgångsrik integrationspolitik. Var femte studerande som antogs till någon utbildning 2010 inom yrkeshögskolan hade utländsk bakgrund (enligt definitionen född utomlands eller född i Sverige med två utrikes födda föräldrar). Det är en högre andel än inom någon annan eftergymnasial utbildningsform (enligt Myndigheten för yrkeshögskolans rapport Analyser av utbildningar och studerande med fokus på: Svensk och utländsk bakgrund hos studerande inom yrkeshögskolan, november 2011).

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsnivå och avstyrker motionerna.

Utskottet finner också propositionens förslag till bemyndigande väl avvägt. Således tillstyrks regeringens förslag och motionen avstyrks.

1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 147 218 000 kronor till anslaget 1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m. Därmed bifalls propositionen.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att besluta om stöd för studerande med funktionshinder vid folkhögskolor, universitet och högskolor som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 kronor 2013.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Ändamålet för anslaget är att finansiera utgifter för bidrag för vissa handikappåtgärder inom folkbildningen som framför allt rör särskilt kostnadskrävande utbildningsinsatser vid folkhögskolor, t.ex. tolk och teknisk anpassning. Anslaget används även till särskilt utbildningsstöd enligt förordningen (2005:1074) om statligt bidrag till särskilt utbildningsstöd.

Regeringen föreslår att 147 218 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.* för budgetåret 2012.

Med hänvisning till verksamhetens resultat anger regeringen att verksamheten även fortsättningsvis bör bedrivas i samma omfattning.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 600 000 kronor (1,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:16 *Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.* besluta om stöd för studerande med funktionshinder vid folkhögskolor, universitet och högskolor som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 kronor 2013.

Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om det särskilda utbildningsstödet för bl.a. folkhögskolor, universitet och högskolor samt om bidrag för vissa handikappåtgärder inom folkbildningen. Bidraget beviljas per läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att besluta om stöd för dessa ändamål som innebär åtaganden för kommande budgetår.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

5 Universitet och högskolor

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2012 vad gäller anslag och bemyndiganden som avser universitet och högskolor m.m. (anslagen 2:1–2:72) samt ett antal motioner i anslutning till dessa.

Vidare behandlar utskottet ett motionsförslag om ett utbildningspolitiskt mål för högre utbildning samt två förslag från regeringen om hävande av riksdagsbindning gällande Institutet för social forskning respektive Institutet för fortbildning av journalister.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen.

Resultat

Kostnaderna

De totala kostnaderna för verksamheten vid universitet och högskolor uppgick 2010 till 54,8 miljarder kronor. De direkta statliga anslagen till universitet och högskolor uppgick under 2010 till 34,8 miljarder kronor. De statliga anslagen har ökat med 2 miljarder kronor jämfört med föregående år. Utöver de direkta statsanslagen finansierar staten verksamhet vid universitet och högskolor med 8,8 miljarder kronor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget innebär

detta att 81 procent av verksamheten vid universitet och högskolor är statligt finansierad. I förhållande till bruttonationalprodukten avsätter Sverige knappt 1,7 procent till högskolesektorn.

Anslagen till universitet och högskolor för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick totalt till 21 086 miljoner kronor under 2010. Av dessa var 20 717 miljoner kronor avsatta för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer (takbelopp) och 369 miljoner kronor för särskilda åtaganden.

Sökande

Inför höstterminen 2010 sökte totalt ca 374 000 personer till utbildningsprogram och kurser vid universitet och högskolor. Det är en ökning med 4 procent jämfört med inför höstterminen 2009. Könsfördelningen bland de sökande var densamma som 2009, dvs. 62 procent av de sökande var kvinnor och 38 procent var män. Av det totala antalet sökande utgjorde 19-åringarna 30 procent. Det är den högsta andelen under den senaste tolvårsperioden.

Antal sökande per utbildningsplats varierar kraftigt mellan olika utbildningar. För alla yrkesexamensprogram fanns det i genomsnitt 1,9 behöriga förstahandssökande per antagen. Högst söktryck bland yrkesexamensprogram, med över fem sökande per plats, hade utbildningarna till psykolog, läkare, veterinär, arkitekt och sjukgymnast. Utbildningar med drygt en sökande per plats var utbildningar inom naturvetenskap och lärarutbildningar.

När det gäller lärarutbildningarna ökade andelen behöriga förstahandssökande med 2 procent inför höstterminen 2010 jämfört med höstterminen 2009. Under den senaste femårsperioden har dock antalet behöriga förstahandssökande till lärarutbildningen minskat från 13 900 till 13 000.

Högskolenybörjare

Under läsåret 2009/10 fortsatte ökningen av antalet högskolenybörjare. Under läsåret påbörjade 109 000 personer högskolestudier för första gången. Det är nästan 15 000 fler än föregående läsår. Trots att antalet högskolenybörjare var rekordhögt redan läsåret 2008/09 ökade antalet högskolenybörjare 2009/10 med 16 procent jämfört med föregående läsår. Till stor del beror den kraftiga ökningen förmodligen på den ekonomiska krisen och de svårigheter som de ungdomar som lämnar gymnasiet har att få ett arbete. Därutöver är årskullarna i åldern 19–21 år ovanligt stora, och antalet 19-åringar i högskolan ökade med 33 procent jämfört med föregående läsår. Tidigare år har en stor del av ökningen av högskolenybörjare bestått av inresande studenter, men för första gången på tio år står de svenska högskolenybörjarna för merparten av ökningen.

I takt med att antalet unga studenter ökar, sjunker medianåldern för högskolenybörjarna. Exkluderas de inresande studenterna har medianåldern för högskolenybörjare sjunkit från knappt 22 år till knappt 21 år mellan läsåren 2003/04 och 2009/10. Andelen av en årskull som påbörjat högskoleutbildning vid 19 års ålder har ökat kraftigt och uppgår till närmare 18 procent. Vid 24 års ålder har ungefär 42 procent påbörjat högskolestudier. Nästan 70 procent av de svenska högskolenybörjarna var under 22 år läsåret 2009/10. Denna andel har ökat med elva procentenheter under de senaste tio åren. Under samma period har antalet svenska högskolenybörjare ökat i åldersgruppen under 25 år, medan antalet har minskat i åldersgrupperna över 25 år.

Nästan hälften av högskolenybörjarna läser enbart fristående kurser. Antalet högskolenybörjare på fristående kurser har ökat med 63 procent under de senaste tio åren. En stor del av ökningen beror på ökningen av inresande studenter eftersom dessa framför allt läser fristående kurser. Exkluderas de inresande studenterna är ökningen av antalet högskolenybörjare på fristående kurser de senaste tio åren 42 procent, vilket till stor del beror på det allt större intresset för distanskurser.

Studenter

Under 2010 fortsatte antalet helårsstudenter vid universitet och högskolor att öka och uppgick till drygt 315 000. Antalet helårsstudenter har ökat vid nästan alla lärosäten. Sammantaget ökade antalet helårsstudenter med 15 600 eller 5 procent under 2010. Jämfört med för tio år sedan var antalet helårsstudenter 2010 nästan 60 000 fler.

Drygt hälften av samtliga helårsstudenter läser kurser inom samhällsvetenskap och juridik. Området är det klart största för både män och kvinnor, och företagsekonomi utgör det enskilt största ämnet. På andra plats kommer området humaniora för kvinnor och teknikområdet för män.

Medianåldern för samtliga studenter är 25 år. Om de inresande studenterna exkluderas har medianåldern bland studenterna varit lika hög i flera år. Studenterna i åldersgruppen under 22 år har under de senaste åren stått för den största ökningen av antal studenter.

Antalet studenter som är registrerade på fristående kurser fortsätter att öka. Andelen som läser fristående kurser av det totala antalet studenter ligger dock relativt stilla på 40 procent sedan tio år tillbaka.

Utbildnings- och examensstrukturen med uppdelning av kurser efter utbildningsnivåerna grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå började tillämpas läsåret 2007/08. Läsåret 2009/10 var drygt 98 000 studenter registrerade på kurser på avancerad nivå, vilket motsvarar 23 procent av samtliga studenter. Högst andel studenter på avancerad nivå fanns inom områdena teknik och medicin/odontologi med 30 respektive 27 procent. Lägst andel på avancerad nivå hade området humaniora med 7 procent.

Av studenterna i utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgör kvinnor 60 procent och män 40 procent. En del av förklaringen till den höga andelen kvinnor inom högskolan kan vara att kvinnor i större utsträckning än män söker sig till högskolan för att gå vissa yrkesutbildningar eftersom gymnasieskolans utbud av yrkesutbildningar i större utsträckning omfattar traditionellt manliga yrken. Ytterligare en förklaring kan vara kvinnors bättre studieresultat i gymnasieskolan.

Skillnaderna är stora i andelen män och kvinnor inom olika ämnesområden. Könsfördelningen är jämn endast inom humaniora, naturvetenskap och det konströrliga området. Särskilt framträdande är den ojämna könsfördelningen inom ämnesområdena teknik, vård och medicin.

Distansutbildningen inom högskolan fortsätter att öka. Under läsåret 2009/10 uppgick antalet distansstudenter till ca 134 000, vilket är 15 000 fler än föregående läsår och nästan fyra gånger så många som för tio år sedan. Det innebär att drygt var fjärde student 2009/10 läste på distans eller kombinerade distansstudier med campusförlagda studier. Omräknat i helårsstudenter motsvarar det ungefär 15 procent av det totala antalet helårsstudenter. Av distansstudenterna läste nästan 40 procent samtidigt campuskurser. Jämfört med övriga studenter är drygt dubbelt så många distansstudenter över 34 år, och andelen kvinnor är högre.

Prestationsgrad

Prestationsgraden, dvs. kvoten mellan avklarade poäng och helårsstudenter, har under de senaste fem åren minskat från 83 procent till 79 procent 2010. Minskningen gäller framför allt fristående kurser och generella program. En orsak till den minskade prestationsgraden är att en allt större andel av studenterna läser på distansutbildningar där prestationsgraden vanligen är låg. Under de senaste åren har dessutom antalet helårsstudenter ökat kraftigt. Eftersom det sker en viss eftersläpning i poängprestationen i förhållande till registreringarna är det normalt att prestationsgraden sjunker något under de år antalet helårsstudenter ökar kraftigt.

Skillnaden i prestationsgrad är stor mellan olika studieformer. Prestationsgraden för program som leder till yrkesexamen var 91 procent läsåret 2008/09 och för fristående kurser 63 procent. Den låga prestationsgraden för fristående kurser beror till stor del på att många studenter läser fristående kurser på distans. Program som ges som distansutbildning har dock en prestationsgrad liknande den campusförlagda utbildningen.

Utbildningsområdena undervisning, vård och konst har de högsta prestationsgraderna. Den höga prestationsgraden förklaras med att kurserna inom dessa områden ofta ingår i program och att en examen behövs för att man ska få legitimation att utöva t.ex. vissa vårdyrken. Lägst är prestationsgraden inom humaniora, där en övervägande del av utbildningarna består av fristående kurser. Inom alla utbildningsområden har kvinnor en högre prestationsgrad än män.

Skillnaderna i prestationsgrad är stor mellan olika universitet och högskolor. Nivån på prestationsgraden vid olika lärosäten avgörs i stor utsträckning av andelen studenter på fristående kurser i kombination med andelen studenter på distansutbildning.

Studenter som inte tar poäng

En faktor som påverkar prestationsgraden är hur stor andel av studenterna som registrerar sig på en kurs eller ett program och som sedan inte tar några poäng. Beräkningar visar att bland studenter som var registrerade höstterminen 2009 har ca 10 procent av samtliga studenter inte tagit några poäng alls på de kurser där de har varit registrerade. Totalt rör det sig om ca 30 000 helårstudenter som var registrerade men som inte tog några poäng under höstterminen 2009 och vårterminen 2010, av vilka 3 700 var inresande studenter. Totalt uppgår ersättningen som utgår till universitet och högskolor för studenter som inte tar några poäng till motsvarande ca 900 miljoner kronor.

Andelen studenter som inte tar poäng skiljer sig mellan olika utbildningsformer. Högst är andelen på fristående kurser på distans. Andelen studenter som inte tar några poäng skiljer sig också mellan olika universitet och högskolor. Lärosäten med en hög andel studenter på fristående kurser och distansutbildning har en högre andel studenter som inte tar några poäng än lärosäten med en stor andel av studenterna på program.

Många studenter som inte tar poäng är dock registrerade på andra kurser där de har tagit poäng. Detta gäller för ca 47 procent av samtliga studenter som inte har tagit några poäng.

Om studenter som inte har tagit några poäng exkluderas ur kvoten i beräkningen av prestationsgrad stiger denna till totalt 86 procent. Eftersom andelen studenter som inte tar poäng är olika stor inom olika utbildningsområden påverkas prestationsgraden olika mycket. Prestationsgraden är dock fortfarande lägst inom humaniora även om studenter som inte tar några poäng exkluderas.

Doktorandnybörjare och doktorsexamina

Efter den kraftiga nedgången 2004 och 2005 ökade antalet nybörjare till utbildning på forskarnivå 2008 med ca 10 procent. Ökningen fortsatte året därpå, men 2010 minskade antalet nybörjare något. Könsfördelningen bland de nyantagna var 2010 relativt jämn med en liten övervikt för män. Skillnaderna är stora mellan olika vetenskapsområden. Högst andel kvinnor fanns inom medicin med 59 procent och lägst inom teknik med 30 procent. Antalet licentiatnybörjare har fortsatt att minska och uppgick 2010 till 399.

Under 2009 sjönk antalet avlagda doktorsexamina med ca 200 till knappt 2 700, vilket var den största nedgången sedan 1993 och den största procentuella nedgången någonsin. Nedgången har sedan fortsatt under

2010, och antalet utfärdade doktorsexamina 2010 var ca 2 600. Andelen kvinnor som avlade doktorsexamen översteg för första gången 50 procent 2009, och den knappa övervikten för kvinnor kvarstår även 2010. Antalet licentiatexamina fortsätter att minska och uppgick 2010 till 680.

Utbildningspolitiskt mål för högre utbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utbildningspolitiskt mål för högre utbildning.

Jämför reservation 2 (S).

Propositionen

Propositionen innehåller inte något förslag till riksdagsbeslut om ett utbildningspolitiskt mål för högre utbildning.

Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 s. 119).

Regeringen avser att följa måluppfyllelsen med hjälp av bl.a. följande indikatorer som kommer att redovisas i kommande års budgetpropositioner:

- Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar och beslut om tillstånd att utfärda examina
- andelen disputerade lärare
- prestationsgrad
- genomströmning i utbildning på forskarnivå
- vetenskaplig produktion och förmågan att attrahera externa medel för forskning.

EU:s gemensamma utbildningsmål

I maj 2009 enades EU-ländernas utbildningsministrar om en fortsättning av utbildningssamarbetet och ett ramverk med strategiska mål för detta fram till 2020 (Utbildning 2020). Därmed fastställdes fem riktmärken som fram till 2020 ska vara vägledande för uppföljningen av arbetet. Riktmärket för högre utbildning är att andelen personer i åldern 30–34 år med eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent.

Riktmärket hör till de övergripande mål som stats- och regeringscheferna antog i juni 2010. Dessa redovisas i de årliga s.k. reformprogrammen. Riktmärkena avser EU som helhet och inte enskilda medlemsländer. En del länder förutsätts kunna bidra till utvecklingen i Europa genom att överträffa riktmärket.

Det svenska målet för personer med eftergymnasial utbildning

Det mål som regeringen antagit för svensk del till 2020 är att andelen 30–34-åringar med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent.

Andelen av befolkningen som har en minst tvåårig eftergymnasial utbildning har ökat i Sverige sedan 2002 och uppgick 2009 till knappt 44 procent, vilket var en bit över EU:s riktmärke. I detta mått ingår också utbildningar som inte hör till högskolan. Dessa utbildningar har ökat påtagligt under senare år, framför allt i fråga om kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskola.

Motionerna

Mot bakgrund av Europa 2020 och det mål regeringen satt för andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning, begär Socialdemokraterna i kommittémotion 2011/12:Ub460 yrkande 2 och kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 2 i denna del ett tillkännagivande om ett högre mål för andelen unga med högre utbildning. Socialdemokraternas mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Det innebär enligt socialdemokraterna en ökning från dagens knappt 44 procent till 50 procent. För att nå målen behövs investeringar i utbildning. Det behövs fler platser inom högskolan och yrkeshögskolan. Det av regeringen satta målet om att andelen med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent är redan uppnått och visar, enligt Socialdemokraterna, tydligt att Sverige har alltför låga ambitioner för den högre utbildningen.

Utskottets ställningstagande

För att Sverige ska kunna klara den internationella konkurrensen krävs utbildning och forskning i världsklass. Utskottet har tidigare framhållit (senast i bet. 2010/11:UbU11 s. 7) och vill återigen understryka vikten av att Sverige koncentrerar sina utbildnings- och forskningsresurser för att stärka sin internationella konkurrenskraft och fortsätta att utvecklas som en ledande utbildnings- och forskningsnation.

En välutbildad befolkning är en viktig förutsättning och målsättning för att Sverige fortsatt ska utvecklas som tillväxt- och välfärdsnation. Ett utbildningsväsen av hög kvalitet är av avgörande betydelse. Utskottet anser således att frågan är mycket viktig.

Utskottet anser att Sverige har goda möjligheter att uppnå en hög utbildningsnivå inom ramen för den beslutade politiken. Utbildningssystemets alla delar samverkar, och inte minst läggs grunden för en framgångsrik utbildning tidigt. Sedan början av förra mandatperioden har en rad reformer inom utbildningsområdet påbörjats och genomförts med ambitionen

att öka förutsättningarna för ett förbättrat framtida utbildningsväsen. När det gäller den högre utbildningen är den uttalade ambitionen att en hög kvalitet i utbildningen ska prioriteras framför en utbyggnad av utbildningen.

Utskottet anser därför att det mål som regeringen antagit för svensk del till 2020 om att andelen 30–34-åringar med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent är väl underbyggt och tar hänsyn till osäkerhet i statistiken, till den demografiska utvecklingen och till att de som år 2020 är 30–34 år redan är så pass gamla att satsningar på nya utbildningsplatser endast marginellt kommer att tillfalla dessa. Målsättningen är och bör vara att Sverige även fortsättningsvis ska uppnå en hög eftergymnasial utbildningsnivå.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna.

Anslag m.m. gällande universitet och högskolor

Flertalet av de 72 anslagen som rör högskoleområdet har inte lett till några motionsyrkanden. Beträffande anslaget 2:1 *Högskoleverket* som regeringen föreslår ska anvisas 176 984 000 kronor, finns ett förslag som ligger över regeringens förslag. Vidare finns det två förslag som innebär en högre anslagsnivå än regeringens förslag om 637 392 000 kronor för anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Det finns även förslag om tre nya anslag med bäring på andra anslag inom detta område.

Under denna rubrik finns även två förslag från regeringen om hävande av riksdagsbindning gällande Institutet för social forskning respektive Institutet för fortbildning av journalister.

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

2:1 Högskoleverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 176 984 000 kronor till anslaget 2:1 Högskoleverket. Därmed bifalls propositionens förslag och en motion avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S).

Propositionen

Anslaget används för Högskoleverkets förvaltningskostnader, inklusive utvärdering och tillsyn av högskolans verksamhet, statistik om verksamheten vid universitet och högskolor samt bedömning av utländska eftergymnasiala utbildningsmeriter.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:1 *Högskoleverket* för budgetåret 2012 anvisar 176 984 000 kronor.

Anslaget ska enligt förslaget minska med 2 miljoner kronor för att finansiera ett utökad uppdrag till Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 862 000 kronor (1,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionen

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub473 yrkande 1 i denna del att resurserna till anslaget för *Högskoleverket* ska öka med 915 100 000 kronor utöver regeringens förslag för 2012.

Socialdemokraterna föreslår 8 700 nya högskoleplatser och vill fördela dessa efter de behov som finns på arbetsmarknaden. För denna satsning avsätts 615 100 000 kronor mer än vad regeringen föreslagit för 2012. Socialdemokraterna ser också ett behov av att de nyare universiteten och högskolorna tillförs en större andel av de nya platserna. Högskoleverket ska ges i uppdrag att fördela medel till de nya studieplatserna.

Vidare anser Socialdemokraterna att kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningar behöver höjas, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora. Socialdemokraterna vill förbättra kvaliteten och öka möjligheterna till praktik och avsätter därför 300 miljoner kronor utöver regeringens förslag för detta ändamål. Högskoleverket ska ges i uppdrag att fördela medel för att öka den lärlarleda tiden och stimulera studenters möjlighet till praktik inom ramen för sina utbildningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionen om att frågor om högskolans kvalitet och utveckling är angelägna och viktiga. Omfattande satsningar på utbyggnad av högskolan och ökad kvalitet i utbildningarna har också gjorts sedan förra mandatperiodens början. Satsningarna fortsätter nu.

När det gäller frågan om en ytterligare utbyggnad av högskolan vill utskottet erinra om att en av de stora satsningar som regering och riksdag beslutade om inom utbildningsområdet för 2010 och 2011 var den tillfälliga satsningen på 10 000 nya platser vid 25 universitet och högskolor, till en kostnad om totalt 700 miljoner kronor per år (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Utbildningsplatserna fördelades framför allt mot bakgrund av de bedömningar som lärosätena själva gjorde av möjligheterna att med bibehållen kvalitet tillfälligt öka antalet platser. Utskottet välkomnade denna satsning och ansåg den vara tillräcklig utifrån de givna förutsättningarna (bet. 2009/10:UbU1 s. 47). Utskottet framhöll också att en utbyggnad av högskolan alltid bör ske med bibehållen kvalitet.

Den tillfälliga satsningen upphör 2012 i enlighet med den bedömning som gjordes i samma proposition. Under 2012 görs dock ingen neddragning av anslagen till universitet och högskolor med anledning av införandet av studieavgifter för studenter från länder utanför EES och Schweiz. En sådan neddragning gjordes 2011. För 2012 skulle beloppet utgöra ca 330 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 4 500 platser.

En fråga utskottet särskilt vill lyfta fram är att det är angeläget med ökad dimensionering av vissa utbildningar. Studenternas efterfrågan av utbildningar och lärosäten samt arbetsmarknadens uttalade behov av välutbildad arbetskraft bör bättre återspeglas i högskolans dimensionering och utbud. Utskottet ställer sig därmed bakom propositionens förslag om ändrad dimensionering av vissa utbildningar. Det handlar om fortsatt utbyggnad av läkarutbildning, tandläkarutbildning, sjuksköterskeutbildning och civilingenjörsutbildning. En sådan utbyggnad föreslås i propositionen delvis finansieras genom omfördelningar mellan lärosäten. Härtill kommer behov av omfördelning av platser för att hålla uppe dimensioneringen av lärar- och förskollärarytbildningarna.

Den nu föreslagna utbyggnaden av några utbildningar innebär inte någon total volymökning av den högre utbildningen, men de aktuella utbildningarna föreslås fullt utbyggda öka med 2 435 helårsstudenter (fullt utbyggda år 2017). Kostnaden beräknas uppgå till 39,5 miljoner kronor 2012.

Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2013 med förslag på närmare utformning av den ovannämnda ytterligare utbyggnaden av ingenjörs- och vårdutbildningar från 2013.

Utskottet delar också regeringens uppfattning att det är angeläget att resurserna används på ett effektivt sätt. Lärosätena bör därför utnyttja sina egna möjligheter till interna prioriteringar och omfördelningar.

Vad gäller frågan om kvalitetssatsningar vill utskottet anföra följande. Satsningar på ökad kvalitet i högskolans utbildningar gjordes redan under den förra mandatperioden, både 2007 och 2008 (bet. 2006/07:UbU1, rskr. 2006/07:54, bet. 2007/08:UbU1, rskr. 2007/08:70). År 2007 satsades 120 miljoner kronor för att höja ersättningsnivåerna till utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Under 2008 satsades ytterligare 240 miljoner kronor för att höja kvaliteten i utbildningen. Förstärkningarna syftade bl.a. till att öka undervisningstiden.

Samtliga ersättningsbelopp räknas nu upp med pris- och löneomräkningen på 0,9 procent (år 2012). I enlighet med den kvalitetsförstärkning som regeringen föreslår i propositionen räknas ersättningsbeloppen för utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi därutöver upp med 7,4 procent (år 2012).

I budgetpropositionen för 2011 presenterade regeringen en höjning av grundutbildningsanslagen på inledningsvis 200 miljoner kronor 2012 (som ska användas till de höjda ersättningsbeloppen om 7,4 procent enligt ovan) och därefter ytterligare 200 miljoner kronor fr.o.m. 2013, i form av höjda ersättningsbelopp per helårsstudent inom humaniora, samhällsvetenskap,

juridik och teologi. För att stärka kvaliteten i utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap krävs enligt regeringen fortsatta insatser. Regeringen beräknar därför en kvalitetssatsning om ytterligare 400 miljoner kronor 2013 genom höjda ersättningsbelopp för dessa områden.

Totalt innebär detta en förstärkning av humaniora och samhällsvetenskap med 800 miljoner kronor fr.o.m. 2013 jämfört med 2011. Denna ökning innebär att ersättningsbeloppet per helårsstudent inom samhällsvetenskap och humaniora ökar med ca 1 600 kronor eller drygt 7 procent 2012 jämfört med 2011. Från och med 2013 skulle ökningen motsvara 6 500 kronor eller ca 30 procent jämfört med 2011.

I detta sammanhang bör även nämnas att det inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) pågår ett arbete med att förtydliga lärosätenas möjligheter att avregistrera inaktiva studenter. Regeringen beräknar att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag fr.o.m. 2013. Detta motsvarar cirka hälften av ersättningen för studenter som inte har tagit några poäng (beräkningen grundar sig på läsåret 2009/10 samt höstterminen 2010). Dessa medel bör återföras till universitet och högskolor i form av kvalitetsförstärkningar.

Riksdagen beslutade i juni 2010 att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320).

Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen ska påbörjas 2013 och beräknas då omfatta 95 miljoner kronor. Dessa medel kommer att baseras på utbildningsutvärderingar genomförda av Högskoleverket t.o.m. sommaren 2012. Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen är avsedd att vara fullt utbyggd 2015 och beräknas då omfatta 295 miljoner kronor årligen.

Som utskottet tidigare uttalat (bet. 2010/11:UbU11 s. 8) behövs det ett nationellt kvalitetssäkringssystem som stärker drivkrafterna för att uppfylla högt ställda krav på kvalitet med fokus på resultat i utbildningarna, inte minst mot bakgrund av den ökade internationalisering och konkurrens som svenska lärosätena ställs inför. Enligt utskottet bör de universitet och högskolor som har utbildningar av hög kvalitet premieras genom ökade anslag.

Högskoleverkets uppgift enligt myndighetens instruktion omfattar inte att fördela resurser för utbildning till universitet och högskolor. Utskottet anser inte att detta bör ändras.

Utskottet vill avslutningsvis erinra om att enligt det nuvarande resursfördelningssystem som riksdagen beslutat om (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) tilldelas varje universitet och högskola ett anslag för grundläggande högskoleutbildning som beräknats enligt vissa kända principer. Varje universitet och högskola ska erhålla resurser för den grundläggande utbildningen inom ramen för ett samlat anslag. Utskottet anser inte att denna ordning bör ändras.

Mot bakgrund av vad utskottet redogjort för ovan tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionerna.

2:2 Verket för högskoleservice

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 22 166 000 kronor till anslaget 2:2 Verket för högskoleservice. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för utgifter för antagningsverksamheten och bedömningar av utländska gymnasiebetyg vid Verket för högskoleservice.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:2 *Verket för högskoleservice* för budgetåret 2012 anvisar 22 166 000 kronor.

Anslaget föreslås öka med 2 miljoner kronor genom en överföring av medel från anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att användas för bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 209 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Anslag för grundutbildning vid universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 19 100 117 000 kronor till anslagen för grundutbildning vid universitet och högskolor. Därmed bifalls propositionen och en motion avslås.

Propositionen

Under de 33 anslagen till statliga universitet och högskolor beräknas all ersättning som är förenad med de utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som ska gälla för lärosätena. Ersättningen avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslagen för grundutbildning för budgetåret 2012 anvisar 19 100 117 000 kronor.

Regeringen föreslår i propositionen en rad olika förändringar av anslagen för de olika lärosätena.

Nedan redovisas regeringens förslag till övergripande satsningar med påverkan på lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Regeringens förslag innebär bl.a. följande.

Kvalitetssatsningar

För att stärka kvaliteten i utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap görs satsningar enligt vad som redogjorts för ovan under anslaget 2:1 *Högskoleverket*.

Inaktiva studenter

Enligt regeringens uppfattning bör avräkningen av helårsstudenter mot takbeloppet göras för personer som aktivt deltar i studier. En student som endast är registrerad på en kurs utan att bedriva studier bör inte ingå i avräkningen mot takbeloppet. Det är mot denna bakgrund viktigt att lärosätena har interna rutiner för kontrollen av att studenter som inte deltar i utbildningen inte heller ingår i avräkningen mot takbelopp.

Som redovisats ovan under anslaget 2:1 *Högskoleverket* pågår ett arbete inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att förtydliga lärosätenas möjligheter att avregistrera inaktiva studenter. Regeringen beräknar att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag fr.o.m. 2013. Avsikten är att dessa medel ska återföras till lärosätena som kvalitetsförstärkning.

Sammanslagningar av lärosäten

På framställan från lärosäten kommer regeringen att kunna stödja frivilliga sammanslagningar av lärosäten. Regeringen föreslår att totalt 20 miljoner kronor avsätts 2012 och beräknar att 75 miljoner kronor avsätts kommande år.

Ny lärar- och förskolläraryt utbildning samt dimensionering och omfördelning av medel mellan lärosäten med lärar- och förskolläraryt utbildning

I enlighet med propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248) startade en ny lärar- och förskolläraryt utbildning med fyra olika examina och tydligare inriktningar hösten 2011. Regeringen bedömde i propositionen att de nya lärar- och förskolläraryt utbildningarna med en tydlig struktur kommer att leda till färre avhopp och en ökad genomströmning. Kravet på legitimation för lärare och förskollärare för anställning utan tidsbegränsning bedöms förstärka detta ytterligare. På längre sikt bedöms detta sammanlagt leda till lägre kostnader genom att färre studenter behöver antas för att uppnå samma antal examinerade som i dag.

Med anledning av detta föreslår regeringen, i enlighet med vad som redovisades i propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning, att takbeloppen för berörda lärosäten sänks med sammanlagt 30 miljoner kronor 2012. För de kommande åren beräknas indragningen till 46 miljoner kronor 2013, 62 miljoner kronor 2014 och 72,8 miljoner kronor fr.o.m. 2015.

För att skapa förutsättningar för en god lärar- och förskolläraryförsörjning föreslår regeringen, i enlighet med vad som redovisades i propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89), att en omfördelning av medel görs mellan lärosäten med lärar- och förskollärarytutbildning. Omfördelningen bygger framför allt på vilka examenstillstånd som har beviljats. En del av omfördelningen görs också till förmån för utbildningar där en stor arbetsmarknadsefterfrågan finns. Det gäller t.ex. förskollärare och grundskolelärare samt ämneslärare inom naturvetenskap och teknik. För 2012 föreslår regeringen att 40,6 miljoner kronor omfördelas. Fullt utbyggt rör det sig om ca 130 miljoner kronor som enligt beräkningar ska omfördelas.

Högre kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen

Det är enligt regeringen av stor vikt att den verksamhetsförlagda utbildningen håller en hög kvalitet. Regeringen föreslår att den verksamhetsförlagda utbildningsdelen inom lärar- och förskollärarytutbildningarna särskiljs från utbildningsområdet undervisning och hänförs till ett eget utbildningsområde med ett högre ersättningsbelopp. För detta ändamål beräknas 94 miljoner kronor fr.o.m. 2013. Satsningen finansieras med en sänkning av ersättningen inom området undervisning och med indragning av resurser för inaktiva studenter (se ovan). Regeringen föreslår vidare att en del av de medel som frigörs används för att även på andra sätt stärka den verksamhetsförlagda utbildningsdelen, t.ex. genom försöksverksamhet.

Civilingenjörsutbildningen

Regeringen föreslår att medel anslås för att utöka civilingenjörsutbildningarna med 400 nybörjarplatser höstterminen 2012.

Regeringen överväger vidare att i kommande budgetproposition lämna förslag på att ytterligare utöka civilingenjörsutbildningarna. Regeringens bedömning är att civilingenjörsutbildningarna bör utökas med i storleksordningen 200 nybörjarplatser 2013 under förutsättning att söktrycket är fortsatt högt. Finansieringen bör ske genom en omfördelning av platser.

Läkar-, tandläkar- och sjuksköterskeutbildningarna

I propositionen föreslår regeringen att även läkar-, tandläkar- och sjuksköterskeutbildningarna utökas.

Regeringen bedömer att sjuksköterskeutbildningen successivt bör öka med minst 700 nybörjarplatser jämfört med i dag. Finansieringen bör även i detta fall ske genom en omfördelning av platser.

Regeringen föreslår även att medel anslås för en utökning motsvarande 100 nybörjarplatser på specialistsjuksköterskeutbildningarna fr.o.m. vårterminen 2012.

Principer för omfördelning

Den utbyggnad av några utbildningar som regeringen nu föreslår innebär inte någon total volymökning för den högre utbildningen, men de aktuella utbildningarna föreslås fullt utbyggda öka med 2 435 helårsstudenter (fullt utbyggda år 2017). Kostnaden beräknas uppgå till 39,5 miljoner kronor 2012. Utbyggnaden bör enligt regeringens förslag framför allt finansieras genom en omfördelning mellan universitet och högskolor.

Vidare bör en del av finansieringen ske genom en del av de medel som frigjordes i lärosätenas takbelopp efter införandet av studieavgifter fr.o.m. hösten 2011 för studenter från länder utanför EES-området och Schweiz.

Motionen

I den enskilda motionen 2011/12:Ub280 (KD) begärs ett tillkännagivande om en annan fördelning av de 440 miljoner kronor som enligt regeringens beräkningar ska återkallas från lärosätenas grundutbildningsanslag. Det är enligt motionären rimligt att regeringen omfördelar en del av de återkallade medlen till en satsning på Örebro Teologiska Högskola.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett flertal tillfällen framhållit att de svenska lärosätena ska ges de bästa förutsättningarna för att Sverige ska fortsätta att utvecklas som en ledande utbildnings- och forskningsnation (se t.ex. bet. 2010/11:UbU11). För att Sverige ska kunna klara den internationella konkurrensen krävs utbildning och forskning i världsklass. Utskottet behandlar också ovan i avsnittet om anslaget 2:1 *Högskoleverket* frågan om högskolans kvalitet och utveckling.

Sedan 2006 har riksdagen och regeringen, såsom redovisas i detta betänkande och den aktuella budgetpropositionen, beslutat om en rad reformer för universitets- och högskolesektorn som har genomförts eller är på väg att genomföras. Utskottet följer med intresse detta reformarbete.

Vad gäller frågan om det pågående arbetet med att förtydliga lärosätenas möjligheter att avregistrera inaktiva studenter och de medel om 440 miljoner kronor som därigenom enligt regeringens bedömningar frigörs, delar utskottet regeringens bedömning att dessa medel bör återföras till universitet och högskolor i form av kvalitetsförstärkningar.

Därmed tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionen.

Anslag för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 12 638 544 000 kronor till anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslagen används för ersättning för forskning och utbildning på forskarnivå. Antalet anslag är 33.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslagen för forskning och forskarutbildning för budgetåret 2012 anvisar 12 638 544 000 kronor.

Regeringen föreslår i propositionen en rad olika förändringar av anslagen för de olika lärosätena.

Nedan redovisas regeringens förslag till övergripande satsningar med påverkan på lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning. Regeringens förslag innebär sammanfattningsvis följande.

Samlade ökningar för forskningsresurser

I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) redovisade regeringen sin bedömning av forsknings- och innovationspolitikens inriktning för perioden 2009–2012. År 2012 beräknas resurserna för forskning ha ökat med 5 miljarder kronor jämfört med 2008.

I den nu aktuella budgetpropositionen föreslår regeringen, i enlighet med vad som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen, en ökning av resurserna för forskning med 1,1 miljarder kronor för 2012. Av detta belopp fördelas 500 miljoner kronor till satsningar på strategiska forskningsområden och 300 miljoner kronor till lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Dessutom fördelas 200 miljoner kronor till forskningsfinansierarna Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Fas) och Verket för innovationssystem (Vinnova) för forskningsstöd. Vidare fördelas 50 miljoner kronor till Vetenskapsrådet för stöd till infrastruktur och 50 miljoner kronor till lärosätena och Innovationsbron för satsningar på forskningsbaserade innovationer.

Kvalitetsbaserad resurstilldelning

På samma sätt som i budgetpropositionen för 2011 föreslår regeringen att de anslagsmedel som tillförs till lärosätena för 2012 fördelas utifrån deras resultat, mätt med resultatindikatorerna externa medel och vetenskaplig pro-

duktion och citeringar. Som anges ovan föreslås sammanlagt 300 miljoner kronor anvisas på detta sätt som en förstärkning av basresursen på lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringen föreslår också att forskningsmedel om sammanlagt 1 056 miljoner kronor omfördelas i enlighet med de ovan redovisade indikatorerna. De medel som enligt förslaget ska omfördelas är dels de 1 036 miljoner kronor som ingick i omfördelningen i budgetpropositionen för 2011, dels 10 procent av de 200 miljoner kronor i resurstillskott som då tillfördes lärosätena. De strategiska forskningsmedlen ingår inte i de medel som omfördelas.

Strategiska forskningsområden

Under 2011 fördelas 300 miljoner kronor till lärosäten och Vetenskapsrådet för de strategiska satsningarna, och i propositionen föreslår regeringen, i enlighet med forsknings- och innovationspropositionen, att ytterligare 500 miljoner kronor fördelas fr.o.m. 2012. Huvuddelen av medlen fördelas till lärosäten, och 68 miljoner kronor fördelas till Vetenskapsrådet för särskilda infrastruktursatsningar.

Förändringar på anslagen för forskning och forskarutbildning

Anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor föreslås 2012 öka med 731 950 000 kronor i enlighet med propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160), varav 431 950 000 kronor avser strategiska forskningsmedel enligt ovan och 300 miljoner kronor avser ovan nämnda förstärkning av basresursen.

I enlighet med det ovan nämnda sker en omfördelning baserad på kvalitetsindikatorerna externa medel samt vetenskaplig produktion och citeringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens fortsatta kraftfulla satsning på forskning. Utskottet har tidigare framhållit (bet. 2010/11:UbU1 s. 58) att de stora satsningar på forskning som inleddes under den förra mandatperioden och som fortsätter 2012 är ytterst värdefulla och kommer att stärka Sverige som forskningsnation. Satsningarna kommer att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och bidra till ökad ekonomisk tillväxt.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Hävande av riksdagsbindning som rör Institutet för social forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för social forskning inte längre ska gälla. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Bakgrund

Vid Stockholms universitet finns Institutet för social forskning (se i budgetpropositionen 2011/12:1 under anslaget 2:10 *Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning* s. 182). Enligt förordningen (2003:145) om Institutet för social forskning ska det inom institutet bedrivas forskning i sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor samt viss utbildning.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* föreslog regeringen att universitet och högskolor ska besluta om sin interna organisation, om inte något annat är föreskrivet. Riksdagen beslutade om detta (prop. 2009/10:149, bet. 2009/10:UbU23, rskr. 2009/10:337). Högskolelagen (1992:1434) har ändrats i enlighet därmed. Regeringen gjorde i propositionen också bedömningen att universitet och högskolor själva bör få besluta om organisationen för sådan verksamhet som bedrivs i form av s.k. särskilda inrättningar med egna förordningar. Bestämmelsen om särskilda inrättningar i 3 kap. 8 § högskoleförordningen (1993:100) upphävdes därför den 1 januari 2011.

Stockholms universitet har uttryckt att lärosätet avser att fortsätta att bedriva verksamheten vid Institutet för social forskning inom universitetet.

Skälen för regeringens förslag

I enlighet med regeringens strävanden att öka lärosätenas självbestämmande anser regeringen att det inte är lämpligt att detaljreglera organisationen vid Stockholms universitet genom särskilda föreskrifter i förordning. I fortsättningen bör därför verksamheten vid Institutet för social forskning ingå som en del av Stockholms universitet.

Institutet för social forskning inrättades 1972 genom en ombildning av institutet för arbetsmarknadsfrågor. I budgetpropositionen för budgetåret 1981/82 (prop. 1980/81:100 bilaga 12) förordade regeringen att institutet inordnades i Stockholms universitet och uttalade att det vore lämpligt att institutet åtminstone inledningsvis fick formen av en särskild inrättning. Den särskilda inrättningen borde enligt propositionen ledas av en styrelse i vilken olika intressenter inom social- och arbetsmarknadspolitisk forskning

borde vara företrädda. Riksdagen godkände vad som förordats i propositionen om institutets inordnande i Stockholms universitet (bet. 1980/81:UbU31, rskr. 1980/81:355).

Mot bakgrund av förslagen och bedömningarna i propositionen En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor föreslår regeringen att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för social forskning inte längre ska gälla.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Hävande av riksdagsbindning som rör Institutet för fortbildning av journalister

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för fortbildning av journalister inte längre ska gälla. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Bakgrund

Vid Linnéuniversitetet finns Institutet för fortbildning av journalister (se i budgetpropositionen 2011/12:1 under anslaget 2:23 *Linnéuniversitetet: Grundutbildning* s. 197). Institutet ska enligt förordningen (2001:1132) om Institutet för fortbildning av journalister bedriva fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma journalister.

Bakgrunden till regeringens förslag är densamma som i det föregående avsnittet om Institutet för social forskning. Linnéuniversitetet har aviserat att man avser att fortsätta driva verksamheten vid Institutet för fortbildning av journalister.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att den verksamhet som bedrivs vid Institutet för fortbildning av journalister är betydelsefull. I enlighet med regeringens strävanden att öka lärosätenas självbestämmande över sin interna organisation bör verksamheten vid institutet i fortsättningen ingå som en del av Linnéuniversitetet. Regeringen bör inte detaljreglera organisationen genom föreskrifter i förordning. Styrningen av verksamheten bör i stället ske genom ett särskilt uppdrag till Linnéuniversitetet. Regeringen avser att ge ett sådant uppdrag.

Institutet för fortbildning av journalister bildades 1972 som en försöksverksamhet (prop. 1971:36, bet. 1971:UbU11, rskr. 1971:136). Verksamheten permanentades i enlighet med riksdagens beslut om budgetpropositionen för budgetåret 1974/75 (prop. 1974:1 bilaga 10, bet. 1974:UbU13, rskr. 1974:121). Riksdagen godkände då de riktlinjer för institutet som förordades i propositionen om att fortbildningen borde anordnas i ungefär samma omfattning som dittills och att verksamheten skulle vara förlagd till Kalmar och ledas av en särskild styrelse med företrädare för bl.a. pressens organisationer.

Mot bakgrund av förslagen och bedömningarna i propositionen En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor (prop. 2009/10:149, bet. 2009/10:UbU23, rskr. 2009/10:337) föreslår regeringen att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för fortbildning av journalister inte längre ska gälla.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 762 568 000 kronor till anslaget 2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Under anslaget beräknas ersättning för högre utbildning och forskning som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare med stöd av särskilda regeringsbeslut och i vissa fall avtal som staten ingått med utbildningsanordnarna. Anslaget omfattar Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Teologiska högskolan Stockholm (THS), Evangeliska Frikyrkan, Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut, Ericastiftelsen, Ersta Sköndal Högskola AB, Stiftelsen Rödakorshemmet, Sophiahemmet, Ideell förening, Beckmans skola AB och Newmaninstitutet AB.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:52 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* för budgetåret 2012 anvisar 2 762 568 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 24 265 000 kronor (0,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 637 392 000 kronor till anslaget 2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor under perioden 2013–2015.

Därmed bifalls propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande medan motionerna avslås.

Jämför särskilda yttranden 2 (MP) och 4 (V).

Propositionen

Anslaget används för att finansiera särskilda insatser inom högskoleområdet för vilka medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Anslaget finansierar även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris, bidrag till Sveriges förenade studentkårer och bidrag till vissa tolk- och teckenspråkläro-utbildningar.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 2012 anvisar 637 392 000 kronor.

Regeringens förslag innebär bl.a. följande för 2012. Anslaget föreslås öka med 19 miljoner kronor för forskarskolor, med 50 miljoner kronor för kompletterande utbildning för lärare och med 11 miljoner kronor för validering av tidigare erfarenheter för yrkeslärare som en del i regeringens satsning på lärare i skola och förskola.

Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor för innovationsverksamhet och med 20 miljoner kronor till stimulansmedel för lärosätessammanlagningar.

Det föreslås att 36 579 000 kronor överförs till anslaget från det tidigare anslaget 14:2 *Bidrag till tolkutbildning och teckenspråkläro-utbildning* under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Regeringen avser att fördela dessa medel för utbildning av tolkar och teckenspråklärare.

Anslaget föreslås öka med 35 396 000 kronor till följd av att medel som använts för Sveriges deltagande i ESA:s bärraketprogram 2009–2011 återförs till anslaget.

Från anslaget föreslås 2 miljoner kronor föras till anslaget 2:2 *Verket för högskoleservice* för bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Regeringen avser att under 2012 bl.a. fördela medel under anslaget genom att lämna bidrag till Sveriges förenade studentkårer, Svenska studenthemmet i Paris, Svenska institutet för informationsinsatser i utlandet och svenskundervisning i utlandet samt för vissa stipendier, stödåtgärder för funktionshindrade, verksamheten med utlandskontor vid myndigheten för Tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser samt till Internationella programkontoret för utbildningsområdet för stipendier och olika stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Av medlen under anslaget avses drygt 10 miljoner kronor fördelas för spetsutbildning i entreprenörskap och innovation, 60 miljoner kronor för stipendier till tredjelandsstudenter som studerar i Sverige samt 30 miljoner kronor för insatser i samband med avskaffandet av kårobligatoriet.

Av medlen under anslaget avses 73 miljoner kronor fördelas till de universitet som tidigare har fått medel för att starta innovationskontor inom ramen för det berörda universitetet, och 2 miljoner kronor ska användas för att bilda nya holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet.

Av medlen under anslaget avses 51 miljoner kronor fördelas till ett antal lärosäten för kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning. I dag pågår kompletterande utbildningar för lärare, jurister, läkare, tandläkare och sjuksköterskor. Det finns ett stort behov av sådan utbildning för exempelvis läkare. Medel under anslagsposten ska dessutom finansiera planering och, om möjligt, genomförande av ytterligare kompletterande utbildningar, t.ex. för personer med examen inom andra reglerade hälso- och sjukvårdsyrken inom ramen för olika integrationsinsatser.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 4 322 000 kronor (0,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor under perioden 2013–2015.

Regeringens beräkningar för 2013 och framåt

Från 2013 beräknas anslaget öka med 340 miljoner kronor till följd av den sänkning av grundutbildningsanslagen som regeringen avser föreslå med anledning av införandet av studieavgifter. Av dessa medel avses 95 miljo-

ner kronor användas för kvalitetsbaserad resursfördelning 2013, 2014 beräknas 195 miljoner kronor och från 2015 beräknas medlen till den kvalitetsbaserade resursfördelningen omfatta 295 miljoner kronor. För stipendier beräknas 40 miljoner kronor användas och för information om Sverige som studieland beräknas 5 miljoner kronor användas.

För 2013 och 2014 avser regeringen att använda 25,6 miljoner kronor respektive 51,4 miljoner kronor till att finansiera delar av den utbyggnad av civilingenjörs- och vårdutbildningarna som föreslås i propositionen. Detta sker genom att motsvarande medel förs från anslaget till berörda lärosätens anslag. Återstående medel 2013 och 2014, 174,4 miljoner kronor respektive 48,6 miljoner kronor, avser regeringen att använda till insatser för att öka kvaliteten och effektiviteten i utbildningen på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringens satsning på forskarskolor och kompletterande utbildning av lärare beräknas öka med 95 miljoner kronor 2013. För 2014 beräknas den satsningen sedan minska med 100 miljoner kronor och för 2015 minska med 115 miljoner kronor.

Anslaget beräknas från 2013 öka med ytterligare 55 miljoner kronor för stimulansbidrag till lärosätessammanslagningar. Anslaget beräknas vidare öka med 40 miljoner kronor till följd av den minskning av takbeloppen för inaktiva studenter som beräknas från 2013. Medlen avses användas till att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen inom lärarutbildningen.

Vidareutbildning av lärare (VAL)

För de lärare som har påbörjat en lärarutbildning men som saknar examen pågår sedan 2007 en satsning på vidareutbildning av lärare (VAL). I budgetpropositionen för 2011 presenterade regeringen en utökad satsning på vidareutbildning av obehöriga lärare på sammanlagt 450 miljoner kronor under perioden 2011–2014. För 2012 föreslås 100 miljoner kronor anvisas för VAL-satsningen och för 2013 och 2014 beräknas 150 miljoner kronor avsättas per år. Av dessa medel bör 10 miljoner kronor anvisas årligen under perioden som ersättning för lärosätens arbete med tillgodoräknande, studieplanering och samordning.

Den totala utbildningsinsatsen kommer att omfatta ca 5 400 helårsstudenter inom ramen för ovan angivna resurser. Mot bakgrund av utbildningens längd och studietakt kommer verksamheten att bedrivas t.o.m. den 30 juni 2018.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub494 yrkande 2 i denna del att resurserna till anslaget ska öka med 950 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2012. Satsningen innefattar ökat antal lärarledda timmar med 500 miljoner kronor 2012 (2013 +1 miljard kronor och 2014

+1,5 miljarder kronor). Av kommittémotion 2011/12:Ub495 (MP) yrkande 1 framgår att målsättningen för genomsnittlig lärarledd tid för alla studenter ska vara minst 10 timmar/vecka inom grundutbildningen.

Miljöpartiet vill även förbättra utbildningen vid högskolan genom satsningar på karriärcentrum med 100 miljoner kronor 2012 (fortsatt satsning 2013–2014 med 100 miljoner kronor per år) och utökad praktik om tio veckor för alla studenter på minst kandidatnivå med 50 miljoner kronor 2012 (fortsatt satsning 2013–2014 med 50 miljoner kronor per år). Den sistnämnda satsningen framgår även av Miljöpartiets kommittémotion 2011/12:Ub496 yrkande 5.

Miljöpartiet vill inte införa studieavgifter för utländska studenter och avsätter därför 300 miljoner kronor för dessa studenter 2012 (med fortsatt satsning på avgiftsfri högskola åren 2013–2014 med 300 miljoner kronor per år).

Vidare anser Miljöpartiet inte att regeringens avdrag för inaktiva studenter vid högskolornas grundutbildning (+440 miljoner kronor åren 2013 och 2014) ska genomföras och inte heller regeringens satsning på humaniora och samhällsvetenskap (–400 miljoner kronor åren 2013–2014). Miljöpartiet vill i stället avsätta nya pengar till högskolan för att stärka kvaliteten.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2011/12:Ub476 i denna del att resurserna till anslaget ska öka med 2 415 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2012.

Vänsterpartiet vill som en följd av satsningen för att öka sysselsättningen och utbildningsnivån öka antalet platser på högskolor och universitet med 10 000 till en kostnad av 700 miljoner kronor. Vänsterpartiet föreslår även, i enlighet med kommittémotion 2011/12:Ub285 yrkande 4, förlängd utbildning för förskollärare och fritidspedagoger. Denna satsning motsvarar 2 000 nya platser till en kostnad om 170 miljoner kronor. Det blir totalt 12 000 fler högskoleplatser 2012. För att höja kvaliteten i högskolan vill Vänsterpartiet bl.a. öka undervisningstiden i högskolan och avsätter 1,3 miljarder kronor för denna åtgärd samt förstärka studentinflytandet genom att anvisa 95 miljoner kronor.

Vänsterpartiet vill förbättra de ekonomiska villkoren för forskarstudier. Av Vänsterpartiets kommittémotion 2011/12:Ub353 yrkandena 1 och 2 framgår att stipendier bör förbjudas som studiefinansieringsform inom forskarutbildningen. Därigenom ökar kostnaderna för högskolorna med 30 miljoner kronor per år. Införandet av fler doktorandtjänster kostar 120 miljoner kronor per år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionerna om att frågor om högskolans kvalitet och utveckling är angelägna.

Utskottet behandlar och avstyrker motionsyrkanden om utbyggnad av högskolan och om kvalitetsfrågor under anslaget 2:1 *Högskoleverket* i detta betänkande (avsnitt 5 ovan). Vidare avstyrker utskottet ett motionsyrkande om avdrag för inaktiva studenter vid högskolornas grundutbildning under avsnittet Anslagen för grundutbildning vid universitet och högskolor (avsnitt 5).

Yrkanden om praktik i högskoleutbildningar har behandlats av utskottet vid tidigare riksmöten, senast vid riksmötet 2010/11 (bet. 2010/11:UbU11). Utskottet har bl.a. anfört att praktik redan i dag är en viktig del av många utbildningar, t.ex. inom medicin-, vård-, lärar-, socionom- och journalistutbildningarna. Utskottet har även framhållit att studenters uppsatsarbeten och examensjobb kan fungera som kontaktytor mot arbetsmarknaden.

Flera lärosäten satsar i dag på praktiska inslag, vilket utskottet välkomnar. Det kan även tilläggas att det visserligen är lärosätena som ansvarar för hur utbildningsprogram ska läggas upp och vad olika kurser ska innehålla, men att den högre utbildningen också ska svara mot studenternas efterfrågan och även mot arbetsmarknadens behov.

Vad gäller stöd till studenter i övergången mellan studier och arbete ser utskottet positivt på den verksamhet som bedrivs vid många lärosäten men anser att sådana insatser faller inom ramen för ordinarie anslag.

Enligt 6 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100) ska studenter ges tillgång till studie vägledning och yrkesorientering. Högskolan ska se till att den som avser att påbörja en utbildning har tillgång till den information om utbildningen som behövs.

När det gäller studieavgifter för utländska studenter har riksdagen beslutat – i enlighet med propositionen *Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter* (prop. 2009/10:65, bet. 2009/10:UbU15, rskr. 2009/10:230) – om införande av studieavgifter för studenter från länder utanför EES-området och Schweiz för utbildning på grundnivå och på avancerad nivå som påbörjas efter den 1 juli 2011. Utskottet delar regeringens ambition att ett fortsatt stort antal utländska studenter ska studera vid svenska lärosäten även efter studieavgifternas införande.

När det gäller frågor om ekonomiska villkor för doktorander behandlade utskottet liknande frågeställningar senast vid riksmötet 2010/11 (bet. 2010/11:UbU12 s. 11 f.). Utskottet har samma uppfattning i dag.

Utskottet framhöll då bl.a. att lärare, forskare och studenter är den viktigaste tillgången vid våra lärosäten och att det givetvis finns ett direkt samband mellan kvaliteten i forskning och utbildning och forskarnas och lärarnas villkor och utvecklingsmöjligheter.

Angående utbildningsbidrag föreskrivs i dag att den forskarstuderande som har ersättning i denna form har rätt till anställning som doktorand senast när två års utbildningstid återstår. Det finns flera exempel på lärosäten som fattat beslut om att alla doktorander ska ha en anställning, vilket utskottet ser som en positiv utveckling.

Utskottet vill också påminna om att universitet och högskolor enligt regleringsbrevet inte får finansiera stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering för doktorander med medel från statens budget.

När det gäller doktorander som finansieras av andra medel än över statsbudgeten är det utskottets uppfattning att målsättningen bör vara att finansieringen så långt som möjligt bör ske i form av anställning eller genom att grundläggande social trygghet på annat sätt kan erbjudas.

Utskottet välkomnade i betänkande 2010/11:UbU12 att regeringen avser att närmare belysa dessa frågor. Frågorna är för närvarande under beredning inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionerna.

2:71 Särskilda åtaganden för universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 358 749 000 kronor till anslaget 2:71 Särskilda åtaganden för universitet och högskolor. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget är nytt för 2012 och ska användas för särskilda åtaganden vid universitet och högskolor. Regeringen föreslår att 358 749 000 kronor som ska tilldelas statliga universitet och högskolor för särskilda åtaganden inom anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå överförs till det nya anslaget 2:71 *Särskilda åtaganden för universitet och högskolor*. Genom överföringen tydliggörs omfattningen av respektive högskolas utbildningsuppdrag då anslaget till utbildning på grundnivå och avancerad nivå motsvarar lärosätets takbelopp.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:71 *Särskilda åtaganden för universitet och högskolor* för budgetåret 2012 anvisar 358 749 000 kronor.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 2 174 000 kronor till tandvårdscentralen vid Karolinska Institutet till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som inleddes vid lärosätet 2009. Ökningen finansieras med motsvarande neddragning av anslaget 2:15 *Karolinska Institutet: Grundutbildning*. Regeringen föreslår också att anslaget ökas med 210 000 kronor till klinisk utbildning med anledning av den utbyggnad av läkarutbildningen vid Örebro universitet som regeringen presenterar i propositionen och med 215 000 kronor till tandvårdscentralen vid Malmö högskola med anledning av den utbyggnad av tandläkarutbildningen vid högskolan som presenteras i propositionen.

Regeringen avser att ge Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att genomföra en ansökningsomgång för trafikflygarutbildning. När Myndigheten för yrkeshögskolan fattat beslut om den utbildningsanordnare som ska genomföra utbildningen avser regeringen att från detta anslag tilldela Myndigheten för yrkeshögskolan medel för verksamheten. Regeringen avser att återkomma med förslag om en permanent överföring av medel för trafikflygarutbildningen till anslaget för statligt stöd till vuxenutbildning. För 2013 beräknas anslaget öka med 2 209 000 kronor till tandvårdscentralen vid Karolinska Institutet till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som inleddes vid lärosätet 2009. Ökningen finansieras med motsvarande neddragning av anslaget 2:15 *Karolinska Institutet: Grundutbildning*.

Med anledning av utbyggnaden av läkarutbildningen vid Örebro universitet som inleds 2012 beräknas anslaget öka med 427 000, 434 000, 443 000 kronor 2013, 2014 respektive 2015 för att finansiera klinisk utbildning. Med anledning av utbyggnaden av tandläkarutbildningen vid Malmö högskola som inleds 2012 beräknas anslaget till tandvårdscentralen öka med 438 000, 444 000 och 454 000 kronor 2013, 2014 respektive 2015.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 224 440 000 kronor till anslaget 2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning. Därmed bifalls propositionen.

Anslaget används för ersättning till sex landsting enligt avtal mellan svenska staten och berörda landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården samt för ersättning till två landsting enligt avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården. Medel på anslaget används till studenter vid Uppsala, Lunds, Göteborgs, Umeå och Linköpings universitet samt Karolinska Institutet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:72 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för budgetåret 2012 anvisar 2 224 440 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 19 767 000 kronor (0,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Läkarutbildningen

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande utbyggnad av antalet platser på läkarutbildningen. Antalet platser ökar i enlighet med vad regeringen presenterat i budgetpropositionerna för 2007, 2008, 2009 och 2010 om att utöka antalet platser på läkarutbildningen vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Karolinska Institutet.

Antalet platser ökar i enlighet med bedömningen i budgetpropositionen för 2007 om en utbyggnad av läkarutbildningen vid Lunds universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och vid Karolinska Institutet med 8,4 nybörjarplatser per år och lärosäte. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2012 uppgå till 185 helårsstudenter vid de fyra lärosätena. Hela ökningen av anslaget för denna utbyggnad genomfördes 2007.

I enlighet med bedömningen i budgetpropositionen för 2008 om en utbyggnad av läkarutbildningen vid Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Karolinska Institutet föreslås att anslaget för 2012 ökas med 4 271 000 kronor. Totalt omfattar denna utbyggnad 60 nybörjarplatser per år och fullt utbyggd 2013 totalt 330 helårsstudenter vid de fem lärosätena.

I budgetpropositionen för 2009 bedömde regeringen att läkarutbildningen bör utökas med ytterligare 110 nybörjarplatser fördelade med 28 till Lunds universitet, 13 till Uppsala universitet, 13 till Göteborgs universitet, 17 till Umeå universitet, 10 till Linköpings universitet och 29 till Karolinska Institutet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2014 uppgå till 605 helårsstudenter. Anslaget föreslås för 2012 öka för denna utbyggnad med 7 453 000 kronor.

Anslaget förslås vidare öka med 2 102 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen med totalt 30 nybörjarplatser, varav 15 till Uppsala universitet och 15 till Linköpings universitet, som inleddes 2010. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2015 uppgå till 165 helårsstudenter.

Anslaget föreslås vidare öka med 1 540 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterar i propositionen. Läkarutbildningen utökas med totalt 50 nybörjarplatser fördelade med 6 platser vardera till Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Karolinska Institutet och Örebro universitet samt 10 nybörjarplatser vardera till Lunds och Umeå universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2017 uppgå till 275 helårsstudenter varav 33 vid Örebro universitet.

Örebro universitet startade läkarutbildning vårterminen 2011. Örebro läns landsting omfattas inte av det aktuella avtalet mellan staten och sex landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Örebro universitet anordnar den kliniska utbildningen inom ramen för ett eget avtal med Örebro läns landsting.

Från anslaget föreslås 6 271 000 kronor överföras till anslaget 2:15 *Karolinska Institutet: Grundutbildning*. Beloppet avser de medel Karolinska Institutet tilldelats för vidareutbildning av vårdpersonal. Studenterna i denna verksamhet får i stället avräknas inom takbeloppet.

Tandläkarutbildningen

Med anledning av budgetpropositionen för 2007 utökas tandläkarutbildningen med 5 nybörjarplatser vid Karolinska Institutet och 5 nybörjarplatser vid Malmö högskola. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd uppgå till 50 helårsstudenter. Ökningen av antalet platser vid Karolinska Institutet och vid Malmö högskola påverkar inte detta anslag, eftersom dessa båda lärosäten anordnar den kliniska utbildningen inom ramen för medel som avser respektive lärosätets tandvårdscentral.

I budgetpropositionen för 2009 gjorde regeringen bedömningen att tandläkarutbildningen skulle byggas ut med totalt 40 helårsstudenter varav 15 vid Göteborgs universitet, 15 vid Umeå universitet och 10 vid Karolinska Institutet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2013 uppgå till 200 helårsstudenter. Anslaget föreslås öka med 2 060 000 kronor med anledning av denna utbyggnad.

Utbyggnaden vid Karolinska Institutet påverkar inte detta anslag, eftersom Karolinska Institutet anordnar den kliniska utbildningen inom ramen för medel som avser lärosätets tandvårdscentral.

Anslaget föreslås 2012 öka med 215 000 kronor med anledning av den utökning av tandläkarutbildningen som presenteras i propositionen. Utbildningen utökas med totalt 12 nybörjarplatser per år fördelade med 6 platser vardera till Göteborgs universitet och Malmö högskola. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2016 uppgå till 60 helårsstudenter. Utbyggnaden vid Malmö högskola påverkar inte detta anslag utan högskolan föreslås få del av medel till klinisk utbildning via sin tandvårdscentral.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Förslag till nya anslag i motioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om nya anslag.
Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Motionerna

Sverigedemokraterna föreslår i sin kommittémotion för utgiftsområde 16 (2011/12:Ub521) att 2,2 miljarder kronor anvisas till ett nytt anslag *Grundbultsambitionen*. Sverigedemokraternas företrädare har dock under ärendets beredning i utskottet meddelat att 700 miljoner kronor ska anslås 2012 och att satsningen sprids ut under följande år (1,5 miljarder kronor 2013, 3,0 miljarder kronor 2014 och 3,5 miljarder kronor 2015). Satsningen ska leda till ökad lärartäthet i den högre utbildningen och att man kommer till rätta med resursbristen vid lärosätena inom naturvetenskap och teknik 2012 samt en successiv upptrappning av stödet till humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi från 2013. Motsvarande begäran om nytt anslag återfinns i Sverigedemokraternas partimotion 2011/12:Fi242 yrkande 7 och den enskilda motionen 2011/12:Ub509 (SD).

Sverigedemokraterna begär också att 100 miljoner kronor anvisas till ett nytt anslag *Fler läkarplatser* eftersom fler läkare bör utbildas. I den enskilda motionen 2011/12:Ub488 (SD) begärs ett tillkännagivande med samma innebörd.

Vidare vill Sverigedemokraterna anvisa 100 miljoner kronor till lärosätena under ett nytt anslag *Ökade forskningsanslag* för 2012.

I bilaga 2 *Regeringens och oppositionens förslag* betecknas de nya anslagen 99:1–3.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkande om ett nytt anslag kallat Grundbultsambitionen behandlar och avstyrker utskottet motionsyrkanden om bl.a. kvalitetsfrågor i högskolan i samband med behandlingen av anslaget 2:1 *Högskoleverket* ovan.

Vad gäller större anslag till forskning vill utskottet anföra följande. I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) redovisade regeringen sin bedömning av forsknings- och innovationspolitikens inriktning för perioden 2009–2012. År 2012 beräknas resurserna för forskning ha ökat med 5 miljarder kronor jämfört med 2008. Utskottet välkomnar ovan (under avsnitt Anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor) regeringens fortsatta kraftfulla satsning på forskning.

Utskottet har tidigare framhållit (bet. 2010/11:UbU1 s. 58) att de stora satsningar på forskning som inleddes under förra mandatperioden och som fortsätter 2012 är ytterst värdefulla och kommer att stärka Sverige som forskningsnation. Satsningarna kommer att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och bidra till ökad ekonomisk tillväxt och till den fortsatta kunskaps- och välfärdsnationen.

Vad gäller yrkande om ett nytt anslag för att utöka antalet platser på läkarutbildningen konstaterar utskottet att antalet har ökat varje år sedan föregående mandatperiods början, 2006. Under 2009 byggdes läkarutbild-

ningen ut med 110 nybörjarplatser. Hösten 2009 beslutade riksdagen om en ytterligare utbyggnad av läkarutbildningen under 2010 med 30 nybörjarplatser (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Därtill startade Örebro universitet läkarutbildning under vårterminen 2011.

Läkarutbildningen föreslås i propositionen utökas med motsvarande 50 nybörjarplatser höstterminen 2012. Till Lunds universitet respektive Umeå universitet fördelas medel motsvarande 10 nybörjarplatser var. Till Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Karolinska Institutet respektive Örebro universitet fördelas medel motsvarande 6 nybörjarplatser var.

Regeringen överväger vidare att i kommande budgetpropositioner lämna förslag på att ytterligare utöka läkarutbildningen med i storleksordningen 250 nybörjarplatser. Utökningen bör fördelas på alla lärosäten med läkarutbildning, vilket om platserna fördelas proportionellt skulle motsvara ca 35 nybörjarplatser per lärosäte med läkarutbildning.

Upplysningsvis kan nämnas att regeringen tillsatt en särskilt utredare (dir. 2011:96) som ska göra en översyn av den svenska läkarutbildningen och allmäntjänstgöringen som sammantaget leder fram till läkarlegitimation. Utredaren ska analysera de behov av förändringar som finns, bl.a. när det gäller längden på utbildningen och ansvarsfördelning, och lämna förslag till förbättringar. Utredaren ska också analysera det framtida kompetensbehovet för läkare och föreslå vilka krav som ska ställas för att få läkarlegitimation. Syftet med översynen är att utbildningen av läkare fram till legitimation ska få en tydlig, samlad uppläggning och bättre stämma överens med vårdens behov. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2012.

Dessa frågor behandlas ytterligare ovan i sitt sammanhang under anslaget 2:72 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna om nya anslag.

6 Forskning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2012 vad gäller anslag och bemyndiganden som avser forskning (anslagen 3:1–3:13) samt motionsyrkanden i anslutning till dessa. Se även avsnitt 5 Universitet och högskolor ovan, där anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor behandlas.

Målet för området forskning inom utgiftsområde 16 är att Sveriges ställning som forskningsnation ska stärkas och därmed den svenska konkurrenskraften och kunskapsförsörjningen. Forskningen ska vara av hög internationell kvalitet (prop. 2011/12:1 s. 135).

Vidare ska, enligt regeringen, de totala investeringarna i FoU uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020. Regeringen beskriver i forskningsavsnittet inga specifika indikatorer som ska användas för att följa resultatutvecklingen.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen.

Resultat

De statliga medlen till forskning och utveckling (FoU) inom statens budget beräknas av Statistiska centralbyrån (SCB) uppgå till 29 miljarder kronor 2011. Medlen till FoU inom utgiftsområde 16 har ökat med 500 miljoner kronor jämfört med föregående år, dock har medlen till forskning inom andra utgiftsområden minskat under samma tidsperiod. Totalt beräknas därför de statliga medlen till FoU bli 900 miljoner kronor lägre 2011 jämfört med 2010. Denna minskning beror dels på att SCB numera inte inkluderar avgifterna till European Space Agency (ESA) i den totala beräkningen av medel till FoU, dels på att flera myndigheter beräknas minska sin finansiering av FoU under 2011.

I enlighet med forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation har riksdagen beslutat om en satsning på medel till FoU på 5 miljarder kronor under perioden 2009–2012 (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). År 2009 tillfördes 2,4 miljarder kronor, 2010 tillfördes 1 miljard kronor och 2011 tillfördes ytterligare 500 miljoner kronor. Utöver detta föreslås 1,1 miljarder kronor tillföras 2012.

De nya FoU-medlen som presenterades i forsknings- och innovationspropositionen kommer under den aktuella perioden att förstärka de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor samt användas till forskning inom strategiska forskningsområden. Utöver detta höjs anslagen till de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Fas) samt till Verket för innovationssystem (Vinnova). Insatserna beskrivs närmare i forsknings- och innovationspropositionen.

Förutom medlen till FoU inom statens budget beräknas investeringar ske i FoU med 1,4 miljarder kronor från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedlen, med uppskattningsvis 2,8 miljarder kronor från EU:s forskningsmedel och med 2,1 miljarder kronor från kommuner och landstings medel för FoU under 2011. Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU motsvara en andel av BNP om 1,1 procent 2011.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU uppgick till 78 miljarder kronor 2009, vilket är en minskning med 2,6 miljarder kronor jämfört med 2008. Företagens investering i FoU 2009 motsvarar en andel på 2,5 procent av BNP.

De statliga anslag som investeras i FoU beräknas uppgå till 29 miljarder kronor 2011, vilket är en minskning med drygt 900 miljoner kronor i fasta priser jämfört med föregående år. FoU-medlen i statens budget beräknas därmed motsvara 0,85 procent av BNP 2011.

Av de totala FoU-medlen 2011 fördelas 18,1 miljarder kronor inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Universitet och högskolor tilldelas 14,1 miljarder kronor av dessa medel som direkta forskningsanslag.

De fyra myndigheterna med särskilda uppgifter att finansiera forskning och utveckling, dvs. Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Fas, beräknas fördela 7,9 miljarder 2011. Dessa forskningsfinansiärers andel uppgår därmed till 27 procent av de totala statliga medlen för FoU.

Ett mått på kvalitet är antal citeringar av vetenskapliga artiklar. Vetenskapliga artiklar från Sverige återfinns bland de tio länder i världen varifrån artiklarna citeras mest. När kvaliteten på forskning mäts som kronindikator ligger Sverige sedan 1980-talet konstant 10 procent över världsgenomsnittet. Vetenskapliga arbeten från USA, Danmark, Nederländerna, Schweiz och Norge citeras oftare än svenska artiklar.

Danmark, Nederländerna och Norge uppvisar en ökning under de senaste 25 åren medan Sverige ligger konstant relativt världsgenomsnittet.

När forskningsområden jämförs ligger Sverige 10–20 procent över världsgenomsnittet inom naturvetenskap och teknik och nära världsgenomsnittet inom medicin. Den stora volymen inom medicin relativt teknik och naturvetenskap ger större tyngd på medelvärdet. Humaniora och samhällsvetenskap har en annan publiceringstradition med färre publiceringar i tidskrifter som uppfångas i det internationella index som används (Thomsons index) och uppvisar därför en större variation mellan åren.

Anslag och bemyndiganden gällande forskning

Flertalet av de 13 anslagen har inte föranlett några motionsyrkanden. Beträffande anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* som regeringen föreslår ska anvisas 4 654 292 000 kronor, finns ett motionsförslag som ligger över regeringens förslag. Vidare finns ett motionsyrkande om en högre anslagsnivå än regeringens förslag för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet*.

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 4 654 292 000 kronor till anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 000 kronor under perioden 2013–2017.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 besluta om kapitaltillskott på högst 300 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB.

Riksdagen bemyndigar också regeringen att under 2012 och 2013 besluta om medlemskap i vissa konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om finansiering av årliga medlemsavgifter till konsortierna.

Därmed bifalls propositionens förslag och två motioner avslås. Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen*Anslag*

Anslagets ändamål är att finansiera stöd till forskning, forskningsinformation och vetenskaplig utrustning. Anslaget används även för internationellt forskningssamarbete samt för utvärderingar, beredningsarbete, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för budgetåret 2012 anvisar 4 654 292 000 kronor.

I enlighet med vad som bedömdes i forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09: UbU4, rskr 2008/09:160) föreslår regeringen att anslaget ökas med bl.a. 68 miljoner kronor för de särskilda satsningarna på infrastruktur inom ramen för de strategiska satsningarna, som presenterades där.

Regeringen föreslår att 2 500 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för Vetenskapsrådets övertagande av verksamheten vid Institutet för solfysik från Kungliga Vetenskapsakademien.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 56 093 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndiganden om kapitaltillskott m.m.

Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar till vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Riksdagen bör bemyndiga regeringen att under budgetåret 2012 fatta beslut om stöd till forskning och vetenskaplig utrustning som innebär åtaganden för kommande budgetår.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för aktuellt anslag besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 000 kronor under perioden 2013–2017.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 besluta om kapitaltillskott på högst 300 miljoner kronor till European Spallation Source ESS AB.

I april 2010 bildades det svenska aktiebolaget European Spallation Source ESS AB (ESS) som ska planera, uppföra och driva en forskningsanläggning för en spallationskälla (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Bolaget ägs till 74 procent av den svenska staten och till 26 procent av den danska staten. Fram till bildandet av bolaget ingick ESS som en del i Lunds universitet. Verksamhetens kostnader belastade anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*. I och med den ändrade verksamhetsformen kommer bidragen att utbetalas som kapitaltillskott, vilket kräver riksdagens godkännande.

Under 2012 avser regeringen att besluta om kapitaltillskott till bolaget om högst 300 miljoner kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2012 besluta om kapitaltillskott om högst 300 miljoner kronor till ESS.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 och 2013 besluta om medlemskap i vissa konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om finansiering av årliga medlemsavgifter till konsortierna.

För att underlätta för forskare att samarbeta med andra forskare i olika länder om forskningsinfrastrukturer har ett antal s.k. Eric-konsortier bildats. Regeringen bör bemyndigas att under 2012 och 2013 besluta om medlemskap i de fem nedan angivna konsortierna för europeisk forskningsinfrastruktur, som är s.k. Eric-konsortier enligt rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur.

Vidare bör regeringen bemyndigas att besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna till Eric-konsortierna: European Social Survey (ESS-ERIC) med en årlig medlemsavgift om högst 1 500 000 kronor, Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en årlig medlemsavgift om högst 2 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en årlig medlemsavgift

om högst 2 500 000 kronor, Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift om högst 2 500 000 kronor och LifeWatch ERIC med en årlig medlemsavgift om högst 6 miljoner kronor.

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:Ub494 (MP) yrkande 2 i denna del föreslås att anslaget höjs med 15 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 för att finansiera forskning om alternativ till djurförsök. Ett större anslag skulle, enligt Miljöpartiet, ge tryggad finansiering till lovande forskningsprojekt om alternativ till djurförsök som i dag inte finansieras. Förslag om tillkännagivande med samma innebörd finns i den enskilda motionen 2011/12:MJ336 (MP).

Utskottets ställningstagande

Anslag

Utskottet anser att forskning om djurskydd, inklusive utveckling av alternativa metoder till djurförsök, är av största vikt och en viktig etisk fråga. Det är enligt utskottet angeläget att alternativa metoder till djurförsök utvecklas.

Med djurskyddsforskning avses forskning som syftar till att öka den grundläggande kunskapen om djur och djurs behov m.m. Djurskyddsforskning innefattar dessutom utveckling av alternativa metoder till djurförsök enligt den s.k. 3 R:ns princip. Med detta menas att metoder utvecklas som medför att försöksdjursanvändningen förfinas, minskar eller ersätts efter engelskans refine, reduce och replace. De 3 R:ns princip har kommit att användas synonymt med begreppet alternativa metoder och genomsyrar lagstiftningen både på nationell nivå och på EU-nivå.

Inom EU har ett nytt direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål antagits. Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (EUT 276, 20.10.2010, s. 33, Celex 32010L0063) trädde i kraft den 10 november 2010 och ska vara genomfört i nationell lagstiftning den 10 november 2012. Bestämmelserna ska tillämpas från den 1 januari 2013. Det nya direktivet ställer en rad krav på medlemsstaterna i fråga om alternativa metoder till djurförsök. Dessa innebär bl.a. att kommissionen och medlemsstaterna ska bidra till utveckling och validering av alternativa metoder som kan ge samma eller bättre information som den som fås vid djurförsök men som inte omfattar användning av djur eller som använder sig av färre djur eller som innebär mindre smärtsamma försök, och de ska vidta alla övriga åtgärder som de anser lämpliga för att uppmuntra forskning på detta område (artikel 47, punkt 1). En proposition om det svenska genomförandet av bestämmelserna är aviserad till våren 2012.

I forsknings- och innovationsproposition 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation som riksdagen beslutat om (2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) uppmärksammades djurskyddsforskning som en angelägen fråga och ett fortsatt prioriterat område med en höjd ambitionsnivå (s. 176 f.).

Bestämmelser om djurskydd ska vila på vetenskaplig grund. Sverige har en god tradition på området, varför det är viktigt att djurskyddsforskningen långsiktigt kan säkerställas. I Sverige har det sedan början av 1980-talet lämnats särskilt stöd till forskning för att främja utvecklingen av alternativa metoder. Forskning inom detta är av stort intresse för bl.a. läkemedelsindustrin.

Från och med 2009 har Vetenskapsrådet tagit över uppdraget att fördela statliga anslag för att utveckla alternativ till djurförsök. I regleringsbrevet finns statliga medel om 13 miljoner kronor särskilt avsatta för detta ändamål.

Upplysningsvis kan nämnas att regeringen givit Statens jordbruksverk, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) – Nationellt centrum för djurvälstånd och Vetenskapsrådet i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur det framtida nationella arbetet bör bedrivas inom området för alternativa metoder till djurförsök i enlighet med de tre Rn:s princip. Uppdraget innebär att göra en samlad bedömning av de frågor som t.ex. hör samman med utveckling, validering och användning av alternativa metoder till djurförsök och ska redovisas senast den 15 juni 2012 (L2011/1668).

Utskottet delar således uppfattningen om vikten av forskning om alternativa metoder till djurförsök. Utskottet anser emellertid att regeringens förslag är väl avvägt.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag om anslagsnivå och avstyrker motionerna.

Bemyndiganden

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om bemyndiganden.

3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 260 061 000 kronor till anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 873 000 000 kronor under perioden 2013–2017.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen*Anslag*

Anslaget används för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2012 anvisar 260 061 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 873 000 000 kronor under perioden 2013–2017.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 117 031 000 kronor till anslaget 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Vetenskapsrådets förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för budgetåret 2012 anvisar 117 031 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 179 000 kronor (1,0 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 270 177 000 kronor till anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 910 000 000 kronor under perioden 2013–2022.

Därmed bifalls propositionens förslag och en motion avslås.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Propositionen

Anslag

Anslaget används för att finansiera stöd till forskning och utveckling, inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys, som bedrivs inom nationellt eller internationellt samarbete. Anslaget ska även användas för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt för verksamheten vid Esrange inklusive ersättning till vissa samebyar och samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för budgetåret 2012 anvisar 270 177 000 kronor.

Anslaget föreslås öka med 174 196 000 kronor från 2012 på grund av att riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser Rymdstyrelsen och anslaget 1:15 *Rymdverksamhet* och som hittills finansierats inom utgiftsområde 24 Näringsliv fr.o.m. 2012 överförs till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Den verksamhet som finansieras via det aktuella anslaget bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för aktuellt anslag besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 910 000 000 kronor under perioden 2013–2022.

Motionen

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2011/12:Ub521 i denna del en ökning av anslaget med 80 miljoner kronor 2012 för en satsning på rymdteknik- och rymdsystem med ett säkerhetsperspektiv (fr.o.m. 2013 anslås 280 miljoner kronor årligen utöver regeringens förslag). Förslaget ska ses mot bakgrund av behovet av nationella och internationella kommunikationslösningar i krisberedskap och med tanke på den höga teknologin och systemkunskap som svensk industri besitter i kombination med möjligheten till samarbete med andra länder och senare export av produkter inom området.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att svensk rymdforskning och rymdverksamhet är mycket värdefull och strategiskt viktig för det moderna kunskaps- och forskningssamhället, bl.a. för att stärka den svenska industris konkurrenskraft och inte minst för att möta de stora samhälleliga utmaningarna, t.ex. när det gäller klimat och miljö. Detta motiverar fortsatt starkt statligt engagemang.

I den senaste forsknings- och innovationspropositionen 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation som riksdagen beslutat om (bet. 2008/09: UbU4, rskr. 2008/09:160) framhölls bl.a. att svensk rymdforskning och rymdverksamhet bedrivs från flera utgångspunkter. För det första handlar det om att utveckla och tillvarata fördelarna med den avancerade rymdtekniken för att ge svenskt näringsliv goda förutsättningar att konkurrera internationellt, men också att utnyttja de fördelar som ett nordligt geografiskt läge innebär i rymdsammanhang. För det andra handlar det om att ge svenska forskare möjlighet att utnyttja rymdens särskilda förutsättningar. Det är i framtiden även genom internationell samverkan som Sverige ges möjligheter att bygga upp ny kunskap och kompetenser. Samtidigt är det genom strategiska nationella initiativ och insatser som grunden läggs för ett framgångsrikt svenskt deltagande internationellt och svensk konkurrens- och attraktionskraft inom rymdområdet stärks.

I forsknings- och innovationspropositionen presenterades en satsning på rymdforskning som innebär att anslaget för rymdforskning ökat med 20 miljoner kronor fr.o.m. 2009.

En ny forsknings- och innovationsproposition kommer att lämnas under innevarande mandatperiod. Avsikten är att propositionen ska överlämnas till riksdagen hösten 2012. Eventuella nya överväganden från regeringens sida kommer att presenteras först i denna proposition. Utskottet ser inga skäl att föregripa den kommande forsknings- och innovationspropositionen.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande och avstyrker motionen.

3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 25 830 000 kronor till anslaget 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Med anledning av att riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser Rymdstyrelsen och anslaget 1:14 *Rymdstyrelsen: Förvaltningskostnader* som hittills finansierats inom utgiftsområde 24 Näringsliv överförs till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning fr.o.m. 2012, föreslås detta nya anslag fr.o.m. 2012. Anslaget föreslås användas för Rymdstyrelsens förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för budgetåret 2012 anvisar 25 830 000 kronor.

Anslaget ökar med 1 miljon kronor med anledning av Rymdstyrelsens vidgade samordningsuppdrag avseende de europeiska satellitnavigeringssystemen Galileo och Egnos.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 349 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 551 309 000 kronor till anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor under perioden 2013–2022.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen*Anslag*

Anslaget används för deltagande i internationella rymdsamarbeten.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2012 anvisar 551 309 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Den verksamhet som finansieras via det aktuella anslaget fastställs för flera år i taget. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor under perioden 2013–2022.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:7 Institutet för rymdfysik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 48 272 000 kronor till anslaget 3:7 Institutet för rymdfysik. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Institutet för rymdfysiks förvaltningskostnader. Institutet bedriver forskning och utveckling, utbildning samt mät- och registreringsverksamhet inom främst rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:7 *Institutet för rymdfysik* för budgetåret 2012 anvisar 48 272 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 476 000 kronor (0,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:8 Kungl. biblioteket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 331 542 000 kronor till anslaget 3:8 Kungl. biblioteket. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Kungl. bibliotekets (KB) förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* för budgetåret 2012 anvisar 331 542 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 3 212 000 kronor (0,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:9 Polarforskningssekretariatet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 37 378 000 kronor till anslaget 3:9 Polarforskningssekretariatet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Polarforskningssekretariatets förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:9 *Polarforskningssektariatet* för budgetåret 2012 anvisar 37 378 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 517 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:10 Sunet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 43 291 000 kronor till anslaget 3:10 Sunet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera Sunet (Swedish University Computer Network), ett datanätverk för överföring av elektronisk information som binder samman i första hand universitet och högskolor samt vissa folkbibliotek och läns museer. Sunet finansieras genom detta anslag och genom avgifter från universitet och högskolor. Avgifterna ska täcka de kostnader som inte täcks av anslaget. Den avgiftsbelagda verksamheten beräknas för 2012 uppgå till 117 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:10 *Sunet* för budgetåret 2012 anvisar 43 291 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 551 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:11 Centrala etikprövningsnämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 9 131 000 kronor till anslaget 3:11 Centrala etikprövningsnämnden. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Centrala etikprövningsnämndens förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:11 *Centrala etikprövningsnämnden* för budgetåret 2012 anvisar 9 131 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 113 000 kronor (1,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:12 Regionala etikprövningsnämnder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 39 847 000 kronor till anslaget 3:12 Regionala etikprövningsnämnder. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för de regionala etikprövningsnämndernas förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:12 *Regionala etikprövningsnämnder* för budgetåret 2012 anvisar 39 847 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 467 000 kronor (1,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 132 435 000 kronor till anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om kapitaltillskott på högst 19 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen*Anslag*

Anslaget används för forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter inom forskningsområdet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för budgetåret 2012 anvisar 132 435 000 kronor.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 19 miljoner kronor 2012 och beräknar att anslaget ökar med 12 miljoner kronor fr.o.m. 2013 för att finansiera satsningen på idébanker.

Regeringen föreslår vidare att 2 500 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för rådets övertagande av verksamheten vid Institutet för solfysik från Kungliga Vetenskapsakademien.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 1 476 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om kapitaltillskott

För att öka antalet forskningsresultat som kommersialiseras föreslår regeringen att lärosätena och deras holdingbolag tillförs särskilda medel om 19 miljoner kronor för att bygga upp s.k. idébanker med forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även införande av en struktur och process för att hantera sådana forskningsresultat.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för det aktuella anslaget besluta om kapitaltillskott på högst 19 miljoner kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

7 Gemensamma ändamål

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2012 vad gäller anslag till myndigheter och stöd för gemensamma ändamål (anslagen 4:1–4:4). Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning av internationellt studentutbyte som ges i budgetpropositionen.

Resultat

Läsåret 2009/10 uppgick antalet inresande studenter till 41 900, av vilka 44 procent var kvinnor och 56 procent var män. Det är en ökning med 5 300 studenter jämfört med det föregående läsåret.

Av de utländska studenterna kom 27 800 till Sverige som fritt inresande studenter utanför utbytesprogram (s.k. free mover-studenter) och 14 400 inom ramen för utbytesprogram.

Antalet svenskar som studerar utomlands ökar. Under läsåret 2009/10 studerade 26 500 svenska studenter utomlands, vilket är en ökning med 2 100 studenter eller 9 procent jämfört med läsåret innan. Utlandsstudier inom utbytesprogram ökar mest. Av de utresande studenterna var 21 procent utbytesstudenter och 79 procent fritt utresande studenter.

Av samtliga studenter som avlade examen i Sverige under 2009/10 hade 12 procent studerat utomlands under sin utbildning. De flesta som har studerat utomlands återfinns bland personer med arkitekt- och juristexamen. Gruppen examinerade inom vård- och omsorgsområdet (exklusive läkare) samt undervisningsområdet har en mycket låg andel studenter som har studerat utomlands med 6 respektive 3 procent.

Mobilitet förekommer i flera olika varianter förutom studentutbyten. Exempel på detta är fältstudier, Erasmuspraktik och verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen. De konstnärliga högskolorna har ofta många olika sorters internationella aktiviteter, såsom studieresor, projekt och workshoppar.

Anslag gällande gemensamma ändamål

Inga motioner har väckts med anledning av propositionens förslag om anslag.

4:1 Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 58 124 000 kronor till anslaget 4:1 Internationella programkontoret för utbildningsområdet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för att finansiera Internationella programkontoret för utbildningsområdets (IPK) verksamhet. IPK ansvarar för stöd till aktörer inom utbildningsområdet som önskar delta i olika former av internationellt samarbete. Verksamheten omfattar framför allt EU:s program för livslångt lärande och vissa nordiska och nationella program för främjande av internationellt samarbete.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:1 *Internationella programkontoret för utbildningsområdet* för budgetåret 2012 anvisar 58 124 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 356 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 30 886 000 kronor till anslaget 4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget avser kostnader kopplade till Sveriges medlemskap i Unesco och de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat. Anslaget används till största delen för Sveriges medlemsavgift till Unesco, som utbetalas i euro och US-dollar. Vidare används anslaget för medlemsavgifter till konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM), de avgif-

ter och bidrag som är kopplade till konventionen om det immateriella kulturarvet och konventionen om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar samt kostnader för övriga Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:2 *Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2012 anvisar 30 886 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 8 551 000 kronor till anslaget 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för kostnader för Svenska Unescorådet samt bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Svenska Unescorådets kanslikostnader har hittills finansierats med anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Regeringen föreslår att 4 miljoner kronor överförs från detta anslag till anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* så att rådets medel samlas i ett anslag.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* för budgetåret 2012 anvisar 8 551 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 58 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 12 210 000 kronor till anslaget 4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för att finansiera utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning. Anslaget används även för övergripande statistik inom utbildningsområdet. Vidare finansieras inom anslaget de årliga kostnaderna för OECD-CERI:s indikatorprogram INES. Delar av anslaget används för verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

Under innevarande budgetår har en stor del av medlen avsatts för den årliga övergripande utbildningsstatistiken och OECD:s indikatorprojekt INES.

Genom särskilda regeringsbeslut har medel fördelats till Baltic 21-sekretariatet. Medlen utgör en delfinansiering av Sveriges bidrag till sekretariatet. Vidare har medel fördelats till SCB för att förbättra statistiken över utbildningsnivån hos utrikes födda i utbildningsregistret.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning* för budgetåret 2012 anvisar 12 210 000 kronor.

Jämfört med 2011 ökar anslaget med 168 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

8 Utskottets sammanfattande ställningstagande till förslagen för budgetåret 2012

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen enligt regeringens förslag och beslutar också i enlighet med regeringens övriga förslag om bemyndiganden m.m.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om andra nivåer på anslag och bemyndiganden.

Därmed bifalls propositionen.

Jämför särskilda yttranden 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Propositionen

Regeringen har föreslagit 105 anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2012 (punkt 19 i propositionen). Förslaget återfinns i bilaga 2 i detta betänkande. Vidare har regeringen föreslagit bemyndiganden m.m. i punkterna 2–18 i propositionen. Förslagen återfinns i bilaga 1 i detta betänkande.

Motionerna

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har i sina respektive motioner för vissa anslag och bemyndiganden föreslagit alternativ till regeringens förslag. Vidare har också enskilda motioner med förslag som påverkar statsbudgeten för 2012 redovisats ovan.

En sammanställning av oppositionspartiernas förslag till anslag för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 2 i detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ovan i avsnitten 3 Barn- och ungdomsutbildning, 4 Vuxenutbildning, 5 Universitet och högskolor, 6 Forskning och 7 Gemensamma ändamål redogjort för innehållet i propositionen och motionerna. Utskottet har också tagit ställning till yrkandena och i samtliga fall tillstyrkt regeringens förslag och avstyrkt motionerna.

Som framgår av punkt 4 i utskottets förslag till riksdagsbeslut tillstyrker utskottet således punkterna 2–19 i propositionen och avstyrker motionerna. Utskottets förslag till anslag – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2012 inom utgiftsområde 16 återfinns i betänkandets bilaga 3.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Utbildningspolitiska mål för grundskolan och gymnasiekompetens, punkt 2 (S)**

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ub457 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:Ub458 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 5 och

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Socialdemokraternas mål för grundskolan är att alla elever ska nå målen i grundskolan. Som ett mål på vägen ska andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program till 2020 halveras från i dag 12 procent till 6 procent. Sverige ska vara bland de tio främsta länderna i matematik, naturvetenskap och läsförmåga och bland de fem främsta länderna när PISA mäter kreativitet.

Målet för gymnasiekompetens är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. Som ett mål på vägen ska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det till 2020 halveras från i dag drygt 10 procent till 5 procent.

Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spöras att lyckas än bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

Det ankommer på regeringen att vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

- 2. Utbildningspolitiskt mål för högre utbildning, punkt 3 (S)**
av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ub460 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 och

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Socialdemokraternas mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) 2020. Det innebär en ökning från dagens knappt 44 procent till 50 procent. Regeringens mål om att andelen med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent är redan uppnått och visar tydligt att Sverige har alltför låga ambitioner för den högre utbildningen. För att nå Socialdemokraternas mål behövs investeringar i utbildning. Det behövs fler platser inom högskolan och yrkeshögskolan.

Det ankommer på regeringen att vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

Särskilda yttranden

1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (S)

Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S) anför:

Vi vill framhålla att Sverige behöver en ny färdriktning. Vi vill ha ett samhälle där välfärd och möjligheter kommer alla till del. Där vi river hinder för människors frihet så att de kan förverkliga sina drömmar. Vi vill utveckla Sverige mot ett mer modernt och framåtblickande samhälle byggt på gemenskap, solidaritet, rättvisa, kreativitet och trygghet.

Vi kan aldrig acceptera arbetslösheten. Full sysselsättning är det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Som land har vi inte råd med det slöseri som arbetslösheten innebär. När alla har ett arbete blir Sverige rikt, både ekonomiskt och mänskligt. Alla har skyldighet att bidra till samhällets utveckling utifrån sina förutsättningar. Med fler människor i arbete klarar vi att finansiera utbildning, vård och omsorg för alla.

Vi har högre ekonomiska ambitioner för Sverige. Sverige ska ligga i framkant av utvecklingen även i morgon. Då måste vi vara handlingskraftiga i dag. Vi förnyar vår ekonomiska politik. Sverige ska använda varenda skattekrona rätt, för att säkra framtidens tillväxt. Vi har en tydlig vision för att göra Sverige till en konkurrenskraftig, kunskapsbaserad ekonomi. Om vi ska stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor och inte med låga löner.

Regeringens ensidiga ekonomiska politik baserad på stora skattesänkningar har nått vägs ände. Utanförskapet är oförändrat, arbetslösheten har ökat, klyftorna och barnfattigdomen har växt liksom de ekonomiska skillnaderna mellan könen. Fler är långtidsarbetslösa, bostadsbyggandet har minskat och skolresultaten försämrats. Sverige behöver en ny färdriktning också för den ekonomiska politiken.

Läget i världsekonomin är allvarligt. Risken för recession i Europa är uppenbar. Det ställer stora krav på den ekonomiska politiken även i Sverige. Starka offentliga finanser är avgörande. Nu gäller det att göra rätt saker. Vi vill prioritera investeringar i det som också långsiktigt bygger Sverige starkt – utbildning, infrastruktur och bostäder.

Då behöver vi utveckla svensk konkurrenskraft. Sverige behöver en förstärkt strategisk samverkan mellan staten, näringslivet och akademien med mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av såväl forskningsresurser som utbildning.

Skolan står i fokus. En kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla barn lyckas. Vi vill skapa en modern kunskapsskola med kvalitet och kreativitet i centrum. Alla skolor ska vara bra skolor. Det kräver att vi investerar i lärarnas kompetens och utveckling. Utbildning är en färskvara, därför tror vi på det livslånga lärandet. Sverige ska bli en kunskapsnation av världsklass, och då måste fler ges chansen till god utbildning.

Vi har inte råd att inte ta vara på de tillväxtpotentialer som ligger i ett mer jämställt samhälle. Kvinnors möjligheter till arbete och utveckling är en viktig del av en ny färdriktning för Sverige.

Ekonomi växer när människor växer. Ökade klyftor ger inte fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är två sidor av samma mynt. Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla. Detta är kärnan i vad vi kallar värdeburen tillväxt, en moralisk ekonomisk utveckling.

Vår politik innebär satsningar på flera olika politikområden. Miljöproblemen kräver investeringar och tuffa miljökrav. Vi tror på ett modernt arbetsliv där de anställdas intressen står i centrum. Storstäder som bärs fram av en pulserande framtidstro är en viktig ingrediens i bygget av ett modernt och konkurrenskraftigt Sverige. Det behövs en ny bostadspolitik som ger en större rörlighet på bostadsmarknaden och blandande bostadsområden. Sverige är ett glest befolkat land med behov av snabba miljövänliga transporter. En del i en ny färdriktning för Sverige bör vara att nu börja lägga grunden för fungerande snabba järnvägar i Sverige.

Sverige glider isär. Den som känner att välfärden krackelerar rustar sig för ojämlikhet. Det är det vi kunnat se i vårt land under de senaste åren. Den utvecklingen kan aldrig vara ett framgångsrecept. Samhällen som håller ihop, med stor tillit människor emellan, har bättre ekonomisk tillväxt och lägre brottslighet än samhällen med låg tillit. En omfattande generell välfärd ökar tilliten i samhället.

Sverige behöver en ny färdriktning där alla tillsammans är med och tar ett gemensamt ansvar för att hålla ihop vårt land. De som tjänar allra bäst kan bidra lite mer i ett tufft ekonomiskt läge. Tillsammans kan vi med en aktiv social investeringspolitik prioritera att avskaffa barnfattigdomen, ge fler barn och unga god utbildning och möjligheter till kulturupplevelser och möjliggöra för fler att komma ut i arbete. Då får vi ett bättre samhälle för alla.

Det ekonomiska läget är mycket osäkert. Sveriges stora beroende av omvärlden gör att det finns betydande risker för en klart försämrad utveckling i vårt land. Vi menar att det måste finnas en beredskap att i ett sådant läge stimulera ekonomin för att hålla uppe den inhemska efterfrågan. Vi kommer därför mycket nogsamt att studera den ekonomiska utvecklingen och är beredda att återkomma med ytterligare insatser om det skulle visa sig nödvändigt.

Eftersom vårt förslag till ramar för utgiftsområdena inte har vunnit stöd i riksdagen kan vi inte yrka bifall till vårt motionsförslag om utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Vi vill dock framföra följande.

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Därför föreslår Socialdemokraterna investeringar om 5 miljarder kronor i utbildning och studie-stöd. Vi prioriterar utbildning i stället för att som regeringen sänka krogmomsen till en kostnad av drygt 5 miljarder kronor.

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Socialdemokraterna investerar därför i lärarna. Lärare ska garanteras kompetensutveckling, det ska vara möjligt för lärare att göra karriär och rektorer ska kunna sätta sitt pedagogiska uppdrag främst. Totalt investerar Socialdemokraterna 2,4 miljarder kronor utöver regeringens nivå för åren 2012–2015.

Socialdemokraternas mål för grundskolan är att alla elever ska nå målen i grundskolan. Som ett mål på vägen ska andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program till 2020 halveras från i dag 12 till 6 procent. Sverige ska vara bland de tio främsta länderna i matematik, naturvetenskap och läsförståelse och bland de fem främsta länderna när PISA mäter kreativitet.

Socialdemokraternas mål för gymnasiekompetens är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. Som ett mål på vägen ska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det till 2020 halveras från i dag drygt 10 procent till 5 procent. I dag är det drygt 10 procent av 18–24-åringarna som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar för att göra det. Regeringens mål att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara högst 10 procent 2020 är enligt Socialdemokraterna ett alldeles för lågt ställt mål.

För att kunna vända utvecklingen i gymnasiet där närmare en fjärdedel av eleverna inte fullföljt utbildningen inom fyra år väljer vi att investera i gymnasieskolan. När regeringen gör en kraftig nedskärning på gymnasieskolan om 675 miljoner kronor för 2012 investerar vi 675 miljoner kronor inom utgiftsområde 25 och gör därtill en satsning på gymnasielärares kompetensutveckling.

Vi anser att staten och kommunerna gemensamt behöver ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spöras att lyckas än bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

De skolor som har allra svårast att nå målet att alla elever ska nå målen i skolan behöver utvecklas i snabbast takt. I syfte att attrahera de bästa lärarna till skolor med de största utmaningarna och ge mer betalt till de lärare som i dessa skolor tar på sig ett större ansvar för skolans och elever-

nas utveckling föreslår Socialdemokraterna att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* och bemyndigandet under samma anslag ökas med 50 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

För att ytterligare stärka kompetensutvecklingen av lärare, särskilt sfi-lärare, och förskolans personal samt skolledare när det gäller det pedagogiska uppdraget i rektorsrollen föreslår Socialdemokraterna att anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* och bemyndigandet under samma anslag ökas med 550 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Möjligheterna till barnomsorg på kvällar, nätter och helger måste öka. Det är ett måste med tanke på alla yrkesarbetande föräldrar som arbetar dessa tider. Vi avsätter därför 200 miljoner kronor per år inom utgiftsområde 25 i stimulans för kommuner som ordnar barnomsorg på obekvämt arbetstid.

När det gäller vuxenutbildning vill vi påminna om vårt förslag att Myn-digheten för yrkeshögskolan ska få ett högre förvaltningsanslag om 5 miljoner kronor. Bakgrunden är att vi satsar på fler studieplatser inom ramen för yrkeshögskolan.

Regeringen skär ned det statliga stödet till vuxenutbildning, inklusive yrkesvux och yrkeshögskoleutbildningar, med 1,1 miljarder kronor för 2012 jämfört med 2011.

Anslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* bör höjas med 1 659 500 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Vuxenutbildningen utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Ett omfattande kunskapslyft ska ge tiotusentals människor möjlighet att studera på grundskole- och gymnasienivå. Vi vill investera i 20 000 platser till en kostnad av 1 105 miljoner kronor.

Socialdemokraterna vill vidare införa ett korttidsstudiestöd för arbetstaga-re som deltar i kurser inom komvux eller vid folkhögskolor. Studierna kan bedrivas på grundskole- eller gymnasienivå för att uppnå en gymnasie-examen med grundläggande behörighet till högskolan. Stödet ska kunna kombineras med annan branschspecifik utbildning som arbetsgivaren betalar. Stödet ersätter förlorad arbetsförtjänst och uppgår till 90 kronor per timme. 130 miljoner kronor satsas, vilket räcker till studier på deltid (20 procent) för 5 000 personer.

Kvalificerade yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt utbildad personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilde att få ett kvalificerat arbete. Vi vill investera i 6 500 platser och avsätter 424,5 miljoner kronor.

Sverige behöver ett nytt kunskapslyft med stora investeringar för att fler ska få möjlighet till utbildning. Utbildningen inom kommunal vuxenutbildning och yrkesvux samt inom ramen för yrkeshögskolan behöver dimensioneras för att motsvara det behov som finns.

Vidare vill vi framhålla vikten av insatser för unga. Många människor behöver en möjlighet att kombinera arbete med studier för att höja sin kompetens och ha beredskap för den typ av omställning som arbetslivet ofta kräver, inte minst under lågkonjunkturer. Det ska vara möjligt att studera vid komvux eller på folkhögskola på deltid parallellt med att man arbetar. Studierna kan bedrivas på grundskole- eller gymnasienivå för att uppnå en gymnasieexamen med grundläggande behörighet till högskolan. Det behövs ett tillfälligt kompetensstöd för dem som vill studera vid komvux eller folkhögskolor på deltid, parallellt med sitt arbete.

Bemyndigandet för regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 *Statligt stöd till vuxenutbildning* besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken bör ökas med 1 660 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Därmed kan staten göra åtaganden för större utbildningsinsatser åren efter 2012.

Socialdemokraternas mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en högre utbildning på minst två år (högskola och yrkeshögskola) 2020. Det innebär en ökning från dagens knappt 44 till 50 procent. För att nå målen behövs investeringar i utbildning. Det behövs fler platser inom högskolan och yrkeshögskolan. Regeringens mål om att andelen med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent är redan uppnått och visar tydligt att Sverige har alltför låga ambitioner för den högre utbildningen.

Inom den högre utbildningen gör regeringen ett antal omflyttningar av medel, men tillför inga nya resurser för kvalitetshöjningar.

Anslaget för Högskoleverket bör öka med 915 100 000 kronor utöver regeringens förslag för 2012. Vi föreslår 8 700 nya högskoleplatser och vill fördela dessa efter de behov som finns på arbetsmarknaden. För denna satsning avsätter vi 615 100 000 kronor. Vi ser också ett behov att de nyare universiteten och högskolorna tillförs en större andel av de nya platserna. Högskoleverket ska ges i uppdrag att fördela medel till de nya studieplatserna.

Vidare anser vi att kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningar behöver höjas, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora. Vi vill förbättra kvaliteten och möjligheten till praktik och avsätter därför 300 miljoner kronor utöver regeringens förslag för detta ändamål. Högskoleverket ska ges i uppdrag att fördela medel för att öka den lärarledda tiden och stimulera studenters möjlighet till praktik inom ramen för sina utbildningar.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (MP)

Jabar Amin (MP) anför:

Miljöpartiet har en vision om ett lärande samhälle där vi rustar våra barn och unga med den kompetens som behövs för att de så småningom självständigt ska kliva ut i en global värld och etablera sig på sina egna

villkor. Miljöpartiet har större ambitioner än regeringen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Lärandet sätts i centrum för Miljöpartiets politik. Genom detta särskilda yttrande redovisar jag hur Miljöpartiet vill se inriktningen på politiken inom området.

För att stärka kvalitetsarbetet i svenskt utbildningssystem föreslår Miljöpartiet en stor satsning på lärarnas karriär-, kompetens- och löneutveckling, en uppvärdering av modersmålet samt en satsning på studie- och yrkesvägledning. Dessa satsningar behövs och ger effekt ute i klassrummen. Detta är en utbildningspolitik som sätter eleven i centrum och hämtar kraft i den tillgängliga forskningen om utbildning och skola.

Miljöpartiets satsning på en samlad karriär-, kompetens- och löneutveckling för Sveriges lärare omfattar förskola, grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning och folkhögskolornas verksamhet. Miljöpartiet satsar 5 miljarder kronor under de kommande tre åren, vilket är att jämföra med regeringens knappa 500 miljoner kronor. Utöver det satsar Miljöpartiet 200 miljoner kronor per år på insatser för att stärka modersmålsundervisningen och 50 miljoner kronor per år för att stärka studie- och yrkesvägledningen i den svenska skolan.

Det är viktigt att notera att regeringen gör mer nedskärningar än satsningar på skolans område. Minskningen av kommunbidraget för gymnasieskolan överstiger de satsningar som görs i statsbudgeten. Miljöpartiet beklagar den politiken. Dessutom blir konsekvensen att regeringens politik flyttar resurser för skolans utveckling från kommunerna till staten.

Att genomföra stora reformer av skolan, som ny skollag, ny läroplan, ny gymnasieskola, legitimationsförfarande, samtidigt som regeringen gör neddragningar på det finansiella stöd som kommunerna får av staten för att genomföra dess reformer är högst felaktigt. Det är inte bara skolorna i kommunerna som blir drabbade: Även de reformer som nu genomförs riskerar att bli misslyckade när kommunerna samtidigt behöver göra besparingar på skolan. Regeringen borde ha fullföljt samtalen med SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) om kommunbidraget för den nya gymnasieskolan och avvaktat till dess att bidraget justerats. En nedskärning om 3 miljarder på tre år kommer att få negativa konsekvenser för skolan.

Inom den högre utbildningen gör regeringen ett antal omflyttningar av medel men tillför inga nya resurser för kvalitetshöjningar. Inom lärarutbildningen, som regeringen också nyligen gjort om, uteblir möjligheterna till exempelvis mer läroredd tid. Miljöpartiet däremot tillför 3 miljarder till den högre utbildningen under de kommande tre åren med ambitionen att varje student på varje utbildning ska ha minst tio timmars genomsnittlig läroredd tid i veckan.

Miljöpartiet går fram på en tydlig politik för utbildningsområdet. En politik som får fler människor att växa genom lärande och som ger samhället förutsättningar att utvecklas och förberedas för en nödvändig hållbar omställning, ekonomiskt, socialt och ekologiskt.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (SD)

Richard Jomshof (SD) anför:

Svensk skola står inför en rad olika utmaningar. Från att en gång ha varit en skola i världsklass har resultaten i den svenska skolan försämrats drastiskt de senaste 20 åren. Samtidigt har skolan blivit alltmer stökig, otrygg och segregerad. Sverigedemokraterna vill förändra detta och i stället se en skola som kännetecknas av trygghet och studiero, men också av kunskapsförmedling, förbättrade studieresultat samt ordning och reda. Sverigedemokraterna vill se en skola som genomsyras av demokratiska värden och respekt för andras åsikter.

Kännetecknande för dagens skola är att elever förväntas lära sig på egen hand genom att själva söka information. Traditionella prov ersätts med redovisningar och olika typer av grupparbeten samtidigt som det blir allt viktigare att lärande måste vara roligt. Lärarrollen har kommit att undermineras och i allt större utsträckning enbart utgöra en organisatorisk funktion som ska uppmuntra fria studier och fritt forskande. För de elever som tidigt kan ta ansvar, som kommer från studievana hem och som är studiemotiverade kan dessa studiemetoder fungera väl. Den kravlösa skolan riskerar dock att missgynna i första hand studiesvaga elever eftersom dessa oftare behöver tydliga ramar och mål för att kunna prestera.

Sverigedemokraterna, som eftersträvar en likvärdig skola och ett undervisningssystem i internationell toppklass, vill genomföra en rad genomgripande förändringar för att komma till rätta med den mycket allvarliga situation som svensk skola befinner sig i. Vid sidan av en förbättrad lärarutbildning, effektivare styrning och en mer rättvis fördelning av ekonomiska resurser, måste den kravlösa skolan ersättas med en skola som står för kunskapsförmedling och lärarledd undervisning.

Den kanske viktigaste åtgärden är att staten återtar huvudmannaskapet för den svenska skolan. Vidare ska det ställas högre krav för att få starta en friskola än vad det gör i dag, och det ska finnas ett påvisbart behov av den utbildning som en friskola avser att ge. Så länge skolan är kommunaliserad ska kommunerna ges möjlighet att lägga in veto mot startandet av nya friskolor. En lag om ett förbud mot s.k. avknoppning av kommunala skolor bör införas. Sverigedemokraterna vill också, i likhet med Finland, förbjuda uttag av vinster från friskolor. Förskoleklassen ska dessutom bli en obligatorisk del av grundskolan, som därmed blir tioårig. Det sistnämnda är en nödvändig åtgärd för att kvalitetssäkra skolstarten, samtidigt som det innebär att skolan ges möjlighet att fånga barnens behov i ett tidigare stadium och därmed försöka undvika senare problem med läs- och skrivsvårigheter.

Innan skolan förstatligas vill Sverigedemokraterna genomföra en rad förbättringar genom riktade bidrag. För att bekämpa otrygghet och psykisk ohälsa bland eleverna samt för att avlasta lärarkåren, som i dag tvingas ägna alltför mycket tid åt andra saker än ren kunskapsförmedling, vill Sve-

rigedemokraterna genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer. Sverigedemokraterna satsar 200 miljoner kronor 2012 och trappar successivt upp stödet till 400 miljoner kronor till 2015.

Skolan är en arbetsplats, och eleverna har rätt att kräva en väl fungerande arbetsmiljö. Sverigedemokraterna vill på sikt införa någon form av specialklasser dit elever med manifesta sociala problem hänvisas för kortare eller längre perioder. Detta för att på ett rimligt sätt påverka och korrigera dessa elevers beteende genom att ge dem rätt stöd, samtidigt som övriga elever ges möjlighet till en trygg och lugn tillvaro med studier i skolan. För att öka skolornas möjligheter att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier avsätter Sverigedemokraterna 50 miljoner kronor 2012 som trappas upp till 200 miljoner kronor 2015.

För att underlätta möjligheterna för kommunerna att höja kvaliteten på maten i våra skolor krävs en rejäl statlig satsning, och Sverigedemokraterna avsätter därför 100 miljoner kronor årligen från 2012 i ett riktat stöd till kommunerna för en skolmatsreform, vilket successivt trappas upp till 400 miljoner kronor till 2015.

Skolans roll är inte bara att vara kunskapsförmedlare utan till stor del också att förmedla en djupgående förståelse av och acceptans för vårt svenska kulturarv – från en generation till en annan. Det är av central vikt att skolan ger eleverna nödvändig kunskap om vikten av ett samhälle som genomsyras av sammanhållning, men även psykiskt och fysiskt välbefinnande. Ett led i det arbetet är att ge våra elever en naturlig relation till äldre generationer och motverka de ökande åldersklyftorna i samhället. Skolan ska lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter samt stimulera till kritiskt och konstruktivt tänkande och reflektion kring etiska och moraliska frågor. Kritiskt och självständigt tänkande ska uppmuntras – inte bestraffas. Vidare bör etik och moral betonas mer än i dag, så att eleverna lär sig att samarbeta och visa hänsyn, kamratanda och ärlighet.

Modersmålsundervisningen främjar inte assimilationen till det svenska samhället, och dess effekter på inläringen av det svenska språket är tveksamma. Kommunerna eller staten bör inte stå för kostnaderna för modersmålsundervisningen då det är ett intresse för den enskilda familjen. Skollagen ska ändras så att ingen tvingande lag föreskriver obligatorisk modersmålsundervisning, undantaget för de nationella minoritetsspråken. För att kunna bli en naturlig del av det svenska samhället krävs goda språkkunskaper. Därför bör skolorna generellt förstärka undervisningen i svenska med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskap i svenska. För ändamålet avsätts årligen 100 miljoner kronor från 2012 i ett riktat stöd till kommunerna, vilket successivt trappas upp till 400 miljoner kronor till 2015.

Som ett led i vår strävan att skapa denna högre grad av matchning ser Sverigedemokraterna det som en självklarhet att stärka och effektivisera studievägledningen i såväl grund- och gymnasieskolan som komvux. Sverigedemokraterna anslår därför till att börja med 50 miljoner kronor årligen från 2012 samtidigt som en analys efterfrågas av hur mycket ytterligare resurser en fullgott effektiv matchning kräver. Sverigedemokraterna efterfrågar en allmän effektivisering bland högskolorna i syfte att i en högre grad matcha sitt utbildningsutbud mot näringslivets behov av kompetens. Sverigedemokraterna väljer därför bl.a. att öka anslagen till läkarutbildningen med 100 miljoner kronor årligen från 2012 för att komma till rätta med den latenta bristen på läkare. I samband med denna effektivisering föreslår Sverigedemokraterna också att en utbildningsform för avancerade specialistsjuksköterskor införs.

Ett annat led i samma strävan, som dessutom ger bättre möjligheter att komplettera betyg, är förslaget om en utökning av antalet platser på komvux. Sverigedemokraterna anslår 396 miljoner kronor årligen från 2012 för 9 000 nya komvuxplatser.

Sverigedemokraterna ser med oro på att resurstilldelningen till den högre utbildningen urholkats de senaste tjugo åren. Som en följd av detta får dagens studenter allt färre timmar lärarledd undervisning samtidigt som undervisningsgrupperna blivit större, vilket kommit att innebära att utbildningskvaliteten sänkts. Kostnadsnivån har under den senaste femtonårsperioden vida överstigit anslagsnivån. Den s.k. Grundbultens beräkningar om minsta godtagbara undervisningsnivå – det vill säga att komma åter till 1994/95 års köpkraft – indikerar ett stort tillskottsbehov till de högre lärosätena under de kommande åren. Sverigedemokraterna anslår 700 miljoner kronor 2012, 1,5 miljarder kronor 2013, 3 miljarder kronor 2014 för att nå upp till 3,5 miljarder kronor 2015 för ändamålet.

Den svenska arbetsmarknaden präglas, trots rådande massarbetslöshet, av ett överskott vad gäller efterfrågan på yrkesutbildade. Detta tyder på att den svenska utbildningspolitiken hittills i alltför låg grad varit anpassad till arbetsmarknadens verklighet. Utöver den generella satsningen på högre utbildning avsätts därför även resurser till Myndigheten för yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan analyserar arbetsmarknadens behov av arbetskraft och avsätter sedan medel till de lärosäten som anordnar utbildningarna. Myndighetens egen bedömning är att fler personer än i dag kan utbildas och få ett arbete, givet ökade medel, och begär en summa om 500 miljoner kronor årligen, vilket enligt yrkeshögskolan räcker till att bevilja ytterligare 8 000 platser årligen.

Den forskningsverksamhet som bedrivs på svenska universitet och högskolor är oerhört viktig för att landet ska kunna underhålla och återskapa den spetskompetens som är nödvändig för att skapa nya innovationer och ny kunskap. Sverigedemokraterna vill, som tidigare har framförts, att Sve-

rige ska vara en framträdande kunskapsnation och utökar därför anslagen för forskning inom högskolorna och universiteten med 100 miljoner kronor 2012 och en successiv upptrappning till 400 miljoner kronor 2015.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, punkt 4 (V)

Rossana Dinamarca (V) anför:

Trots att Sverige har statsfinanser som är bland de starkaste i världen har massarbetslöshet blivit vardag och ojämlikheten brett ut sig alltmer. Vänsterpartiet menar att det är tid för investeringar i fler jobb, ökad jämlikhet och bättre välfärd. Med Vänsterpartiets budgetalternativ skapas 125 000 nya jobb och utbildningsplatser redan 2012.

Full sysselsättning är det överordnade målet, och Vänsterpartiets budgetförslag är inriktade på att investera i nya jobb. I stället för mer pengar i krogägarnas plånböcker satsar Vänsterpartiet på en generationsväxling på arbetsmarknaden. En riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling införs, och särskilda medel avsätts för att stödja innovationer och utveckling inom mindre företag och för branschprogram inom exempelvis vindkrafts- och besöksnäringen.

Ett investeringsstöd för att bygga billiga och energisnåla hyresrätter föreslås. Målet är 20 000 hyresrätter om året. Vänsterpartiet vill genomföra en omfattande satsning på att rusta upp miljonprogrammen och välfärdslokaler som skolor, förskolor och äldreboenden. Tillgängligheten förbättras genom ett särskilt investeringsstöd. Genom satsningar på kraftigt ökad kapacitet på järnvägen kan förseningar på allvar minskas för både människor och gods, och det skapas också nya jobb. Detsamma gäller Vänsterpartiets förslag för att öka resandet med kollektivtrafik. Vänsterpartiet vill också genomföra en miljardsatsning på gröna jobb för miljön och klimatet. Regeringen pratar om arbetslinjen – Vänsterpartiet skapar riktiga jobb.

Vänsterpartiet menar att svenska folkets skattepengar ska användas till bättre skolor, sjukhus och bibliotek, inte till vinster för riskkapitalbolagens ägare. Det ska vara förbjudet att driva välfärdsverksamheter i bolagsform med vinst som drivkraft. Vänsterpartiet vill höja kvaliteten i välfärden genom att anställa mer personal och öka anslagen. Statsbidragen till kommunerna ska värdesäkras både för att garantera välfärdens kvalitet och för att skapa fler arbetstillfällen. På så sätt förbättras också kvinnors levnadsvillkor. Vänsterpartiet föreslår en rejäl satsning på mer personal och utbildning inom äldreomsorgen. Vänsterpartiet presenterar en rad satsningar för att förbättra kvaliteten i sjukvården och omfattande satsningar för att skapa en likvärdig utbildning och minskade barngrupper på fritids. Förslag lämnas för att skapa en god sjukförsäkring och återförsäkra dem som utförsäkrats av regeringens försäkringar. Vänsterpartiet föreslår en individualiserad föräldraförsäkring samt höjt och värdesäkrat underhållsstöd.

Vänsterpartiet vill skapa ett arbetsliv där fler får plats. Tvångsarbetet i regeringens fas 3 ska avvecklas. I stället vill Vänsterpartiet genomföra en bred satsning på övergångsjobb, utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till jobb och som rustar människor med kunskap. Vänsterpartiet vill återupprätta arbetslöshetsförsäkringen. Vänsterpartiet vill också avskaffa RUT-avdraget och i stället förbättra vardagen för alla dem som arbetar kvällar, nätter och helger genom att använda dessa pengar till att skapa platser inom barnomsorgen på obekvämt arbetstid.

I motsättning till dessa reformer står regeringens ensidiga skattesänkarpolitik. I och med den minskar möjligheterna att satsa på en bättre och utbyggd välfärd och en rättvis fördelning av ekonomiska resurser. Målsättningen med Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden, öka jämlikheten och jämställdheten och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Då behövs större skatteintäkter än i dag. Vänsterpartiet tar därför steg mot ett skattesystem byggt på principen skatt efter bärkraft.

Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning är en del av partiets budgetalternativ som en helhet. Vänsterpartiet vill se följande inriktning av politiken inom utgiftsområdet.

Vänsterpartiet vill att Skolverket ska fördela ett nytt bidrag om 1 miljard kronor årligen från 2012 som innebär en satsning på ökat stöd till de elever och skolor som har störst behov av hjälp för att kunna nå målen och få den kunskap som de har rätt till. Skolverket ska få i uppdrag att skyndsamt ta fram allmänna råd om hur kommunerna ska fördela pengar till skolorna beroende på elevernas bakgrund och behov. Utgångspunkten bör vara det uppdrag om en fördjupad studie av hur kommunerna fördelar sina resurser till kommunala grundskolor som Skolverket ska redovisa den 15 december 2011. Resultaten från studien ska ligga till grund för nya riktlinjer för Skolverkets resursfördelning som kan tillämpas vid fördelningen av den s.k. skolmiljarden.

Vidare vill Vänsterpartiet att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ökas med 50 miljoner kronor för att höja kvaliteten i skolbespisningarna och med 2 miljoner kronor för att alla grund- och gymnasieskolor ska erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor fr.o.m. årskurs 7. För att alla grundskolor ska erbjuda eleverna frukost i skolan vill Vänsterpartiet att anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* tillförs 800 miljoner kronor mer än i regeringens förslag.

Vänsterpartiet vill införa en skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid och föreslår därför att anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet* höjs med 1 850 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Vänsterpartiet vill också öka personaltätheten och minska gruppstorlekarna på fritidshemmen och föreslår därför en ytterligare höjning av anslaget med 750 miljoner kronor. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 2 600 miljoner kronor 2012.

Anslaget till vuxenutbildningen bör öka med 967 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Vänsterpartiet vill satsa på fler utbildningsplatser för att öka såväl sysselsättningen som människors kunskaper. I förhållande till regeringens förslag blir det drygt 25 000 fler platser på komvux och 5 000 fler platser på yrkeshögskolan 2012.

Vänsterpartiet vill öka antalet högskoleplatser som en följd av satsningen för att öka sysselsättningen och utbildningsnivån med 10 000 platser på högskolor och universitet till en kostnad om 700 miljoner kronor.

Vänsterpartiet föreslår även förlängd utbildning för förskollärare och fritidspedagoger. Denna satsning motsvarar 2 000 nya platser till en kostnad om 170 miljoner kronor. Det blir totalt 12 000 fler högskoleplatser 2012. För att höja kvaliteten i högskolan vill Vänsterpartiet bl.a. öka undervisningstiden i högskolan och avsätter 1,3 miljarder kronor för denna åtgärd samt förstärka studentinflytandet genom att anvisa 95 miljoner kronor.

De ekonomiska villkoren för forskarstuderande bör förbättras. Stipendier bör förbjudas som studiefinansieringsform inom forskarutbildningen. Därigenom ökar kostnaderna för högskolorna med 30 miljoner kronor per år. Införandet av fler doktorandtjänster kostar 120 miljoner kronor per år.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:1 Budgetpropositionen för 2012 utgiftsområde 16:

1. Riksdagen godkänner målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (avsnitt 2.3).
2. Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om grunderna för statligt ekonomiskt stöd till utbildning i teckenspråk för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation inte längre ska gälla (avsnitt 5.3).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 8.1.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 312 000 000 kronor 2013–2015 (avsnitt 8.1.5).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2013 (avsnitt 8.1.6).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 401 000 000 kronor 2013–2015 (avsnitt 8.1.10).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till yrkes-högskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2013–2018 (avsnitt 8.1.15).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m. besluta om stöd för studerande med funktionshinder vid folk-högskolor, universitet och högskolor som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 kronor 2013 (avsnitt 8.1.16).

9. Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för social forskning inte längre ska gälla (avsnitt 8.2.10).
10. Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om Institutet för fortbildning av journalister inte längre ska gälla (avsnitt 8.2.23).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2013–2015 (avsnitt 8.2.70).
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 500 000 000 kronor 2013–2017 (avsnitt 8.3.1).
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 besluta om kapitaltillskott på högst 300 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB (avsnitt 8.3.1).
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 och 2013 besluta om medlemskap i vissa konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om finansiering av årliga medlemsavgifter till konsortierna (avsnitt 8.3.1).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 873 000 000 kronor 2013–2017 (avsnitt 8.3.2).
16. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 910 000 000 kronor 2013–2022 (avsnitt 8.3.4).
17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor 2013–2022 (avsnitt 8.3.6).
18. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapitaltillskott på högst 19 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor (avsnitt 8.3.13).
19. Riksdagen anvisar för budgetåret 2012 anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i enlighet med uppställningen i propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Fi241 av Gustav Fridolin m.fl. (MP):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ett program för ökad kvalitet i grundskolan.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ett utökat program för kompetens-, karriär- och löneutveckling för lärare.

2011/12:Fi242 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar med fokus på utbildning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utökad satsning på yrkeshögskolan.

2011/12:Ub280 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en annan fördelning av de 440 miljoner kronor som återkallats från lärosätena i syfte att öka antalet platser vid Örebro teologiska högskola.

2011/12:Ub283 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka stödet till Myndigheten för yrkeshögskolan.

2011/12:Ub284 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om feministiskt självförsvar för alla flickor från årskurs 7.

2011/12:Ub285 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förlängning av vissa lärarexamina.

2011/12:Ub286 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktlinjer för fördelning av pengar till skolan.

2011/12:Ub288 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket bör få i uppdrag att kartlägga personalens utbildningsbakgrund och utbildningsbehov i skolbespisningarna.

2011/12:Ub353 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stipendier som studiefinansiering inom forskarutbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om doktorandtjänster.

2011/12:Ub457 av Mikael Damberg m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbildningspolitiskt mål för grundskolan.

2011/12:Ub458 av Mikael Damberg m.fl. (S):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens.

2011/12:Ub459 av Mikael Damberg m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett nytt kunskapslyft.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler platser inom vuxenutbildningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler platser inom yrkeshögskolan.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för unga.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att gå en korttidsutbildning parallellt med sitt arbete eller en annan branschspecifik utbildning.

2011/12:Ub460 av Mikael Damberg m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre mål för andelen unga med högre utbildning.

2011/12:Ub473 av Mikael Damberg m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställning:

Tabellen återfinns i motionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiska mål för grundskola, gymnasiekompetens och högre utbildning.
4. Riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 362 000 000 kr 2013–2015.
5. Riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 951 000 000 kr 2013–2015.
6. Riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning besluta om bidrag till yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 560 000 000 kr.

2011/12:Ub476 av Lars Ohly m.fl. (V):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställning:

Tabellen återfinns i motionen.

2011/12:Ub488 av Richard Jomshof och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka anslaget till utbildningsplatser för läkare, utöver regeringens satsning på området.

2011/12:Ub494 av Jabar Amin m.fl. (MP):

2. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställning:

Tabellen återfinns i motionen.

2011/12:Ub495 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en målsättning om genomsnittlig lärarledd tid för alla studenter om minst 10 timmar i grundutbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tio veckors praktik för alla studenter på minst kandidatnivå.

2011/12:Ub509 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade anslag till den högre utbildningen.

2011/12:Ub516 av Richard Jomshof och Kent Ekeröth (båda SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska avsätta 500 miljoner kronor åren 2012–2015 för att därigenom öka skolornas möjligheter att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska avsätta 1 150 miljarder kronor åren 2012–2015 i syfte att genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer.

2011/12:Ub521 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning 3 876 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit för budgetåret 2012 eller således 58 352 000 000 kr.

Tabellen återfinns i motionen.

2011/12:MJ336 av Helena Leander (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka anslagen till forskningen om alternativ till djurförsök.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionens förslag

Förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 16
Utbildning och universitetsforskning*Tusental kronor*

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
			S	MP	SD	V
1:1	Statens skolverk	375 996				+1 000 000
1:2	Statens skolinspektion	350 957				
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	689 471		+3 000		
1:4	Sameskolstyrelsen	26 964				
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	856 676	+50 000	+798 000		+52 000
1:6	Särskilda insatser inom skolområdet	443 267		+200 000		+800 000
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 660 000				+2 600 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	141 453		+100 000		
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	102 340				
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	502 500	+550 000			
1:11	Förstärkning av basfärdigheter	250 000				
1:12	Bidrag till vissa studier	15 525				
1:13	Myndigheten för yrkeshögskolan	101 884	+5 000	+5 000	+500 000	
1:14	Utveckling av vuxenutbildning m.m.	8 856				
1:15	Statligt stöd till vuxenutbildning	2 251 849	+1 659 500	+355 000	+396 000	+967 000
1:16	Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.	147 218				
2:1	Högskoleverket	176 984	+915 100			
2:2	Verket för högskoleservice	22 166				

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
		S	MP	SD	V
2:3	Uppsala universitet: Grundut- bildning	1 336	387		
2:4	Uppsala universitet: Forsk- ning och forskarutbildning	1 833	236		
2:5	Lunds universitet: Grundut- bildning	1 763	735		
2:6	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 886	895		
2:7	Göteborgs universitet: Grund- utbildning	1 788	883		
2:8	Göteborgs universitet: Forsk- ning och forskarutbildning	1 362	281		
2:9	Stockholms universitet: Grundutbildning	1 536	397		
2:10	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbild- ning	1 430	122		
2:11	Umeå universitet: Grundut- bildning	1 197	086		
2:12	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	986	957		
2:13	Linköpings universitet: Grundutbildning	1 318	889		
2:14	Linköpings universitet: Forsk- ning och forskarutbildning	742	912		
2:15	Karolinska institutet: Grund- utbildning	589	150		
2:16	Karolinska institutet: Forsk- ning och forskarutbildning	1 307	185		
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	1 036	512		
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbild- ning	1 106	317		
2:19	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	608	676		
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbild- ning	338	492		
2:21	Karlstads universitet: Grund- utbildning	561	762		
2:22	Karlstads universitet: Forsk- ning och forskarutbildning	193	655		

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
		S	MP	SD	V
2:23	Linnéuniversitetet: Grundut- bildning	945	490		
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	274	309		
2:25	Örebro universitet: Grundut- bildning	645	704		
2:26	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	214	871		
2:27	Mittuniversitetet: Grundut- bildning	509	725		
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	197	272		
2:29	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	269	544		
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbild- ning	82	504		
2:31	Malmö högskola: Grundut- bildning	791	745		
2:32	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	104	104		
2:33	Mälardalens högskola: Grund- utbildning	566	493		
2:34	Mälardalens högskola: Forsk- ning och forskarutbildning	77	864		
2:35	Dans- och cirkushögskolan: Grundutbildning	51	959		
2:36	Dans- och cirkushögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	5	605		
2:37	Stockholms dramatiska hög- skola: Grundutbildning	111	396		
2:38	Stockholms dramatiska hög- skola: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklings- arbete	10	580		
2:39	Gymnastik- och idrottshög- skolan: Grundutbildning	87	623		
2:40	Gymnastik- och idrottshög- skolan: Forskning och fors- karutbildning	25	180		
2:41	Högskolan i Borås: Grundut- bildning	430	688		

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
		S	MP	SD	V
2:42	Högskolan i Borås: Forskning och forskarutbildning	53	347		
2:43	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	393	184		
2:44	Högskolan Dalarna: Forskning och forskarutbildning	53	531		
2:45	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	125	743		
2:46	Högskolan på Gotland: Forskning och forskarutbildning	20	426		
2:47	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	411	805		
2:48	Högskolan i Gävle: Forskning och forskarutbildning	82	347		
2:49	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	349	306		
2:50	Högskolan i Halmstad: Forskning och forskarutbildning	52	564		
2:51	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	341	018		
2:52	Högskolan i Kristianstad: Forskning och forskarutbildning	45	777		
2:53	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	306	704		
2:54	Högskolan i Skövde: Forskning och forskarutbildning	38	781		
2:55	Högskolan Väst: Grundutbildning	312	518		
2:56	Högskolan Väst: Forskning och forskarutbildning	38	778		
2:57	Konstfack: Grundutbildning	144	194		
2:58	Konstfack: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7	514		
2:59	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	58	956		
2:60	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4	301		
2:61	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	118	592		

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
		S	MP	SD	V
2:62	Kung. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7 604			
2:63	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	17 288			
2:64	Operahögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 782			
2:65	Södertörns högskola: Grundutbildning	350 043			
2:66	Södertörns högskola: Forskning och forskarutbildning	39 934			
2:67	Försvarshögskolan: Grundutbildning	22 922			
2:68	Försvarshögskolan: Forskning och forskarutbildning	8 517			
2:69	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	2 762 568			
2:70	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	637 392	+950 000		+2 415 000
2:71	Särskilda åtaganden för universitet och högskolor	358 749			
2:72	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 224 440			
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	4 654 292	+15 000		
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	260 061			
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	117 031			
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	270 177		+80 000	
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	25 830			
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309			
3:7	Institutet för rymdfysik	48 272			
3:8	Kungl. biblioteket	331 542			
3:9	Polarforskningssekreteriatet	37 378			
3:10	Sunet	43 291			
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	9 131			

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen				
		S	MP	SD	V	
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	39 847				
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	132 435				
4:1	Internationella programkontoret för utbildningsområdet	58 124				
4:2	Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	30 886				
4:3	Kostnader för Svenska Unesco-rådet	8 551				
4:4	Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	12 210				
99:1	Grundbultsambitionen			+2 200 000*		
99:2	Fler läkarplatser			+100 000		
99:3	Ökade forskningsanslag			+100 000		
99:4	Kunskapslyft i svenska			+100 000		
99:5	Matreform			+100 000		
99:6	Trygghet i skolan			+200 000		
99:7	Antimobbningssatsning			+50 000		
99:8	Satsning på studievägledning			+50 000		
Summa för utgiftsområdet		54 476 283	+3 179 600	+2 426 000	+3 876 000*	+7 834 000

* SD 99:1 Grundbultsambitionen samt Summa för utgiftsområdet. SD föreslår i sin kommittémotion 2011/12:Ub521 om utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att 2,2 miljarder kronor anvisas till ett nytt anslag Grundbultsambitionen. Sverigedemokraternas företrädare har dock under ärendets beredning i utskottet meddelat att 700 miljoner kronor ska anslås år 2012 och att satsningen sprids ut under följande år (1,5 miljarder kronor år 2013, 3,0 miljarder kronor år 2014 och 3,5 miljarder kronor år 2015). Därmed ökar SD anslagen inom utgiftsområdet för 2012 med 2,376 miljarder kronor och inte 3,876 miljarder kronor som anges i motionen.

BILAGA 3

Utskottets anslagsförslag

Utskottets förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag. Företrädarna för S, MP, SD och V har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttrandena 1–4).

Tusental kronor

Ramanslag	Utskottets förslag
1:1 Statens skolverk	375 996
1:2 Statens skolinspektion	350 957
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	689 471
1:4 Sameskolstyrelsen	26 964
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	856 676
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	443 267
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 660 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	141 453
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	102 340
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	502 500
1:11 Förstärkning av basfärdigheter	250 000
1:12 Bidrag till vissa studier	15 525
1:13 Myndigheten för yrkeshögskolan	101 884
1:14 Utveckling av vuxenutbildning m.m.	8 856
1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 251 849
1:16 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom utbildningsområdet m.m.	147 218
2:1 Högskoleverket	176 984
2:2 Verket för högskoleservice	22 166
2:3 Uppsala universitet: Grundutbildning	1 336 387
2:4 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	1 833 236
2:5 Lunds universitet: Grundutbildning	1 763 735
2:6 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 886 895
2:7 Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 788 883
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	1 362 281

Ramanslag	Utskottets förslag	
2:9	Stockholms universitet: Grundutbildning	1 536 397
2:10	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	1 430 122
2:11	Umeå universitet: Grundutbildning	1 197 086
2:12	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	986 957
2:13	Linköpings universitet: Grundutbildning	1 318 889
2:14	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	742 912
2:15	Karolinska institutet: Grundutbildning	589 150
2:16	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	1 307 185
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	1 036 512
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	1 106 317
2:19	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	608 676
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	338 492
2:21	Karlstads universitet: Grundutbildning	561 762
2:22	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	193 655
2:23	Linnéuniversitetet: Grundutbildning	945 490
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	274 309
2:25	Örebro universitet: Grundutbildning	645 704
2:26	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	214 871
2:27	Mittuniversitetet: Grundutbildning	509 725
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	197 272
2:29	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	269 544
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	82 504
2:31	Malmö högskola: Grundutbildning	791 745
2:32	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	104 104
2:33	Mälardalens högskola: Grundutbildning	566 493
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	77 864
2:35	Dans- och cirkushögskolan: Grundutbildning	51 959
2:36	Dans- och cirkushögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	5 605

Ramanslag	Utskottets förslag
2:37 Stockholms dramatiska högskola: Grundut- bildning	111 396
2:38 Stockholms dramatiska högskola: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	10 580
2:39 Gymnastik- och idrottshögskolan: Grundut- bildning	87 623
2:40 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och forskarutbildning	25 180
2:41 Högskolan i Borås: Grundutbildning	430 688
2:42 Högskolan i Borås: Forskning och forskarut- bildning	53 347
2:43 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	393 184
2:44 Högskolan Dalarna: Forskning och forskar- utbildning	53 531
2:45 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	125 743
2:46 Högskolan på Gotland: Forskning och fors- karutbildning	20 426
2:47 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	411 805
2:48 Högskolan i Gävle: Forskning och forskar- utbildning	82 347
2:49 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	349 306
2:50 Högskolan i Halmstad: Forskning och fors- karutbildning	52 564
2:51 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	341 018
2:52 Högskolan i Kristianstad: Forskning och forskarutbildning	45 777
2:53 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	306 704
2:54 Högskolan i Skövde: Forskning och forskar- utbildning	38 781
2:55 Högskolan Väst: Grundutbildning	312 518
2:56 Högskolan Väst: Forskning och forskarut- bildning	38 778
2:57 Konstfack: Grundutbildning	144 194
2:58 Konstfack: Konstnärlig forskning och konst- närligt utvecklingsarbete	7 514
2:59 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	58 956
2:60 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forsk- ning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 301
2:61 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grund- utbildning	118 592

Ramanslag	Utskottets förslag
2:62 Kung. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7 604
2:63 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	17 288
2:64 Operahögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 782
2:65 Södertörns högskola: Grundutbildning	350 043
2:66 Södertörns högskola: Forskning och forskarutbildning	39 934
2:67 Försvarshögskolan: Grundutbildning	22 922
2:68 Försvarshögskolan: Forskning och forskarutbildning	8 517
2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	2 762 568
2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	637 392
2:71 Särskilda åtaganden för universitet och högskolor	358 749
2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 224 440
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	4 654 292
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	260 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	117 031
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	270 177
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	25 830
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309
3:7 Institutet för rymdfysik	48 272
3:8 Kungl. Biblioteket	331 542
3:9 Polarforskningssektariatet	37 378
3:10 Sunet	43 291
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	9 131
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	39 847
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	132 435
4:1 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	58 124
4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	30 886
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	8 551

Ramanslag	Utskottets förslag
4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	12 210
Summa för utgiftsområdet	54 476 283

BILAGA 4

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16

Utbildningsutskottet beslutade den 19 maj 2011 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp som har bestått av Betty Malmberg (M), ordförande, Tina Acketoft (FP), Ulrika Carlsson (C), Yvonne Andersson (KD), Caroline Helmersson Olsson (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Richard Jomshof (SD). Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom Riksdagsförvaltningen av utvärderings- och forskningsfunktionen vid riksdagens utredningstjänst och utbildningsutskottets kansli.

I denna promemoria redovisas den del som avser utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. I promemorian behandlas regeringens mål för 2012 och resultatredovisningen för 2010 i budgetpropositionen för 2012. Regeringens beskrivning av politikens inriktning och budgetförslag i propositionen behandlas inte. Inom utgiftsområdet görs också en närmare uppföljning av regeringens redovisning i propositionen av lärarutbildningen och beslutet att införa en lärarlegitimation. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till utbildningsutskottet.

Sammanfattning

Från och med den 1 januari 2011 gäller enligt regeringsformen att varje utskott ska följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom utskottets beredningsområde. Utbildningsutskottet beslutade i maj 2011 att inleda ett arbete med uppföljning och utvärdering av budgetpropositionen.

Syftet med detta arbete har varit att fördjupa beredningsunderlaget för utgiftsområde 16 inför utskottets kommande behandling av budgetpropositioner och därmed förbättra möjligheten för utskottet att få nödvändig information för sina ställningstaganden. I ett längre perspektiv är syftet att utveckla utskottets arbete med uppföljning och utvärdering av målpuppfyllelsen inom utskottets ansvarsområde. Detta kan i sin tur ligga till grund för en vidareutvecklad dialog med regeringen i dessa frågor. Vidare redogör gruppen för vilken statistik och analys som regeringen redovisar för lärarutbildningen och lärarlegitimationen så att utskottet i framtiden ska kunna följa upp och utvärdera resultaten av de båda reformerna.

I kapitel 1 beskrivs utskottets arbete med uppföljning och utvärdering samt regeringens resultatredovisning till riksdagen.

Kapitel 2 beskriver regeringens mål för utgiftsområdet. Inledningsvis beskrivs strukturen för regeringens förslag till mål för 2012 och val av delmål och indikatorer för barn- och ungdomsutbildningen, vuxenutbildningen, universitet och högskolor samt forskningen. Kapitlet avslutas med uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning av strukturen för mål och delmål samt val av indikatorer.

I kapitel 3 redogör gruppen för resultatredovisningen för 2010 uppdelat på utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet, resultatredovisningens indelning, nationella styrdokument och EU-mål, regeringens resultatindikatorer, regeringens analys och slutsatser för utgiftsområdet samt regeringens sammanfattande resultatbedömning. Kapitlet avslutas med uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning när det gäller resultatredovisningens struktur och innehåll.

I kapitel 4 redogör gruppen för regeringens redovisning av lärarutbildningen och lärarlegitimationen i budgetpropositionen för 2012 samt Högskoleverkets och Skolverkets statistikansvar för dessa frågor. Avslutningsvis redovisas uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning av statistikuppgifter för att kunna följa den nya lärarutbildningen och införandet av en lärarlegitimation för lärare och förskollärare.

Kapitel 5 innehåller en uppräknig av de indikatorer som regeringen använder i sin resultatredovisning för utgiftsområdet.

1 Bakgrund

1.1 Utskottens arbete med uppföljning och utvärdering

Utskottens uppgift att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom respektive ämnesområde har fr.o.m. den 1 januari 2011 förts in i regeringsformen (4 kap. 8 § RF)¹, vilket markerar den vikt som läggs vid denna uppgift som sedan 2003 är reglerad i 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

Riksdagens riktlinjer

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för utskottens arbete med uppföljning och utvärdering.² Av riktlinjerna framgår att riksdagen är en central länk i styrkedjan, både när det gäller den ekonomiska styrningen och regelstyrningen. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten, bl.a. huruvida resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottens arbete med uppföljning och utvär-

¹ Prop. 2009/10:80, bet. 2009/10:KU19, rskr. 2009/10:304 och bet. 2010/11:KU4, rskr. 2010/11:21.

² Försl. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273–276; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335.

dering är ett sätt att få sådan resultatinformation och stärka kopplingen till riksdagens beslut om lagstiftning och budget. Uppföljning och utvärdering bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete.

Utskottens arbete

Riksdagens utskott arbetar sedan flera år på olika sätt och i olika utsträckning med uppföljning och utvärdering. I en del utskott finns särskilda uppföljnings- och utvärderingsgrupper där riksdagsledamöter från samtliga partier ingår. Sådana grupper kan t.ex. lämna en uppföljningsrapport till utskottet med bedömningar och slutsatser. Uppföljningarna behandlas normalt i de betänkanden som utskotten tar fram med anledning av t.ex. en proposition.

Utskotten kan göra dels fördjupade uppföljningar och utvärderingar, dels löpande uppföljningar och utvärderingar. En form av löpande uppföljning är att utskottet som en del i beredningen av regeringens årliga resultatredovisning i budgetpropositionen gör en uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för det aktuella utgiftsområdet. Ett exempel är miljö- och jordbruksutskottet som i sina budgetbetänkanden bl.a. har framhållit vikten av en tydlig och klar struktur för resultatredovisningen till riksdagen som ett resultat av sina uppföljningar. Ett annat exempel är finansutskottet som i olika betänkanden har framfört generella synpunkter på brister i resultatinformationen som inte direkt avser ett enskilt utgiftsområde.

Utbildningsutskottets arbete

Utbildningsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2011 att inrätta en styrgrupp för uppföljning och utvärdering och utsåg Betty Malmberg till gruppens ordförande.³ Styrgruppen sammanträdde den 12 maj 2011 och beslöt att föreslå utskottet att påbörja olika uppföljningsprojekt och förstudier, däribland att under hösten 2011 genomföra en analys av resultatredovisningen i budgetpropositionen. Vid ett sammanträde den 19 maj 2011 beslutade utskottet, i enlighet med styrgruppens förslag, att inleda arbete med uppföljning och utvärdering.⁴

Syftet med analysen av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2012 är att fördjupa beredningsunderlaget inför utskottets kommande behandling av budgetpropositioner och därmed förbättra möjligheterna för utskottet att få nödvändig information för sina ställningstaganden. I ett längre perspektiv är syftet att utveckla utskottets arbete med uppföljning och utvärdering av måluppfyllelsen inom utskottets ansvarsområde. Detta kan i sin tur ligga till grund för en vidareutvecklad dialog med regeringen i dessa frågor.

³ Prot. utskottssammanträde 2010/11:27, utbildningsutskottet 2011-04-28.

⁴ Prot. utskottssammanträde 2010/11:31, utbildningsutskottet 2011-05-19.

Utskottet har vidare begärt en redogörelse för vilken statistik och analys som regeringen redovisar för lärarutbildningen och lärarlegitimationen. För att i framtiden kunna följa upp och utvärdera resultaten av de reformer som rör lärarutbildningen och beslutet att införa lärarlegitimation är det värdefullt att kartlägga vilka uppgifter som redovisas i årets budgetproposition. Med denna kunskap som utgångspunkt kan utskottet lättare identifiera för vilka områden som det vore värdefullt om kompletterande statistik och kompletterande uppgifter kunde tas fram.

1.2 Regeringens resultatredovisning till riksdagen

Alltsedan mål- och resultatstyrningen infördes i statsförvaltningen har en dialog pågått mellan riksdagen och regeringen om hur styrningen bör utvecklas. Riksdagen har konsekvent frågat efter en nära koppling mellan budgetförslaget och de resultat som uppnåtts, att målen ska vara mätbara och uppföljningsbara, att resultatredovisningen ska följa budgetens indelning samt att resultatredovisningarna ska innehålla tidsserier och resultatindikatorer.

I den tidigare lagen (1996:1059) om statsbudgeten var bestämmelsen om regeringens redovisning av mål och resultat allmänt hållen och lämnade öppet bl.a. för i vilken form resultatredovisningen skulle ske och vilken instans som skulle besluta om målen:

2 § Regeringen skall för riksdagen redovisa de mål som åsyftas och de resultat som uppnåtts på olika verksamhetsområden.

Bestämmelsen om regeringens resultatredovisning har preciserats i 10 kap. i den nya budgetlag (2011:203) som trädde i kraft den 1 april 2011⁵:

3 § Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

I propositionen om den nya budgetlagen (prop. 2010/11:40) ansåg regeringen att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål och att dessa mål bör underställas riksdagen för beslut. De mål som föreslås bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. I budgetpropositionen bör det således ingå mål för alla utgiftsområden som är beslutade av riksdagen. Enligt den utredning som föregick propositionen kan målen ha beslutats med anledning av förslag i särpropositioner (SOU 2010:18 s. 224).

Vidare menade regeringen att budgetpropositionen bör vara det naturliga dokumentet för den löpande redovisningen av mål och resultat. Det är viktigt att det finns en koppling mellan budgetförslaget och redovisningen av mål och resultat. Med uppnådda resultat avses enligt regeringen i första

⁵ Prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14, rskr. 2010/11:177–178.

hand de resultat som har uppnåtts genom statens verksamhet och resursinsatser. Det är således effekterna av statens verksamhet och de bidrag som insatserna inneburit som bör redovisas i förhållande till de mål riksdagen har beslutat om. Enligt regeringen är det inte enbart den anslagsfinansierade delen av verksamheten som är av intresse.

Regeringen menade vidare att resultatinformationen bör knytas till de beslut som riksdagen fattar och att det är en fördel om grunderna för resultatinformationen är stabila över tiden. När det gäller riksdagens efterfrågan om ett klargörande av hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut ansåg regeringen att detta inte bör regleras i lag, utan att det bör finnas utrymme för regeringen och riksdagen att utveckla verksamhetsanpassade former för detta över tiden.

1.3 Om begreppen mål och resultat

Både mål och resultat kan avse olika saker och finnas på olika nivåer. Man kan tala om mål och resultat i relation till den enskilda skoleleven, men man kan också använda samma termer när man talar om t.ex. grundskolan i stort. Mål kan avse omfattningen av en viss verksamhet eller dess kvalitet. Många mål är av övergripande karaktär och uttrycks i portalparagrafer i lagar, internationella överenskommelser eller mål på utgiftsområdesnivå. Dessa mål ger oftast uttryck för politiska viljeinriktningar.

Med *effekter* avses i denna promemoria en förändring som inträffar till följd av en vidtagen åtgärd och som annars inte skulle ha inträffat. *Mål* är ett önskat framtida tillstånd.⁶ Med *resultat* avses utfall i förhållande till ett mål, dvs. grad av måluppfyllelse. En *indikator* kan beskrivas som ett mått på någon aspekt i ett mål. Den ger en indikation på något som är av betydelse för att uppnå målet. Den operationaliserar målet, är mätbar och kan följas över tid. Den kan ligga till grund för uppföljning av målet samt bedömning av måluppfyllelsen (resultatet) och olika insatser för att nå målet.

2 Mål för utgiftsområdet

2.1 Regeringens förslag till mål för 2012

Tidigare mål för politikområden

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 som mål för utbildningspolitiken att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa

⁶ Definitionerna är hämtade från Ekonomistyrningsverket 2011:9.

och som mål för forskningspolitiken att Sverige ska vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet.⁷ Målen godkändes av riksdagen⁸ och låg fast t.o.m. budgetåret 2009.

Regeringen anmälde i 2008 års ekonomiska vårproposition att den dåvarande verksamhetsstrukturen av statsbudgeten med politik- och verksamhetsområden borde utgå fr.o.m. budgetåret 2009.⁹ Med anledning av förslaget om ändrad verksamhetsstruktur föreslog regeringen att de dåvarande målen för utbildningspolitik och forskningspolitik skulle upphöra att gälla. Riksdagen beslutade enligt detta och följaktligen utgick målen för de två politikområdena ur budgetpropositionerna för 2010 och 2011.

Mål för utgiftsområdet för 2012

I enlighet med budgetlagen (2011:203) ska en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten lämnas i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. I årets budgetproposition föreslår regeringen därför att ett mål beslutas för utgiftsområde 16 (avsnitt 2.3 Mål för utgiftsområdet). Regeringens förslag till mål lyder:

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.

Under varje verksamhetsområde i budgetpropositionen redovisas regeringens val av delmål och indikatorer som kommer att ligga till grund för regeringens bedömning av måluppfyllelsen.¹⁰

2.2 Regeringens val av delmål och indikatorer

Barn- och ungdomsutbildning

För barn- och ungdomsutbildningen vill regeringen att följande delmål ska gälla:

Svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt.¹¹

Regeringen redovisar ett antal indikatorer för barn- och ungdomsutbildningen som ska redovisas i kommande års budgetpropositioner för att följa graden av måluppfyllelse:

- Deltagande i förskola.
- Resultat på nationella prov, betyg, meritvärden, nationella utvärderingar och internationella studier.

⁷ Prop. 2000/01:1.

⁸ Bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99.

⁹ Prop. 2007/08:100.

¹⁰ Prop. 2011/12:1 Utgiftsområde 16 s. 27.

¹¹ Prop. 2011/12:1 Utgiftsområde 16 s. 77.

- Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program.
- Andel elever i gymnasieskolan som fullföljt gymnasieskolan och fått grundläggande behörighet alternativt slutbetyg inom 3 år.
- Överströmning från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program i gymnasieskolan.
- EU-målsindikatorn om fullföljd gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–24 år.
- Lärares behörighet.

Vuxenutbildning

Regeringen lyfter fram riksdagens beslut 2001 om att målet för den samlade vuxenutbildningen är att alla vuxna ska beredas möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.¹²

Måluppfyllelsen ska följas upp med hjälp av ett antal indikatorer. Regeringen listar följande indikatorer för vuxenutbildningen:

- **Förutsättningar** för verksamheten som inkluderar elever/studerande (t.ex. antal, utbildningsbakgrund, ålder, kön), lärare (t.ex. kompetens) och kostnader.
- **Resultat**, vilket inkluderar kursdeltagarnas studieresultat, andel i arbete, eget företagande eller studier efter avslutad utbildning.
- **Analys** av utbildningens kvalitet i relation till dess mål och syften.

Universitet och högskolor

Regeringen skriver att målet för delområdet är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.

Måluppfyllelsen bedöms genom att man följer utvecklingen för ett antal indikatorer som bedöms vara viktiga för att utbildning och forskning bedrivs med hög kvalitet och effektivitet. Indikatorerna som lyfts fram är bl.a.

- Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar och beslut om tillstånd att utfärda examina
- andelen disputerade lärare
- prestationsgrad
- genomströmning i utbildning på forskarnivå
- vetenskaplig produktion och förmågan att attrahera externa medel för forskning.

¹² Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229–230).

Forskning

Regeringen skriver att följande ska gälla för området forskning inom utgiftsområde 16:

Målet för området är att Sveriges ställning som forskningsnation ska stärkas och därmed stärks den svenska konkurrenskraften och kunskapsförsörjningen. Forskningen ska vara av hög internationell kvalitet.¹³

Vidare ska, enligt regeringen, de totala investeringarna i FoU uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.¹⁴ Regeringen beskriver i forskningsavsnittet inga specifika indikatorer som ska användas för att följa resultatutvecklingen.

2.3 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

Mål och delmål

Målstrukturen

I budgetpropositionen föreslår regeringen ett mål för utgiftsområde 16 och redogör för sina delmål för verksamhetsområdena inom utgiftsområdet (barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, universitet och högskolor samt forskning), se sammanfattning i tabell 1.

Tabell 1 Sammanfattning av regeringens förslag till mål och val av delmål för utgiftsområde 16

Mål	Utgiftsområde 16			
	Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.			
Delmål	Barn- och ungdomsutbildning	Vuxenutbildning	Universitet och högskolor	Forskning
	Svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt.	Alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.	Utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.	Sveriges ställning som forskningsnation ska stärkas och därmed stärks den svenska konkurrenskraften och kunskapsförsörjningen. Forskningen ska vara av hög internationell kvalitet.

Källa: Egen bearbetning.

¹³ Ibid, s. 135.

¹⁴ Prop. 2010/2011:100.

Gruppen inser att det är svårt att ge en överblick över målstrukturen inom utgiftsområdet. Utöver målet för utgiftsområdet och delmålen för verksamhetsområdena finns, som framgår i budgetpropositionen, mål för verksamheterna som fastställts i lagar och andra författningar. Därutöver tillkommer de mål som uppställts av EU. För att öka förståelsen vore det ändå värdefullt, menar gruppen, att få en beskrivning av målstrukturen och regeringens syn på hur målen förhåller sig till varandra (prioritetsordning, eventuella målkonflikter, etc.) liksom på innebörden av att vissa delmål och verksamhetsmål är lagbundna eller bundna med riksdagen sedan tidigare.

Delmål och indikatorer kommer, enligt regeringen, att ligga till grund för regeringens granskning av måluppfyllelsen. Regeringen redovisar emellertid inte hur mål, delmål och indikatorer relaterar till varandra eller hur det till riksdagen föreslagna övergripande målet för utgiftsområde 16 kommer att följas upp och redovisas för riksdagen. Gruppen menar att det vore värdefullt att i kommande års budgetpropositioner få en samlad redovisning på utgiftsområdesnivå och regeringens syn på resultaten och uppfyllelsen av både mål och delmål inom utgiftsområdet.

Varierande huvudmannaskap och finansieringsformer

Regeringen föreslår ett övergripande mål för utgiftsområdet och att det ska göras en återkommande redovisning av de resultat som har nåtts med hjälp av olika statliga insatser. Enligt gruppen är en återkommande rapportering om mål och resultat än mer betydelsefull på grund av det delade huvudmannaskapet mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän för vissa verksamheter. Enligt gruppens bedömning vore det intressant att ta del av regeringens analys av hur det delade huvudmannaskapet och den delade finansieringen påverkar statens styrning och möjligheter att uppfylla målen.

Val av indikatorer

För att kunna bedöma måluppfyllelsen för utgiftsområdet menar gruppen att det är viktigt med relevanta och uppföljningsbara indikatorer för delmålen. Delmålen är på en övergripande nivå och kvalitativt formulerade, vilket enligt gruppen ställer särskilda krav på regeringens arbete med att förmedla i vilken utsträckning som de statliga insatserna genererar önskvärda resultat inom utbildningen och universitetsforskningen. Gruppen kan konstatera att det inte är helt entydigt vilka indikatorer som regeringen avser att följa för delområdena. Det gäller t.ex. vuxenutbildning och universitet och högskolor där ett antal indikatorer lyfts fram, men det är inte en entydig beskrivning då de beskrivs i termer som "t.ex." och "bl.a.", samt forskningsområdet där resultatindikatorer över huvud taget inte omnämns.

Barn- och ungdomsutbildningen

Indikatorerna för barn- och ungdomsutbildningen är relativt få och koncist formulerade, dock omfattas inte all barn- och ungdomsutbildning, t.ex. fritidsverksamhet, specialskola och sameskola, av de föreslagna indikatorerna. Enligt gruppens bedömning framgår det inte om detta är ett medvetet val av regeringen eller om indikatorerna kan komma att kompletteras för att täcka in alla utbildningsformer.

Vidare framkommer att endast en indikator (deltagande i förskola) fokuserar på förskoleverksamheten. Detta innebär enligt gruppen att det kan bli svårt att bedöma verksamhetens kvalitet och hur den utvecklas över tiden. Enligt gruppens mening kan med fördel någon indikator som mäter personalsituationen i förskolan komplettera de föreslagna indikatorerna, t.ex. personalens utbildning eller personaltätheten. Gruppen bedömer att det är viktigt eftersom regeringen 2010 beslutade om förändringar i förskolans läroplan som förtydligade och lade till fler mål för barns språkliga och matematiska utveckling samt för naturvetenskap och teknik i syfte att stärka kvaliteten och det pedagogiska uppdraget.

De föreslagna indikatorerna bedöms av gruppen i huvudsak vara relevanta för att regeringen ska kunna bedöma måluppfyllelsen i framför allt grund- och gymnasieskolan.

Vuxenutbildningen

För vuxenutbildningen beskriver regeringen karaktären på indikatorerna (förutsättningar för verksamheten, resultat av verksamheten och analys av utbildningens kvalitet) och exemplifierar med några indikatorer. Gruppen menar att regeringen bör överväga att återkomma i nästa budgetproposition med ett vidareutvecklat resonemang kring val av indikatorer för uppföljning av måluppfyllelsen för vuxenutbildningen.

Högskoleverksamhet och forskning

Vad gäller området universitet och högskolor är gruppens bedömning att indikatorerna är relevanta för att följa resultatutvecklingen, dock anser gruppen att det är något oklart om regeringen har redogjort för samtliga indikatorer som den avser att använda. När det gäller forskningsområdet finns indikatorn vetenskaplig produktion från området universitet och högskolor, vilket av gruppen bedöms vara ett relevant resultatmått, men regeringen redogör inte explicit för vilka indikatorer som ska användas för delområdet forskning. Gruppen menar att regeringen bör överväga att i nästa års budgetproposition förtydliga vilka indikatorer som ska användas för att följa resultatutvecklingen inom forskningsområdet.

3 Resultatredovisning för 2010

I budgetpropositionen presenterar regeringen en resultatredovisning för varje utgiftsområde. I budgetpropositionen för 2012 ska redovisningen avse 2010 års resultat. Resultatredovisningen ska bidra till en förståelse för motiven till regeringens budgetförslag. Resultaten ska redovisas utifrån de indikatorer eller andra bedömningsgrunder som valts för regeringens bedömning av resultaten inom utgiftsområdet (måluppfyllelsen).

3.1 Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning omfattar 105 anslag (se tabell 2). Dessutom tillkommer ett antal äldre anslag som inte har några budgetpåverkande konsekvenser fr.o.m. innevarande budgetår.

Tabell 2 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 16

Miljoner kronor

Anslag	Utfall 2010	Budget 2011	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning (1:1–1:16)	11 149	11 706	11 097	9 925	9 891	10 298	9 798
Universitet och högskolor (2:1–2:72)	36 050	36 686	36 405	37 921	38 668	39 134	39 810
Forskning (3:1–3:13)	5 396	5 571	5 509	6 521	6 612	6 715	6 861
Vissa gemensamma ändamål (4:1–4:4)	96	105	104	110	111	113	115
Äldreanslag	565	488	478	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 16	53 256	54 556	53 593	54 476	55 283	56 259	56 583

Källa: Prop. 2011/12:1 utg.omr. 16.

De offentliga kostnaderna för området uppgick 2010 till ca 287 miljarder kronor när medel från kommuner och landsting, samt utgifter för studie-stöd (utg.omr. 15), inkluderas. Denna summa ska ställas i relation till det totala anslaget som föreslås uppgå till knappt 55 miljarder kronor för 2012.

Skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet och vuxenutbildning finansieras alltså endast till en mindre del inom utgiftsområdet. Huvuddelen av finansieringen görs med kommunala skattemedel. En delfinansiering görs via de generella statsbidragen till kommunerna (utg.omr. 25) och via

vissa riktade statsbidrag. Huvuddelen av anslagen finansierar högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå vid statliga universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

Därutöver finansieras också yrkeshögskoleutbildningar, kvalificerade yrkeshögskoleutbildningar och vissa kompletterande utbildningar med hjälp av anslaget. Direkta anslag och medel från anslagsfinansierade forskningsråd finansierar forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor. Därutöver sker också en extern finansiering av forskningen, t.ex. från forskningsstiftelser och EU.

3.2 Resultatredovisningens indelning

Resultatredovisningen görs utifrån de olika verksamheter som finns inom utgiftsområdet och delas in i följande huvudrubriker:

- **Barn- och ungdomsutbildning** (förskola, förskoleklass, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet, grundskola, gymnasieskola, specialskola, grundsärskola, sameskola, svensk skola i utlandet)
- **Vuxenutbildning** (kommunal vuxenutbildning [*komvux*], vuxenutbildning för utvecklingsstörda [*särvux*], svenskundervisning för invandrare [*sf7*], utbildning inom yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning, folkbildning¹⁵, vissa kompletterande utbildningar mot enskilda huvudmän)
- **Högskoleverksamhet** (universitet och högskolor med statlig huvudman och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet)¹⁶
- **Forskning** (statlig finansiering av forskning och forskningsmyndigheter)

Därutöver ingår i utgiftsområdet också myndigheter inom skol-, vuxenutbildnings- och högskoleområdet, vissa myndigheter inom forskningsområdet samt medlemsavgifter till internationella organisationer.

3.3 Nationella styrdokument och EU-mål

I budgetpropositionens avsnitt 2.5 Utgiftsområdets styrmedel m.m. beskrivs bl.a. de mål som gäller för de olika verksamheterna inom utgiftsområdet och som fastställs i lagar och andra författningar. Därtill kommer de mål som styr de berörda statliga myndigheternas verksamhet.

- Skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet regleras av skollagen (2010:800), olika skolformsförordningar, läroplaner och andra förordningar.

¹⁵ Folkbildningens anslag redovisas under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

¹⁶ Sveriges lantbruksuniversitet finansieras via utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

- Skollagen från 1985 (1985:100) reglerar kommunal vuxenutbildning, med fokus på utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.¹⁷
- Lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan tillämpas på yrkeshögskolan, medan lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning gäller för kvalificerad yrkesutbildning.
- Universitet och högskolor regleras framför allt av högskolelagen (1992:1434), högskoleförordningen (1993:100) och förordningen (2010:543) om anmälningavgift och studieavgift vid universitet och högskolor. Därtill tillkommer på högskoleområdet en särskild lag för enskilda utbildningsanordnare, lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Lagen hänvisar till vissa krav på utbildningen i högskolelagen.
- Inom området forskningens infrastruktur finns myndigheten Kungliga biblioteket, inklusive verksamheten vid den tidigare myndigheten Statens ljud- och bildarkiv som innebär insamlande, bevarande och tillhandahållande av material enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.¹⁸

EU-gemensamma utbildningsmål

EU:s utbildningsministrar enades 2009 om en fortsättning av utbildningssamarbetet och ett ramverk med strategiska mål för detta fram till 2020. De utbildningspolitiska riktmärken som EU-ländernas utbildningsministrar har enats om rör¹⁹

- andelen 18–24-åringar som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent
- andelen personer i åldern 30–34 år med eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent
- andelen lågpresterande i PISA-testen i läsförståelse, matematik respektive naturvetenskap ska uppgå till högst 15 procent
- andelen barn i åldern fyra år fram till skolstart som går i förskoleverksamhet ska uppgå till minst 95 procent
- andelen vuxna som deltagit i någon form av utbildning de senaste veckorna ska uppgå till minst 15 procent.

¹⁷ Skollagen (2010:800) gäller fr.o.m. den 1 juli 2012 också för dessa verksamheter.

¹⁸ Se s. 35 (avsnitt 3.4 Utgiftsområdets styrmedel m.m.) prop. 2010/11:1 Utgiftsområde 16.

¹⁹ Prop. 2011/12:1 s. 36.

3.4 Regeringens resultatindikatorer

Resultatet av olika insatser redovisas uppdelat mellan olika skolformer och utbildningsnivåer. Ett stort antal indikatorer används inom utgiftsområdet, t.ex. lärartäthet, tillgänglighet, genomsnittskostnaden per barn eller elev, målgrupper, utbildningarnas kvalitet i relation till deras mål och syften, lärarnas kompetens, åstadkomna studieresultat, genomförandegrad, antal deltagare och deltagarnas upplevelse av målpuppfyllelse. Flertalet indikatorer som beskrivs nedan jämförs med motsvarande indikator för föregående år. Kapitel 5 sammanfattar de indikatorer som regeringen redovisar för utgiftsområdet.

För barn- och ungdomsutbildningen finns förutom de resultatmått som redovisas i tabell 3 ett mindre antal resultatmått som är att betrakta som specifika för de olika utbildningsnivåerna. Redovisningen är likartad vad gäller förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass samt specialskola. För grundskolans verksamhet redovisas också resultatmått som mäter t.ex. meritvärden, målpuppfyllelse, behörighet till gymnasieskolan, andelen elever som var berättigade, samt deltog, i modersmålsundervisningen, samt andelen elever som läste ett modernt språk.

Tabell 3 Resultatindikatorer för barn- och ungdomsutbildning

	Förskole- verksam- het	Skol- barns- omsorg	För- skole- klass	Grund- skola	Same- skola ¹	Special- skola	Sär- sko- la ²	Gymna- siesärsko- la	Gymna- sieskola
Andel barn/elever ³	X	X	X	X		X	X	X	X
Antal barn/elever ³	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Personaltäthet	X	X	X	X		X	X	X	X
Genomsnittlig barn-/elevgrupp	X	X							
Antal lärare	X			X	X	X	X		X
Andel högskoleutbildad personal ⁴	X			X		X	X	X	X
Total kostnad/utgift	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Genomsnittskostnad per barn/elev	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Antal verksamheter i kommunerna ⁵	X	X		X				X	

¹Sameskola inklusive förskola, fritidshem etc.

²Särskola – obligatorisk

³Andel barn och elever fördelat på huvudmän, inriktning etc.

⁴Antal barn och elever samt andel med enskild huvudman kopplat till stads- och kommunstorlek.

⁵Andel högskoleutbildad personal inklusive specialpedagogik.

⁶Antal verksamheter (grundskolor, öppna fritidsverksamheter etc.) i landets kommuner.

Källa: Egen bearbetning.

Ett relativt stort antal resultatmått särredovisas för gymnasieskolan. Dessa rör övergången till komvux eller högskolestudier, samt etableringsgrad på arbetsmarknaden. Andra indikatorer mäter studieinriktningen fördelat på program. Vidare redogör flera indikatorer för prestationen i form av t.ex. slutbetyg, genomsnittlig betygspoäng, byte av program, studieuppehåll och avbrott av studierna.

För andra utbildningsnivåer (vuxenutbildning, universitet och högskolor samt forskning) redovisas inte gemensamma indikatorer i samma utsträckning. För eftergymnasial yrkesutbildning m.m. redovisas ett relativt stort antal indikatorer som mäter t.ex. antal sökande och examinerade med arbete ett år efter avslutad utbildning, antal studerande som är födda utomlands samt information om de studerandes ålder. Flera indikatorer mäter integration, med fokus på svenskundervisning för invandrare, t.ex. kommunernas kostnad, kostnaden per heltidsstuderande, antal elever, personaltätthet, andel lärare med högskoleutbildning med pedagogisk inriktning och andel godkända sfi-elever. Relativt många indikatorer fokuserade på profilerade kurser, kulturprogram, studiecirklar och annan gruppverksamhet.

3.5 Regeringens analys och slutsatser

Utifrån de indikatorer som regeringen ansett vara viktiga redovisas nedan ett urval ur regeringens analys och slutsatser.

Barn- och ungdomsutbildning

I sin analys av barn- och ungdomsutbildningen konstaterar regeringen att kunskapsresultaten sjunker, bl.a. minskade det genomsnittliga meritvärdet i grundskolan och andelen behöriga till gymnasieskolan. För första gången på fem år minskade det genomsnittliga meritvärdet i grundskolan, och andelen behöriga till gymnasieskolan uppvisade den lägsta siffran sedan läsåret 1997/98. Gymnasieelevernas betygsresultat, samt andelen elever med slutbetyg, har i princip inte förändrats. En jämförelse mellan gymnasieelevernas slutbetyg och resultat på de nationella proven visar på att det föreligger stora skillnader mellan skolors betygssättning visavi proven.

I syfte att förbättra kunskapsresultaten i skolan har regeringen sjösat en rad reformer och insatser under senare år, t.ex. har Lärarlyftet och Förskolelyftet förstärkts i syfte att bereda lärare och förskolans personal möjlighet till kvalificerad fortbildning och bidrag har utgått till stärkt undervisning i matematik, naturvetenskap och teknik. Andra åtgärder som har vidtagits är t.ex. fler betygssteg, införandet av betyg från årskurs 6 och införandet av en reformerad gymnasieskola från hösten 2011. Regeringen betonar att det vanligtvis dröjer innan resultatet av reformer och insatser kan utläsas. Ett undantag som lyfts fram är införandet av meritpoäng inför ansökan till högskolan som har gett snabbt resultat. Skillnader i resultat mellan olika grupper har, enligt regeringen, visat sig vara bestående över tid. Flera av statens insatser har därför initierats för att hantera detta, t.ex. statsbidrag till sommarskola, förstärkning av basfärdigheterna läsa, skriva och räkna riktat till framför allt svaga elever.

Vuxenutbildning

I sin analys av vuxenutbildningen konstaterar regeringen att kraftfulla insatser har genomförts under 2010 i syfte att öka tillgången till yrkesutbildningar för att möjliggöra att fler kan återvända till arbetsmarknaden med ny eller förstärkt kompetens. Antalet individer som var intresserade av att delta i utbildningar inom yrkeshögskolan översteg kraftigt de medel som fanns tillgängliga. När det gäller kommunernas vuxenutbildning menar regeringen att tillsynen, uppföljningen och utvärderingsarbetet måste förbättras på såväl lokal som nationell nivå. Även den grundläggande vuxenutbildningen och sfi kan förändras så att de fungerar mer effektivt, t.ex. konstateras att genomströmningen är relativt låg för dessa jämfört med andra skolformer. Den gymnasiala vuxenutbildningen har förbättrats så tillvida att framför allt vuxna med minst utbildning har getts företräde till utbildningen, vilket också är det primära urvalskriteriet.

Yrkesvux nådde under 2010 sin största omfattning hittills. Totalt utbildade sig över 30 000 personer under året inom ramen för regeringens tillfälliga satsning. Regeringen konstaterar vidare att söktrycket till yrkeshögskolan är fortsatt högt och att yrkeshögskolan fungerar bra, vilket visas av att andelen studerande som fått ett arbete alternativt startar ett eget arbete efter avslutad utbildning ligger på en hög nivå. Åtgärder krävs emellertid för att öka andelen studerande med utländsk bakgrund i utbildningarna.

Universitet och högskolor

Söktrycket till högskolan nådde rekordnivåer under 2010, men regeringen befarar att expansionen av antalet platser under en lång rad av år har skett på bekostnad av utbildningskvaliteten. Regeringen avser att följa hur det nya kvalitetsutvärderingssystemet fungerar som ett led i att följa hur utbildningarnas resultat utvecklas. Högskoleverkets prövning av examenstillstånd för nya lärarexamina bör, enligt regeringen, leda till att lärarutbildningen håller hög kvalitet.

Sjunkande prestationer och genomströmning inger anledning till oro. En del av den sjunkande prestationsgraden kan förklaras av att allt fler väljer att studera via distanskurser. Dessa kurser har generellt sett lägre resultat än övriga utbildningsformer. Det är därför angeläget att lärosätena vidtar åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Lärosätena bör också utveckla rutiner för att se till att endast aktiva studerande är registrerade på utbildningar. Det är ännu för tidigt att dra några slutsatser av den kvalitetsbaserade fördelningen av forskningsmedel. Regeringen följer emellertid noggrant reformens konsekvenser.

Forskning

Regeringen beskriver i sin analys i kvalitativa termer Vetenskapsrådets arbete, bl.a. dess uppdrag att samordna arbetet med att ta fram underlag inför nästa forsknings- och innovationsproposition, och forskningens infrastruktur, bl.a. den betydelse som konstruktionen av European Spallation Source (ESS) och synkrotronen Max IV kommer att ha för Sveriges och Öresundsregionens utveckling. I övrigt kommenteras den svenska rymdforskningen och att flera mindre företag med inriktning mot rymd uppvisar en positiv utveckling, delvis på grund av den statliga finansieringen. Regeringen betonar betydelsen av att det internationella forskningssamarbetet har ökat. Regeringen anser därför att det är positivt att svenska forskare allt oftare publicerar tillsammans med utländska forskare, liksom att Vetenskapsrådet beviljar fler postdoktorstipendier för forskningsvistelse i utlandet. Avslutningsvis lyfter regeringen fram de svenska framgångarna inom EU:s ramprogram för FoU, vilket bedöms generera betydande resurser till svensk forskning.

EU-mål²⁰

Sverige uppfyller tre av de fem EU-gemensamma målen. De mål som Sverige inte uppfyller är fler 15-åringar med godtagbar baskompetens inom läsning, matematik och naturvetenskap, samt andelen unga som inte har gymnasieutbildning och som inte studerar.

3.6 Regeringens sammanfattande resultatbedömning

Regeringen redovisar ingen samlad bedömning när det gäller graden av måluppfyllelse för utgiftsområdet i budgetpropositionen. I avsnittet Politikens inriktning kommenterar regeringen vissa mål för utbildning och universitetsforskning och huruvida ytterligare åtgärder krävs för att nå dessa mål, dock följer denna redovisning ingen fastlagd målstruktur.

3.7 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

Resultatredovisningens struktur

När det gäller resultatredovisningen vill gruppen framhålla att den är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. För att få en god förståelse och ett relevant beredningsunderlag är det angeläget att resultatredovisningen har en tydlig struktur. Det skulle underlätta riksdagens ställningstagande till förslag om t.ex. ny resurstilldelning eller åtgärder för en

²⁰ Regeringen redovisar svensk utbildning i förhållande till EU-målen i avsnitt 2.6.2 i budgetpropositionen för utgiftsområde 16.

effektivare medelsanvändning om resultatredovisningen gav en helhetsbild av regeringens syn på resultaten inom verksamhetsområdena (barn- och ungdomsutbildning, vuxenutbildning, högskoleverksamhet och forskning).

Uppföljningen av EU:s gemensamma utbildningsmål redovisas för sig i resultatredovisningen och inte i anslutning till de olika verksamhetsområdena. En sådan struktur på redovisningen kan också bidra till att det är svårt att få en helhetsbild över resultatet. Regeringens avsikt att i kommande års budgetpropositioner följa måluppfyllelsen för barn- och ungdomsutbildningen med hjälp av bl.a. resultat från internationella studier som indikator skulle enligt gruppen kunna tyda på att regeringen avser att integrera sådan redovisning i resultatredovisningen för de olika verksamhetsområdena framöver.

I resultatredovisningen för barn-, ungdoms- och vuxenutbildningen ingår också en redogörelse för olika statliga insatser, t.ex. beslut om uppdrag och tillsättning av utredare. Denna information är enligt gruppen värdefull, men läsbarheten skulle öka om den genomgående särredovisades.

Anslagen inom utgiftsområde 16 står för ca 20 procent av de totala offentliga kostnaderna för utbildning och forskning. En huvuddel av finansieringen görs med kommunala medel, även om de generella statsbidragen till kommunerna bidrar med en icke oväsentlig andel av finansieringen. Därutöver finansieras också viss utbildning inom utgiftsområdena 17 och 23. Regeringen tar upp frågan om att finansiering sker från skilda håll i sin redovisning, men gruppen vill peka på att det kan finnas utrymme för regeringen att utveckla detta resonemang och tydligare försöka beskriva i vilken mån anslagen inom utgiftsområdet har bidragit till att nå de uppsatta målen.

Resultatredovisningens innehåll

Som framgår av kapitel 5 använder regeringen ett stort antal resultatindikatorer. Gruppen menar att det i grunden är bra med många indikatorer som ger en god helhetsbild, men att det också är viktigt att regeringen är tydlig med vilka indikatorer som den anser vara centrala för att kunna följa måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag skulle därmed bli tydligare för riksdagen.

Det är positivt att resultatutvecklingen i flertalet fall jämförs med motsvarande indikator för föregående år. För att underlätta en uppföljning och bedömning av den långsiktiga resultatutvecklingen vill gruppen peka på att statistik för en längre tidsperiod med fördel kan redovisas för vissa, centrala resultatindikatorer med samma jämförelseperiod.

Gruppen menar att det är viktigt med en fortsatt dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan utvecklas. En tydlig återkoppling från utskottet underlättar regeringens fortsatta utvecklingsarbete.

4 Lärarutbildningen och lärarlegitimationen

I detta kapitel redogör gruppen för regeringens redovisning i budgetpropositionen av beslut som rör den nya lärarutbildningen och lärarlegitimationen. Det är värdefullt för att utskottet i framtiden ska kunna följa upp och utvärdera resultaten av reformerna som rör lärarutbildningen och beslutet att införa lärarlegitimation.

4.1 Lärarutbildningen och lärarlegitimationen i budgetpropositionen 2012

Regeringen beskriver beslutet att ersätta den tidigare lärarexamen med fyra nya examina – forskolläraryxamen, grundläraryxamen, ämnesläraryxamen och yrkesläraryxamen – fr.o.m. den 1 juli 2011.²¹

Vidare kommenterar regeringen det faktum att 60–70 procent av ansökningarna från sammanlagt 29 lärosäten beviljades tillstånd att utfärda någon av dessa examina. De lärosäten som inte beviljades tillstånd att utfärda någon av de nya läraryxamina fick möjlighet att prövas på nytt under våren 2011. Utfallet av de nya ansökningarna blev att de flesta av ansökningarna tillstyrktes, dock ansökte lärosätena i fråga om ämnesläraryxamen för knappt en tredjedel av de ämnen som de tidigare inte hade beviljats tillstånd för. I övrigt redogör regeringen för diverse statistik som rör lärarutbildningen, bl.a. andelen behöriga förstahandssökande. Regeringen beskriver också beslutet att omfördela medel mellan lärosäten med lärar- och forskolläraryxamen; omfördelningen baseras på vilka examens-tillstånd som har beviljats samt arbetsmarknadsefterfrågan på specifik kompetens.

Vidare redogörs för beslutet att den 1 juli 2011 införa ett legitimationssystem för lärare och forskollärare i syfte att bl.a. stärka yrkenas status (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171).

4.2 Lärarutbildningen – Högskoleverkets statistikansvar

Högskoleverket ansvarar för den officiella statistiken för högskoleväsendet²² och i enlighet med instruktionen²³ ska verket bl.a. följa upp och analysera utvecklingen inom högskolan. I Högskoleverkets årsrapport redovisas vad som har hänt under det senaste året inom högskolan. Rapporten

²¹ Prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248.

²² Förordning (2001:100) om den officiella statistiken.

²³ SFS 2007:1293.

beskriver också långsiktiga trender samt jämför Sverige med andra länder. Ett antal indikatorer redovisas i årsrapporten för 2010. För utbildningsprogram som leder till lärarexamen gäller²⁴

- antal lärosäten där lärarutbildning ges
- antal studenter
- sökandetryck
- antal nybörjare, redovisas för läsåren 2005/06–2009/10
- andelen förstahandssökande
- andelen nya i högskolan
- medianålder
- andelen högutbildade föräldrar
- andelen studerande med utländsk bakgrund
- antal examinerade, samt uppdelat på andelen män respektive kvinnor
- normal studietid
- tidigare examen
- studier utomlands.

Annan statistik som redovisas är antalet avlagda generella examina med inriktning mot pedagogik och antalet olika lärarexamina. Därutöver redovisas också statistik över etableringen på arbetsmarknaden för gruppen examinerade med examensområde undervisning uppdelat på svensk och utländsk bakgrund. Vidare redovisas statistik över prestationsgraden inom utbildningsområdet undervisning.

Antalet nybörjare på lärarprogram var 12 590 för läsåret 2009/10, vilket innebar en ökning med 19 procent jämfört med föregående läsår. En överväldigande andel, nämligen 74 procent, av nybörjarna var kvinnor. Vidare var antalet lärarexamina (8 109) i princip oförändrat jämfört med föregående år (+4). I sammanhanget är det intressant att notera att antalet yrkesexamina minskade för flertalet ämnesområden under samma period. Högskoleverket konstaterar att risken att hamna helt utanför arbetsmarknaden 2008 efter examen var minst för personer som hade en examen inom undervisning och ett par andra ämnesområden.

Den naturliga frågan som uppkommer är huruvida den i dag tillgängliga statistiken kan anses vara tillräcklig för att följa utvecklingen av den nya lärarutbildningen. Högskoleverket ser kontinuerligt över vilken statistik som samlas in och bedömer om ny statistik behöver tas fram för att verket ska kunna följa utvecklingen inom högskolan. Detta ansvar ingår i deras uppgift att vara statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet.²⁵

²⁴ Högskoleverket 2011:8 R.

²⁵ Högskoleverket, telefonsamtal 2011-10-06.

4.3 Lärarlegitimationen – Skolverkets statistikansvar

Skolverket är enligt instruktionen²⁶ statistikansvarig myndighet för officiell statistik om skolväsendet.²⁷ De insamlade uppgifterna, som redovisas per verksamhets- och skolform, ska ge en samlad bild av skolans verksamhet och vara underlag för uppföljning och utvärdering på nationell och lokal nivå.

Skolverket har fått i uppdrag att hantera den lärarlegitimation som införs fr.o.m. den 1 juli 2012 såtillvida att lärare och förskollärare kan ansöka om legitimation från det datumet. Lärare och förskollärare som byter arbetsplats, samt alla mentorer för introduktionsåret, behöver fr.o.m. den 1 juli 2012 ha en legitimation. Alla befintliga lärare får sin legitimation utan kostnad, medan de som tar ut sin examen efter den 1 juli och går ett introduktionsår själva får bekosta sin legitimation. Från och med 2015 blir det ett krav på att ha lärarlegitimation för att få besluta om betyg. I slutet av september månad hade ca 35 000 förskollärare och lärare lämnat in ansökan av de totalt 183 000 som ska legitimeras. Skolverkets prognos var att 4 000 personer skulle ansöka om legitimation under augusti, utfallet blev över 12 000 sökande.²⁸

Skolverket analyserar för närvarande vilken information som verket kan redovisa i framtiden. Verket bedömer att statistiken kommer att ge en bra bild av den svenska lärarkåren på en nationell nivå. Information som preliminärt kommer att kunna redovisas inkluderar t.ex. antalet ansökningar om lärarlegitimation och antalet beviljade lärarlegitimationer, samt andelen eller antalet lärarlegitimationer på nationell nivå uppdelat på vilka ämnen som lärarna är behöriga att undervisa i.²⁹

4.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

I syfte att garantera en utbildning till lärare och förskollärare av hög kvalitet som lever upp till skolans och förskolans behov beslutade riksdagen om en genomgripande reformering av lärarutbildningens struktur och utformning. Gruppen menar att det vore värdefullt om regeringen under de kommande åren väljer att särskilt redovisa effekterna av att införa fyra nya examina, förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i budgetpropositionen.³⁰ På kort sikt vore det enligt gruppen intressant om

²⁶ SFS 2007:1293.

²⁷ Förordning (2001:100) om den officiella statistiken.

²⁸ www.skolverket.se

²⁹ Skolverket, telefonsamtal 2011-10-10.

³⁰ I Högskoleverkets årsrapport för 2009 (2009:12 R) hade regeringen begärt en särskild redovisning av lärarutbildningen.

regeringen särskilt redovisar uppgifter om lärarutbildningen, t.ex. söktryck och examina, samt på längre sikt huruvida förändringen har inneburit en kvalitetshöjning av utbildningen.

Regeringen noterar att antalet sökande till lärarutbildningen med höga betyg eller höga resultat på högskoleprovet har sjunkit under lång tid. För att vända utvecklingen har medel avsatts 2011 och 2012 till en informationskampanj för att locka nya studenter till lärar- och förskollärarutbildningarna. Gruppen menar att regeringen bör överväga att i nästa års budgetproposition särskilt redovisa om antalet sökande har ökat till lärarutbildningarna samt om de sökande har högre betyg.

För att möjliggöra för utskottet att följa utvecklingen av reformen att införa ett legitimationssystem för lärare och förskollärare menar gruppen att regeringen bör överväga att i kommande års budgetpropositioner redovisa t.ex. antalet ansökningar respektive antalet legitimerade lärare. På längre sikt menar gruppen att regeringen bör överväga att i redovisningen inkludera en utvärdering av den förändrade lärarrollen och om målet att elever och barn har rätt till en såväl god som trygg utbildning har säkerställts genom reformen.

Enligt gruppens mening är det viktigt att den statistik som kommer att redovisas är tillräcklig för att kunna beskriva detta. En brist enligt gruppen är att statistiken inte kan redovisas på regional nivå, vilket innebär att bristyrken endast kan identifieras på nationell nivå. En annan brist enligt gruppen är att det inte går att få fram uppgifter om huruvida en lärare med legitimation undervisar i de ämnen som läraren har behörighet i. Gruppen menar att regeringen bör överväga att vidta åtgärder för att få en kompletterad statistik över lärarutbildningen och lärarlegitimationen.

5 Resultatindikatorer för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Nedan följer en uppräknig av de indikatorer som regeringen använder i sin resultatredovisning för utgiftsområdet.

Barn- och ungdomsutbildning

Förskoleverksamhet

Regeringen redovisar följande resultat utifrån de indikatorer som har angetts:

- Antal barn 1–5 år i förskoleverksamhet.
- Andel barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i förskola och i pedagogisk omsorg ökade.

Dessutom redovisas statistik som rör följande:

- Personalsituationen inom förskolan (t.ex. antal barn per anställd, genomsnittlig gruppstorlek, antal årsarbetare, andel personal med pedagogisk högskoleutbildning, andel personal med barnskötarutbildning och könsfördelning bland de anställda).
- Andel barn i förskolor med enskild huvudman uppdelat på bl.a. stads- och kommunstorlek.
- Antal barn i pedagogisk omsorg.
- Antal öppna förskolor.
- Total kostnad för förskolan samt genomsnittlig kostnad per barn.

Skolbarnsomsorg

Regeringen redovisar statistik över

- andel av det totala antalet barn i olika ålderskategorier som är inskrivna i någon form av skolbarnsomsorg
- andel barn i enskilda fritidshem
- personalsituationen inom skolbarnsomsorgen (t.ex. antal barn per årsarbetare i fritidshemmen, genomsnittlig gruppstorlek och könsfördelning bland de anställda)
- total kostnad för fritidshem samt genomsnittlig kostnad per barn.

Förskoleklass

Resultatredovisningen innehåller statistik över

- andel sexåringar i förskoleklass, varav andel med fristående huvudman
- personalsituationen inom förskolan (antal årsarbetare per 100 barn och könsfördelning bland de anställda)
- total kostnad för kommunal förskola samt genomsnittlig kostnad per elev.

Grundskolan

Regeringen kommenterar resultatet för följande indikatorer:

- Meritvärde (genomsnittligt meritvärde samt uppdelat på kön, skillnader mellan elevgrupper och kommuner).
- Andel grundskoleelever som uppnådde behörighet till gymnasieskolans nationella program samt uppdelat på kön.
- Andel elever som klarade av målen i de obligatoriska ämnesproven i engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk samt i de naturorienterande ämnena.
- Svenska elevers medelpoäng i PISA 2000–2009.
- Svenska elevers resultat i ICCS 2009.

Dessutom redovisas annan information om grundskolans utveckling:

- Antal elever i grundskolan.

- Andel elever som går i fristående grundskolor samt fördelat på skolornas inriktning.
- Andel elever som läste ett modernt språk.
- Antal elever berättigade till samt andel elever som deltog i modersmålsundervisning.
- Antal tjänstgörande lärare samt uppdelat på kön.
- Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt samma statistik för andel tillsvidareanställda lärare och andel lärare i kommunal skola respektive fristående grundskola.
- Antal lärare per 100 elever samt information om lärartäthet i fristående respektive kommunala skolor.
- Total kostnad för kommunal grundskola samt genomsnittlig kostnad per elev.

Sameskolan

Regeringen redovisade bl.a. följande statistik rörande sameskolan:

- Antal elever i sameskolan, varav i förskoleklass.
- Antal elever som deltog i integrerad samisk undervisning i kommunala grundskolor.
- Personalsituationen inom sameskolan (antal anställda lärare uppdelat på kön samt personalomsättning).
- Total kostnad för sameskolan, förskola och skolbarnsomsorg samt kostnaden per elev i sameskolan.

Specialskolan

Regeringen redovisar följande resultat som är relevant utifrån de valda indikatorerna:

- Andel elever som var behöriga till gymnasieskolans nationella program.

Följande statistik rörande specialskolan redovisades

- antal elever i specialskolan samt uppdelat på kön
- personalsituationen inom specialskolan (t.ex. antal tjänstgörande lärare, antal heltidstjänster per 100 elever, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt specialpedagogisk utbildning)
- total kostnad samt kostnad per elev i specialskolan.

Den obligatoriska särskolan

Följande statistik redovisas:

- Antal elever i den obligatoriska särskolan uppdelat på kön samt fördelning elever som gick i tränings- eller grundsärskolan.
- Andel elever i grundsärskolan som var integrerade i grundskolan.
- Andel elever i den obligatoriska särskolan som gick i fristående särskolor.

- Personalsituationen inom specialskolan (t.ex. antal lärare, antal lärare per 100 elever, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt specialpedagogisk högskoleexamen).
- Total kostnad samt kostnad per elev för obligatorisk särskola i kommunal regi.

Gymnasiesärskolan

Följande statistik redovisas:

- Antal elever i gymnasiesärskolan samt uppdelat på kön.
- Andel elever fördelat på olika huvudmän och inriktningar eller program.
- Personalsituationen inom gymnasiesärskolan (t.ex. antal heltidsanställningar per 100 elever, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt specialpedagogisk högskoleexamen uppdelat på kön).
- Total kostnad samt kostnad per elev för den kommunala gymnasiesärskolan.

Gymnasieskolan

Nedan följer regeringens redovisning av de indikatorer som har angetts:

- Andel elever som fått slutbetyg inom tre år, uppdelat efter kön och programform.
- Andel elever med slutbetyg som uppnådde grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå samt uppdelat på kön.
- Andel elever som inom tre år uppnådde grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå samt uppdelat på kön.
- Genomsnittlig betygspoäng samt uppdelat på kön.
- Resultat på de nationella proven kopplat till socioekonomisk bakgrund.
- Andel elever som fått slutbetyg inom fyra år.

Förutom de resultatmått som specifikt utpekats ska bidra till måluppfyllelsen redovisas också följande statistik:

- Antal elever i gymnasieskolan.
- Antal elever i kommunala respektive fristående gymnasieskolor.
- Andel elever som går i en skola som tillhör hemkommunen.
- Antal kommunala och fristående gymnasieskolor.
- Personalsituationen inom gymnasieskolan (t.ex. antal lärare, antal heltidsanställningar per 100 elever, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt uppdelat på huvudman och kön).
- Statistik om studievägar.
- Statistik om byte av program, avbrott och studieuppehåll.
- Andel elever som påbörjar högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieskola samt direktövergången till högskolan.
- Andel elever med slutbetyg som gick över till komvux påföljande läsår.
- Andel ungdomar som två år efter avslutad gymnasieutbildning har etablerat sig på arbetsmarknaden, uppdelat på programform.

- Total kostnad samt kostnad per elev för gymnasieskolan med kommunal huvudman.

Vuxenutbildning

Komvux

Regeringen redovisar följande resultat för de indikatorer som den lyfter fram som centrala för att följa hur den kommunala vuxenutbildningen utvecklas:

- Antal personer som deltog i komvux verksamhet samt information om genomsnittligt antal kurser som en studerande läste.
- Andel av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år som deltog i komvux verksamhet.
- Information om vanligaste kursformen på grundläggande och gymnasial nivå.
- Andel elever som är födda utomlands.
- Elevernas medianålder.
- Personalsituationen inom komvux (t.ex. antal heltidsanställda lärare, andel lärare med högskoleexamen med pedagogisk inriktning uppdelat på kön).
- Total kostnad för komvux samt kostnad per helårsplats för grundläggande och gymnasial vuxenutbildning.
- Andel kursdeltagare inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning som har avbrutit sina studier samt kopplat till utrikes födda respektive födda i Sverige.
- Andel kursdeltagare på gymnasial nivå som fick lägst Godkänt i betyg.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- andel av komvuxutbildningen som har lagts ut på entreprenad hos enskilda utbildningsanordnare.

Särvux

- Antal studerande i särvux samt antal deltagare per undervisningsgrupp.
- Medelålder hos de studerande.
- Personalsituationen inom särvux (t.ex. antal heltidsanställda lärare, andel lärare med högskoleexamen med pedagogisk inriktning).
- Total kommunal kostnad samt kostnad per elev i särvux.

Sfi

Nedan följer regeringens redovisning av de indikatorer som har angetts:

- Antal elever i sfi varav uppgift om kön och antal nybörjare.
- Uppgift om utbildningsbakgrund hos eleverna.

- Personalsituationen inom sfi (t.ex. antal heltidsanställda lärare, antal heltidsanställda lärare per 100 elever, andel lärare med högskoleexamen med pedagogisk inriktning hos olika utbildningsanordnare).
- Total kommunal kostnad samt kostnad per heltidsstuderande för sfi.
- Studieresultat hos eleverna.
- Genomsnittligt antal elevtimmar och antal veckor mellan start- och slutdatum för att uppnå godkänt resultat.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- antal kommuner som anordnade sfi
- antal utbildningssamordnare samt uppdelat på huvudman.

Eftergymnasial yrkesutbildning

Regeringen kommenterar resultatet för följande indikatorer:

- Antal studerande i eftergymnasial yrkesutbildning uppdelat efter kön och utbildningar (inklusive folkhögskolans utbildningar).
- Genomsnittlig kostnad per årsstudieplats fördelat på utbildning.

Yrkeshögskolan

Nedan följer regeringens redovisning av de indikatorer som har angetts:

- Antal studerande inom yrkeshögskolan varav andel födda utomlands.
- Medelålder hos de studerande uppdelat efter kön.
- Antal sökande per utbildningsplats.
- Utbetalt statsbidrag samt genomsnittskostnad för en utbildningsplats i yrkeshögskolan.
- Andel examinerade som ett år efter avslutad utbildning har arbete som sin huvudsakliga sysselsättning.
- Kvalitativ information om utbildningens kvalitet.
- Antal personer som påbörjade uppdragsutbildning uppdelat efter kön.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- antal pågående yrkesutbildningar efter län.

Kompletterande utbildningar

Regeringen redovisar följande resultat som är relevant utifrån de valda indikatorerna:

- Statens kostnader för kompletterande utbildningar.
- Antal personer som deltog inom kompletterande utbildningar, uppdelat efter kön och utbildningsområde.
- Antal olika utbildningar.
- Medelålder hos de studerande samt uppdelat efter utbildningsområde.
- Antal studerande som fullföljde sin utbildning uppdelat efter kön.

- Antal årsstudieplatser för utbildning till tolk för döva, dövblinda och hörselskadade samt antalet som slutförde sin utbildning.
- Disponerat belopp för tolkutbildningar samt förbrukat belopp.

Universitet och högskolor

Övergripande om universitet och högskolor samt kvalitet

Regeringen redovisar följande resultat för de indikatorer som den lyfter fram:

- Kvalitativ information om det nya kvalitetssäkringssystemet för den högre utbildningen.
- Antal fördjupade granskningar av olika ämnen och program, varav antal med godkänd kvalitet.
- Antal lärosäten som ansökt om tillstånd att utfärda förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen samt andel som beviljats tillstånd.
- Antal ansökningar om tillstånd att utfärda generell doktorsexamen inom ett område och konstnärlig examen på forskarnivå samt antal som beviljats tillstånd.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- antal universitet och högskolor
- total kostnad för verksamheten vid universitet och högskolor samt uppgifter om de direkta statliga anslagen och medel som fördelas via olika statliga myndigheter
- avsättning till högskolesektorn i förhållande till BNP
- total kostnad för Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar, prövningar och granskningar.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Regeringen redovisar följande resultat som är relevanta utifrån de valda indikatorerna:

- Andel disputerade lärare samt uppdelat på högskolorna och universiteten.
- Antal professorer, varav andel kvinnor.
- Prestationsgrad, dvs. kvoten mellan avklarade poäng och helårsstudenter.
- Prestationsgrad uppdelat mellan olika studieformer och utbildningsinriktningar.
- Antal registrerade helårsstudenter som inte tog några poäng samt ersättning till universitet och högskolor för dessa studenter.
- Antal examinerade personer och antal utfärdade examina samt uppdelat efter examensform och kön.
- Andel arbetslösa 16–54 år efter utbildningsnivå.

- Andel med avlagd examen som etablerat sig på arbetsmarknaden efter ett år samt uppdelat efter examensinriktning och kön.
- Andel examinerade som var etablerade på arbetsmarknaden som egna företagare.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- totalt anslag till universitet och högskolor för utbildning på grundnivå och avancera nivå, varav medel avsatta för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer respektive särskilda åtaganden
- antal helårsstudenter och antal registrerade studenter i grundutbildning (per hösttermin), takbelopp och forskningsanslag fördelat på olika universitet och högskolor
- medianålder för samtliga studenter och information om val av kurser
- totalt utfall i förhållande till takbeloppet för universitet och högskolor
- totalt antal sökande till utbildningsprogram och kurser samt uppdelat efter kön och andel sökande 19-åringar
- antal sökande per utbildningsplats för ett urval olika utbildningar
- antal behöriga förstahandssökande till lärarutbildningen
- antal personer som påbörjade högskolestudier samt medianålder och annan statistik rörande högskolenybjörjare
- andel studenter som är registrerade på fristående kurser
- antal studenter som är registrerade på kurser på avancerad nivå samt information om ämnesområden
- könsfördelning inom olika ämnesområden
- antal distansstudenter samt annan statistik om studentgruppen och lärosätena
- antal utländska studenter som påbörjar studier samt uppdelat efter kön, andel av högskolenybjörjarna, antal s.k. free mover-studenter respektive inom ramen för utbytesprogram, information om ursprung och läsinriktning
- statliga anslag till stipendier till studenter som inte är medborgare i EES eller i Schweiz
- antal svenskar som studerade utomlands samt fördelning utbytesstudenter och fritt utresande studenter och val av studieland
- andel svenska studenter som avlade examen som hade studerat utomlands under sin utbildning samt information om utbildningsinriktning
- antal anställda lärare, varav andel som arbetade med undervisning och forskning samt uppdelat efter kön
- statistik rörande kompletterande utbildning för personer med utländsk examen
- antal studenter inom den särskilda utbildningsstatsningen för vidareutbildning av lärare.

Forskning och utbildning på forskarnivå

Regeringen redovisar följande resultat för de indikatorer som den lyfter fram:

- Direkta statsanslag och externa medel från nationella och internationella forskningsfinansiärer för forskning och utbildning på forskarnivå.
- Omfördelning av forskningsmedel till olika lärosäten baserat på resultatindikatorer.
- Antal doktors- och licentiatexamina, uppdelat efter kön.
- Genomsnittlig studietid för att erhålla doktors- eller licentiatexamen, uppdelat efter kön.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- antal beslutade tillstånd av Högskoleverket att utfärda examina på forskarnivå
- diverse statistik rörande forskarskolor
- antal aktiva doktorander samt antal doktorandnybörjare, varav licentiatnybörjare, uppdelat efter kön.

Forskning

Regeringen kommenterar resultatet för följande indikatorer:

- Antal vetenskapliga artiklar i vissa mindre och medelstora europeiska länder.
- Antal vetenskapliga artiklar i USA, Japan, Kina, Sydkorea och vissa större europeiska länder.
- Genomsnittligt antal citeringar per artikel och land.
- Medelciteringar för olika vetenskapsområden för Sverige.

Annan statistik som regeringen redovisade omfattade

- totala statliga medel till FoU inom statens budget
- investeringar i FoU från forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedel samt medel från andra finansiärer
- statens och övriga offentliga investeringar i FoU som andel av BNP, samt företagens investeringar i FoU
- medel från statsbudgeten till forskning efter mottagare
- beräknade medel för FoU till övriga myndigheter, utgiftsområde och anslag
- forskningsstiftelsernas investeringar i FoU samt övriga stiftelsers och organisationers bidrag till svensk forskning
- totalt lämnade bidrag av Vetenskapsrådet samt fördelning av medel på olika stödformer
- medel inom det nationella forskningsprogrammet för rymdverksamhet och rymdforskning
- statistik om svenskt deltagande i EU:s 7:e ramprogram för forskning
- diverse information och statistik om forskningsinfrastruktur.